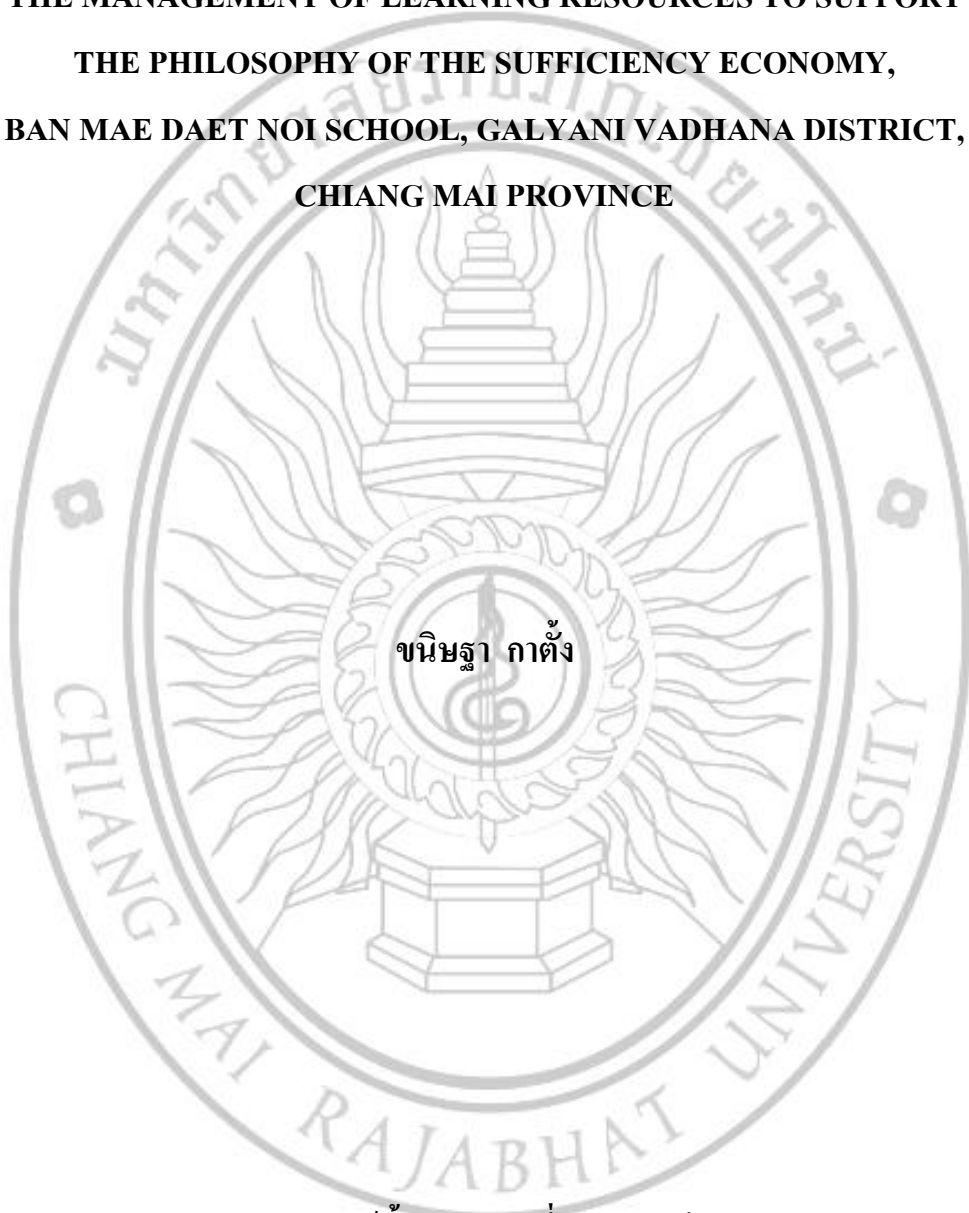


การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้
ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนบ้านแม่แต่น้อย
อำเภอเกลียวัดพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

THE MANAGEMENT OF LEARNING RESOURCES TO SUPPORT
THE PHILOSOPHY OF THE SUFFICIENCY ECONOMY,
BAN MAE DAET NOI SCHOOL, GALYANI VADHANA DISTRICT,
CHIANG MAI PROVINCE



วนิชฐา กาคั่ง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

พ.ศ. 2561

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

หัวข้อวิทยานิพนธ์ : การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้วิจัย : ขนิษฐา กาดั่ง

สาขา : การบริหารการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

: อาจารย์ ดร.จักรปรุพห์ วิชาอัครวิทย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หนูม้วน ร่มแก้ว อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

บทคัดย่อ

วิจัยเรื่องการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ และเพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งสิ้นจำนวน 65 คน มีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบบันทึกข้อมูล แบบสัมภาษณ์และแบบตรวจสอบข้อมูล ดำเนินงานวิจัยเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาและสังเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ระยะที่ 2 การศึกษาภาคสนาม และระยะที่ 3 การตรวจสอบความถูกต้องโดยใช้วิธีตรวจสอบซ้ำกับกลุ่มเป้าหมายเดิม ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีการใช้แหล่งเรียนรู้แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน และแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน ดังนี้

1.1 แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน เช่น ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ห้องสมุดมีชีวิต ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องอาเซียน พิพิธภัณฑ์ผ้าทอปกากะญอ สนามเด็กเล่น สนามกีฬา เป็นต้น

1.2 แหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน วัด โบสถ์ ร้านค้า โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยจัดการต้นน้ำแม่แจ่ม แหล่งน้ำธรรมชาติ ป่าชุมชน แหล่งทอผ้า คนตรีพื้นบ้านและการละเล่นพื้นเมือง เป็นต้น

2. แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

2.1 การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เข้ามาเป็นหลักการในการบริหารจัดการสถานศึกษาในทุกมิติ คือ ด้านบริหารงานทั่วไป ด้านนโยบายและแผนฯ ด้านบริหารงบประมาณ และด้านบริหารงานบุคคล รวมถึงในเรื่องชุมชนสัมพันธ์

2.2 การจัดการเรียนการสอนที่สอดแทรกกระบวนการปลูกฝังหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติของผู้เรียน ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และทุกระดับชั้น

2.3 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่หลากหลายอย่างสอดคล้องกับบริบทและภูมิสังคมของสถานศึกษา เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับผู้เรียน

2.4 การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้ได้เรียนรู้และพัฒนาการปฏิบัติตนและปฏิบัติหน้าที่ โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง

2.5 การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการบ่มเพาะอุปนิสัย “อยู่อย่างพอเพียง” เช่น ความสะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย มีแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดคุ้มค่า สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

2.6 การนำชุมชน หน่วยงาน องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับผู้เรียน

คำสำคัญ : แหล่งเรียนรู้, หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

The Title : The Management of Learning Resources to Support the Philosophy of Sufficiency Economy of Ban Mae Daet Noi School, Galyani Vadhana District, Chiang Mai Province.

The Author : Khanittha Katang

Program : Master of Education Program in Educational Administration

Thesis Advisors : Lecturer Dr. Chakparun Wichaakkharawit Chairperson
Assistant Professor Dr. Numuan Romkaew Member

ABSTRACT

The objectives of this qualitative research were to explore conditions of learning sources and to investigate a guideline in managing the learning sources to facilitate learning based on the Principle of Sufficiency Economy of the school. The population involved in this study consisted of 65 school administrators, teachers and educational personnel, students' council members, and members of the Basic Education Board. The research instruments included an interview, a data record, and a data verification record. The study was divided into three phases. The first phase was a documentary analysis. The second phase was a field study and the last phase was data verification by the same target groups. The results of the study are summarized as follows.

1. Learning sources of the school are divided into two types: internal learning sources and external learning sources.

1.1 The internal learning sources are composed of the Sufficiency Economy Learning Center; the living library; the language, computer and science laboratories; the ASEAN Exhibition Room; the Karen Textile Museum; playgrounds; and sport fields.

1.2 The external learning sources include folk scholars, the temple, the Tambon Health Promotion Hospital; the Tambon Administrative Organization; the Mae Chaem Water Source Management Unit; natural water sources; the community forest; the Karen textile store; and folk music and plays.

2. The guideline to manage the learning sources to facilitate learning could be conducted as follows:

2.1 Implementing the principle into the school management and administration in all dimensions, namely, general administration, policy and planning, budget and personnel administration, and community relationship.

2.2 Integrating the principle into learning management in every learning strand and level in order to cultivate the principle in learners to implement and practice.

2.3 Organizing various learning activities in accordance with school and social contexts in order to facilitate learning and implementation of the principle in learners.

2.4 Developing school personnel by having them learn, practice and implement the principle into their duties.

2.5 Managing the school environment in a way that cultivates the habit of “sufficient living”, such as, cleanliness, shadiness, safety, and cost-effective utilization of resources in accordance with the school contexts.

2.6 Involving communities and state and private agencies in school activities to facilitate learning the principle of learners.

Keywords: Learning Sources, Principle of Sufficiency Economy

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี มีประสิทธิภาพ และเกิดคุณประโยชน์อย่างยิ่งต่อวงการศึกษ เพราะได้รับความกรุณาจากคณะอาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้ตรวจสอบความถูกต้อง และให้ข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย อาจารย์ ดร.จักรปรุพห์ วิชาอัครวิทย์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หนูม้วน ร่มแก้ว ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ซึ่งได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ มาโดยตลอดจนสำเร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.เจียน วันทนียตระกูล ที่กรุณาเสียสละเวลามาเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และให้คำแนะนำเพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมไชย ไชยชมพู ภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่กรุณาตรวจสอบความถูกต้องด้านภาษาอังกฤษ รวมทั้งท่านผู้ทรงคุณวุฒิ คณะผู้เชี่ยวชาญที่ได้ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของเครื่องมือเนื้อหา เอกสาร รวมทั้ง

ขอขอบพระคุณผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานักเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย และโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย สาขางดงามหมื่น อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ที่ให้ความอนุเคราะห์ อำนวยความสะดวกและสนับสนุนในการวิจัยเป็นอย่างยิ่ง และขอขอบคุณผู้ที่เกี่ยวข้องในด้านอื่น ๆ ที่ไม่ได้กล่าวนามที่มีส่วนช่วยให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ประโยชน์อันพึงได้จากการศึกษาในครั้งนี้ ขอให้เป็นกตเวทิตาแต่บิดา มารดา ครอบครัว ตลอดจนผู้เขียนหนังสือและบทความต่าง ๆ ที่ให้ความรู้แก่ผู้วิจัยจนสามารถทำให้วิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยดี และเป็นตัวอย่างการศึกษาสำหรับผู้สนใจต่อไป

ขนิษฐา กาดัง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	๖
ABSTRACT	๖
กิตติกรรมประกาศ	๗
สารบัญ	๘
สารบัญตาราง	๙
สารบัญแผนภาพ	๑๐
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย	7
ขอบเขตของการวิจัย	8
นิยามศัพท์เฉพาะ	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
การบริหารและการจัดการศึกษา	11
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้	15
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้	17
แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	38
สภาพบริบทของโรงเรียนบ้านแม่แต่น้อย อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดเชียงใหม่	57
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	64
กรอบแนวคิดการวิจัย	76

สารบัญ (ต่อ)

3	วิธีดำเนินการวิจัย	78
	รูปแบบการวิจัยและกลุ่มตัวอย่าง	78
	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	79
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	81
	การวิเคราะห์ข้อมูล	82
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	83
	ตอนที่ 1 ผลการศึกษาและสังเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis)	84
	ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุน	
	การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน	
	บ้านแม่แค่น้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่	86
5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	90
	สรุปผลการวิจัย	90
	อภิปรายผล	94
	ข้อเสนอแนะ	98
	บรรณานุกรม	100
	ประวัติผู้วิจัย	107
	ภาคผนวก	108
	ภาคผนวก ก ประเด็นการศึกษา	109
	ภาคผนวก ข แบบตรวจสอบแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุน	
	การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน	111
	ภาคผนวก ค รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย	112
	ภาคผนวก ง รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้	
	เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	113
	ภาคผนวก จ ภาพถ่ายที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย	114

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1	ปัจจัยภายนอกต่อการจัดการศึกษา 62
2.2	ปัจจัยภายในต่อการจัดการศึกษา 63



ญ

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
2.1 องค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	43
2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะ 3 ประการ และความสัมพันธ์ระหว่างเงื่อนไข ทั้ง 2 ประการ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	44
2.3 การบริหารจัดการที่ประกันคุณภาพสถานศึกษา	57
2.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย	77



บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษา เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพ เป็นทรัพยากรทางปัญญาที่มีค่าของประเทศชาติ มีจิตความสามารถ มีศักยภาพสมบูรณ์เต็มตามอรรถภาพของแต่ละบุคคล นับเป็นรากฐานสำคัญที่สุดในปัจจัยหนึ่งของการพัฒนาประเทศ ให้เจริญก้าวหน้า สามารถช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมได้ เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541, 117) โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมโลกในอนาคตที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และเป็นสังคมแห่งปัญญา ดังนั้น ประเทศที่มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนเรียนรู้ได้ดีมีทรัพยากรบุคคลที่ทรงปัญญาและมีความดีเท่านั้น ที่จะยืนอยู่ในตำแหน่งประเทศแนวหน้าได้อย่างมั่นคงและสง่างาม ในขณะเดียวกันประเทศที่มีทรัพยากรบุคคลที่ด้อยประสิทธิภาพ ด้อยปัญญาย่อมตกเป็นประเทศผู้ตาม และย่อมได้รับผลกระทบในทางลบโดยไม่อาจหลีกเลี่ยง ประเทศไทยมีทรัพยากรอยู่ในปริมาณที่เพียงพอต่อการพัฒนาประเทศ มีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์กว่าหลาย ๆ ประเทศในโลกแต่ยังไม่สามารถใช้การศึกษา เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้เต็มตามศักยภาพ เพราะการศึกษาไทยยังมีข้ออ่อนด้อยที่กลายเป็นปัญหาค้างหลายประการ เช่น เรื่องคุณภาพการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีผลกระทบจากปัจจัยแวดล้อม ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม (สำนักงานการปฏิรูปการศึกษา, 2544, 4) ดังนั้น ในการเตรียมเด็กไทยเข้าสู่สังคมฐานความรู้ (Knowledge-Based Society) จึงต้องมีการปฏิรูปการเรียนรู้เกิดขึ้น เพื่อที่จะทำให้มีการพัฒนาปัญญาของเด็กไทยให้เกิดขึ้นอย่างเต็มตามศักยภาพให้มีแนวคิดแบบใหม่ที่สามารถเชื่อมโยงบูรณาการสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, 7)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษา โดยเน้นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังมาตรา 6 ในกระบวนการ

เรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ในมาตราที่ 7 และในมาตราที่ 8 ระบุว่า การจัดการศึกษาให้ยึดหลักว่าเป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยมีการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง มาตรา 24(3) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ มาตรา 24(5) มีจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ มาตรา 24(6) รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ มาตรา 25 และมาตรา 26 กล่าวว่า ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน มาตรา 29 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

ดังนั้น โรงเรียนทุกแห่งมีหน้าที่ดำเนินงานให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 จึงมีความจำเป็นต้องส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักและใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ

จากพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวนำไปสู่การดำเนินการปฏิรูปการศึกษารอบแรกขึ้น ในระหว่างปี พ.ศ. 2542-2551 แต่ผลของการปฏิรูปนั้นกลับพบว่า ระบบการศึกษาของไทยยังไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพได้ตามที่ตั้งไว้จนนำมาสู่การปฏิรูปการศึกษารอบสอง หรือที่เรียกว่าการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ. 2552-2561 ซึ่งปัจจุบันได้ดำเนินการไปแล้ว กว่า 5 ปี แต่ปัญหาคุณภาพการศึกษาของไทยโดยรวมอาจกล่าวได้ว่าเป็นปัญหาอยู่ โดยเฉพาะปัญหาด้านคุณภาพการศึกษาคุณภาพผู้เรียน ด้านครูคุณภาพและบุคลากรทางการศึกษา ด้านประสิทธิภาพของการบริหารจัดการศึกษาด้านการเพิ่มและกระจายโอกาสทางการศึกษาที่ไม่ทั่วถึง เท่าเทียม และด้านการผลิตและพัฒนากำลังคนเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน ก็ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประเทศได้

แนวคิดในการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้หลายลักษณะ เป็นการเรียนรู้ตามความสนใจของผู้เรียน แต่ละคนและเป็นการเรียนรู้จากสภาพจริง ซึ่งการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เช่น แหล่งน้ำ โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถานประกอบการในชุมชน ฯลฯ และการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ใกล้ตัว เช่น พิพิธภัณฑ์สถาน สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ฯลฯ จะทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างและสรุปองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ ซึ่งทำให้ผู้เรียนสามารถออกแบบการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับความต้องการของตนเอง เป็นการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ทำให้ความรู้หรือการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีประสบการณ์เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Learning) และประทับอยู่ในความทรงจำของผู้เรียนตลอดไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข (Joyful Learning) และเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทที่แตกต่างกันของแต่ละโรงเรียนและแต่ละชุมชน ซึ่งมีแหล่งการเรียนรู้ที่แตกต่างกันที่ครูผู้สอนและโรงเรียนสามารถจัดการเรียนรู้ให้ตอบสนองต่อความแตกต่างกัน ทั้งในด้านของศักยภาพและความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน และความแตกต่างกันของบริบทในชุมชนและ โรงเรียน (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ , 2551, คำนำ)

ปัจจุบันโรงเรียนกับชุมชนมีความสำคัญและสัมพันธ์กัน โดยเฉพาะการศึกษาไม่ใช่เรื่องของครู และโรงเรียนเท่านั้นทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปเพื่อการเรียนรู้ของทุกคนไม่ว่าจะเป็นครอบครัว

ชุมชน วัด สถานประกอบการ กระบวนการทางเศรษฐกิจทุกอย่าง ศิลปะการแสดง กีฬา สื่อมวลชน เรียกว่าการศึกษาเป็นวิถีชีวิต เป็นทั้งวิธีการ และเป้าหมายของกิจกรรมทุกชนิดของมนุษย์ ดังนั้น ในการจัดการศึกษาในอนาคตต้องเป็นการจัดการศึกษาสำหรับคนทั้งมวล (Education for All) และ ให้สังคมทั้งมวลเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (All for Education) แนวทางดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนที่จะเติบโตเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพในอนาคต เป็นทั้งคนดี คนเก่ง และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขได้นั้น ต้องอาศัยโรงเรียนเป็นฐานเป็นเครื่องมือ ในการเข้าถึงปัญหาในการจัดการศึกษา และเป็นแกนนำที่สำคัญในการปฏิบัติงานจากการรายงาน การปฏิรูปการศึกษาต่อประชาชน โดยสำนักปฏิรูปการศึกษาระบุถึงปัญหาหลักของการศึกษาไทยมี หลายด้าน ได้แก่ ความครอบคลุมและความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา คุณภาพการศึกษา การจัดสรรงบประมาณทางการศึกษา และที่สำคัญคือ การบริหารจัดการที่เป็นที่เป็นการบริการ ศูนย์รวมอำนาจ ขาดเอกภาพด้านนโยบาย และการบริหารที่สำคัญที่สุดคือ ขาดการมีส่วนร่วมของ ประชาชน การจัดการศึกษาของไทยถูกมองว่าเป็นหน้าที่หลักของรัฐ ของโรงเรียน ของผู้บริหาร และครูที่มีระบบราชการเป็นกลไกสำคัญของการศึกษาศึกษา โดยไม่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วม ของชุมชน ครอบครัว และประชาชน ทั่วไปไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการ การแสดง ความคิดเห็นเพื่อกำหนดนโยบาย การร่วมวางแผนพัฒนาการศึกษา การช่วยติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนการระดมทรัพยากรเพื่อช่วยในการจัดการศึกษา โรงเรียน ต้องอาศัยทรัพยากรท้องถิ่นเข้ามาช่วยในการดำเนินกิจกรรมในการจัดการเรียนการสอน และการ บริหารโรงเรียน (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545, 1) สอดคล้องกับ พินสุดา สิริรังศรี (สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา, 2552, 108) ที่กล่าวไว้ว่า การปฏิรูปการศึกษาครั้งใหญ่ครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2552 โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แม้ว่าจะประสบผลสำเร็จในเชิง ปริมาณที่โอกาสทางการศึกษาของผู้เรียนทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาเพิ่มสูงขึ้น ทั้งด้านจำนวนผู้เรียนและสถานศึกษา แต่ด้านความเสมอภาคของผู้เรียนยังคงมีความแตกต่างทั้งใน เมืองและชนบท คนด้อยโอกาส ชาติพันธุ์ ยากจนและพิการ ยังไม่ได้รับการดูแลเท่าที่ควร ในฐานะ ที่เป็นคนไทยที่ควรมีสติเท่าเทียมกันในการได้รับการศึกษาและการได้รับการจัดสรรทรัพยากร ทางการศึกษา ที่สำคัญด้านคุณภาพการศึกษา ยังคงมีปัญหาและตกเป็นจำเลยของสังคมเรื่อยมา ทั้ง ยามปกติและเมื่อเกิดภาวะวิกฤติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ต่างก็กล่าวหาว่า เป็นผลมา จากการได้รับการศึกษาของประชาชนที่ไร้คุณภาพไม่ว่าปัญหาด้านการอ่าน การเขียน และการคิด วิเคราะห์ของผู้จบการศึกษาแต่ละระดับ การทดสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับชาติใน รอบ 3 ปีที่ผ่านมา ที่มีค่าเฉลี่ยในวิชาหลัก ต่ำกว่ามาตรฐานเกือบทุกวิชาและลดต่ำลงเรื่อย ๆ ผู้จบอาชีวศึกษาขาดทักษะในการประกอบอาชีพ ผู้จบอุดมศึกษาขาดความสามารถในการปฏิบัติงาน

ขาดความอดทน หยิบโหยง ไม่รู้ร้อนรู้หนาวกับความเป็นไปของสังคมและบ้านเมือง ที่สำคัญ ทำตัวแปลกแยกกับชุมชน ท้องถิ่น วัฒนธรรมและรากเหง้าดั้งเดิมของตน นับเป็นผลพวงการศึกษาในโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่เน้นการแข่งขัน การเอาชนะ มากกว่าจิตวิญญาณของความเป็นมนุษย์ที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน

ด้วยการศึกษาที่แยกเอาคนออกจากการเรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรม เป็นการศึกษาที่ “เน้นวิชาเป็นตัวตั้ง” ไม่เอา “ชีวิตเป็นตัวตั้ง” ดังกล่าวนี้อาจทำให้เกิดการแข่งขันด้านความรู้วิชาสามัญมากกว่าความรู้วิชาชีวิต ทำให้ผู้เรียนขาดความสุข ส่งผลต่อสุขภาวะของทั้งผู้เรียน ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ขาดความรัก ความสามัคคี ชนในชาติแตกแยก จนกลายเป็นวิกฤตชาติที่ยากจะแก้ไขในปัจจุบัน ส่วนหนึ่งเป็นผลพวงของการศึกษาที่เน้นการแข่งขัน ขาดการคิดวิเคราะห์ ขาดการใช้สติและปัญญา คนส่วนใหญ่จึงตกขบวนการเรียนรู้ที่แท้จริงด้วยการก้าวเข้าสู่การศึกษาที่มุ่งสู่การแข่งขัน ในลักษณะของการเรียนแบบ “เน้นท่องแต่ไม่เน้นปัญญา ได้ปัญญาแต่ไม่ได้ความรู้” รูปแบบการจัดการศึกษาดังกล่าวนี้อาจจำเป็นต้องได้รับการปฏิรูป ปรับเปลี่ยนเป็น การศึกษาที่ทุกคนเกิดการเรียนรู้ มีสุขภาวะทั้งด้านกาย จิต สังคม และสติปัญญา จากผลพวงของการได้รับการศึกษา เป็นการศึกษาที่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถใช้ความรู้แก้วิกฤตของประเทศชาติได้ ทั้งวิกฤตทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง สิ่งแวดล้อม เป็นต้น ด้วยการใช้ปัญญาที่เกิดจากการเรียนรู้ในการแก้วิกฤตได้อย่างแท้จริงและมีสติ ที่เป็นเรื่องของทุกคน (Education for All) และทุกคนมีส่วนร่วมในการศึกษา (All for Education) เป็นระบบการศึกษาทางเลือกที่เหมาะสมกับสุขภาวะคนไทย ที่เน้น “คนและชีวิตเป็นศูนย์กลาง” ด้วยกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและประชาชนคนไทยทุกคน (ประเวศ วะสี, 2553)

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) รัฐบาลประกาศนโยบายในการพัฒนาประเทศโดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและมีนโยบายให้หน่วยงานราชการทุกแห่งน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ ประชาชนไทยจำนวนมากได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นพื้นฐานในการดำเนินวิถีชีวิต (สรเรณีย์ วงศ์ชะอุ่ม, 2544) ถ้ามีความร่วมมืออย่างดีของคนไทย ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะฝังรากในสังคมไทยได้ เพื่อมุ่งไปสู่การพัฒนาประเทศให้เข้าสู่สมดุล มีความเข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกันที่ดี มีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งจะยังประโยชน์ให้เกิดแก่ประชาชนชาวไทยให้มีคุณภาพ มีชีวิตที่ดีขึ้น มีโอกาสเท่าเทียมกัน เป็นคนมีคุณภาพ สมรรถภาพ ประสิทธิภาพและมีสุขภาพที่ดี ซึ่งเป็นการพัฒนาที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางและนำไปสู่ความยั่งยืนของประเทศในระยะยาว

กระทรวงศึกษาธิการ ได้สนองตอบนโยบายของรัฐบาลโดยได้กำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาคนของประเทศให้มีคุณภาพบนพื้นฐานของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (อ้างถึงใน เจริญ ภูวจิตร, 2550) และนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการใช้ในการจัดการเรียนการสอนในทุกระดับการศึกษา มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกพอเพียงให้เกิดขึ้นในเด็ก เยาวชน สอนให้นักเรียน นักศึกษาตระหนักถึงความพอประมาณในการดำเนินชีวิต ไม่โลภ ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผล ฝึกให้มีการมองไปข้างหน้าและเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อความผันผวนของเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างรู้เท่าทัน รวมถึงการหมั่นแสวงหาความรู้ เพื่อให้เกิดความรอบรู้ในด้านต่าง ๆ ฝึกตนเองให้มีความรอบคอบและระมัดระวังโดยใช้สติปัญญาในการทำงานและดำเนินชีวิต ที่สำคัญหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังเน้นให้นักเรียนนักศึกษามีคุณธรรม จริยธรรม มีความอดทน ความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น แบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต (ลีลาภรณ์ บัวสาย, 2549) ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาของคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงและงานวิจัยของ สหทัยา พลปัดพี (2548) พบว่าการพัฒนาคนในชุมชนให้มีคุณลักษณะตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต้องพัฒนาความรู้และคุณธรรมในตัวบุคคลผ่านการศึกษาทั้งในและนอกระบบ ดังนั้นระบบการศึกษา จึงมีหน้าที่นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาให้ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนและท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย ตั้งอยู่เลขที่ 80 หมู่ที่ 4 ตำบลแม่แดด อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลความเจริญ โดยห่างจากอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 120 กิโลเมตร การเดินทางยากลำบาก ด้วยถนนลูกรังกว่า 10 กิโลเมตร ขาดแคลนไฟฟ้า น้ำสะอาดเพื่อใช้ในการอุปโภค บริโภค ในการจัดการเรียนการสอนมีจำกัดตามบริบทของโรงเรียน อาทิ การขาดแคลนสื่อการเรียนรู้ ขาดแคลนเทคโนโลยีทางการศึกษา ขาดแคลนครูผู้สอน อุปสรรคทางด้านระบบสาธารณูปโภค เป็นต้น ดังนั้น โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อยจึงมีแนวคิดในการจัดการศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้แหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในชุมชนของตนอย่างคุ้มค่า เป็นประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการเรียนรู้ สามารถพัฒนาความสามารถได้เต็มศักยภาพ โดยมีแนวทางในการบริหารจัดการตามวิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียน เพื่อให้เด็กเรียนมีแนวคิดที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุผล สามารถวิเคราะห์ทางเลือกในการแก้ปัญหา สามารถแสวงหาความรู้ จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ครูสามารถใช้เทคโนโลยีในการแสวงหาความรู้ และมีการทำวิจัย เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียน ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพ

ด้านผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการบริหารจัดการเวลาเรียนตามนโยบาย "ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ (Moderate Class More Knowledge)" ของกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2558, 1-5) แต่แนวคิดดังกล่าว ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งจากรายงานการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2558 พบว่า โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อยขาดการบริหารจัดการที่ดี มีข้อจำกัดด้านบริบทของโรงเรียน ความสนใจของผู้เรียน ความใส่ใจของผู้จัดการเรียนรู้ รวมทั้งความร่วมมือของทุกภาคส่วน (โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย, 2558, 15-18) เพื่อให้การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย วิสัยทัศน์ และ พันธกิจของโรงเรียน และเพื่อให้แหล่งเรียนรู้ เป็นแหล่งทรัพยากรที่มีคุณค่า เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาการศึกษา

ผู้วิจัยในฐานะที่อยู่ในหน่วยงาน ต้องปฏิบัติตามนโยบาย วิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย จึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารจัดการศึกษาแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย และจะนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ในการบริหารทรัพยากรท้องถิ่นในการจัดการศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ทราบสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ รวมทั้งปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่
2. ทราบแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

3. เพื่อนำผลการวิจัยไปวางแผน พัฒนา ปรับปรุงและแก้ไขการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนต่อไปได้ในอนาคต

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตพื้นที่วิจัย

พื้นที่ในการดำเนินการวิจัย คือ โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรในการวิจัย จำนวน 65 คน ประกอบด้วย

1. ผู้บริหาร	จำนวน 1 คน
2. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา	จำนวน 24 คน
3. คณะกรรมการสถานักเรียน	จำนวน 21 คน
4. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	จำนวน 9 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ จะศึกษาในขอบเขตการจัดการศึกษาแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2 ประเภท คือ การใช้แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน และ การใช้แหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน โดยแยกย่อยตามการจัดการศึกษา 4 ด้าน คือ 1) ด้านนโยบายและแผนฯ 2) ด้านงบประมาณ 3) ด้านการบริหารงานบุคคล และ 4) ด้านการบริหารทั่วไป ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาตามกฎหมายซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการศึกษาในระยะเวลา ปีการศึกษา 2558-2560

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการของการมุ่งสู่เป้าหมายขององค์กรจากการทำงานร่วมกันในการจัดการศึกษาที่ใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ในการพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้เรียน เน้นทั้งความรู้ คุณธรรม และกระบวนการเรียนรู้ ในเรื่องสาระความรู้ ให้นิยามการเรียนรู้และทักษะด้านต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับแต่ละระดับการศึกษา โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ผู้เรียนทุกคน สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้

2. แหล่งการเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข่าวสารข้อมูล สารสนเทศ แหล่งความรู้ทางวิชาการ และ ประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียน ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่องจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ (กรมสามัญศึกษา, 2544, 6) โดยแยกย่อยตามการจัดการศึกษา 4 ด้าน คือ 1) ด้านนโยบายและแผนฯ 2) ด้านงบประมาณ 3) ด้านการบริหารงานบุคคล และ 4) ด้านการบริหารทั่วไป เป็นการจัดการศึกษาตามกฎกระทรวงซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

3. แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน หมายถึง แหล่งการเรียนรู้ที่ตั้งอยู่ในโรงเรียน เดิมมีแหล่งการเรียนรู้หลัก คือ ครู อาจารย์ ต่อมามีการพัฒนาเป็นห้องปฏิบัติการต่าง ๆ เช่น ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องจริยธรรม ห้องศิลปะ ตลอดจนอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เช่น ห้องอาหาร สนาม ห้องน้ำ สวนดอกไม้ สวนสมุนไพร แหล่งน้ำในโรงเรียน เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2547, 3-4)

4. แหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน หมายถึง แหล่งการเรียนรู้ภายนอกโรงเรียนหรือในท้องถิ่น ครอบคลุมทั้งด้านสถานที่และบุคคล ซึ่งอาจอยู่ในท้องถิ่นใกล้เคียงโรงเรียน ท้องถิ่นที่โรงเรียนพาผู้เรียนไปเรียนรู้ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ชายทะเล สวนสาธารณะ สวนสัตว์ ฟาร์ม สวนผัก สวนผลไม้ วัด ตลาด ร้านอาหาร ห้องสมุดประชาชน สถานีตำรวจ สถานีอนามัย ศูนย์พืชมงคล การละเล่นพื้นเมือง แหล่งท่องเที่ยว เทคโนโลยีชาวบ้าน เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน แหล่งข้อมูลข่าวสารต่างๆ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2547, 3-4)

5. การใช้แหล่งเรียนรู้ คือ การนำผู้เรียนไปสู่แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทั้งในบริเวณโรงเรียน และนอกบริเวณโรงเรียน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ สร้าง

องค์ความรู้และประสบการณ์จริง รวมทั้งสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักดังนี้

5.1 การใช้แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ต้องเริ่มจากแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ใกล้ตัว เช่น ในบ้าน ในห้องเรียน นอกบริเวณโรงเรียน เช่น ไร่ นา แปลงเกษตรสาธิต ไร่นาสวนผสม โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถานที่ราชการ สถานที่ประกอบการ เป็นต้น

5.2 การใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อฝึกปฏิบัติ ทดลอง ศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง เช่น การปฏิบัติการเกี่ยวข้าว การทำนา การทำไร่ งานเชื่อมโลหะ งานปูน งานไม้ และการฝึกงานในสถานที่ราชการ สถานที่ประกอบการ เป็นต้น

6. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง หลักคิดและแนวทางที่ชี้ให้เห็นถึงการดำรงอยู่และปฏิบัติตนตามทางสายกลางของประชาชนในทุกระดับ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ โดยคำนึงถึง ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตัดสินใจและการดำเนินการในด้านต่าง ๆ นั้น ต้องถูกกำกับด้วยเงื่อนไขความรู้ และคุณธรรม เพื่อไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มั่นคงและยั่งยืน บนพื้นฐานขององค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม (จักรปรุพห์ วิชาอัครวิทย์, 2553, 8)

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการจัดทำวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำเสนอเป็น 7 ตอน ดังนี้

1. การบริหารและการจัดการศึกษา
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้
4. แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
5. สภาพบริบทของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดการวิจัย

การบริหารและการจัดการศึกษา

ความหมายการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ระบุว่า การศึกษา เป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกการอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

การศึกษา คือ กระบวนการของการสอน การฝึกและการเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ทำกันในโรงเรียนหรือในวิทยาลัยต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงความรู้และพัฒนาทักษะต่าง ๆ (Education : a Process of Teaching, Training and Learning, Especially in Schools, or Colleges, to Improve Knowledge and Develop Skills.) (ไวลัดน์ ลีลาหกิจ, 2555)

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน ที่ประชาชนได้รับบริการจากรัฐตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 49 มีสาระสำคัญว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี รัฐต้องจัดให้ได้อย่างทั่วถึงมีคุณภาพ และไม่เก็บค่าใช้จ่าย ซึ่งเป็นการจัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งจัดประสบการณ์ด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะแวกัดล้อมและคุณค่าที่จำเป็นต่อชีวิตตลอดจนมีความรู้ในศาสตร์สาขาต่างๆ ที่จะใช้ในการดำรงชีวิต รวมถึงการมีจิตใจอันงดงาม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความมีคุณธรรม จริยธรรมตามหลักศาสนา การอนุรักษ์สืบสานเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และในขณะเดียวกันก็มีวิสัยทัศน์ต่อความเป็นไปในสังคมอื่นและความก้าวหน้าในสังคมโลก (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, 2552; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ

1. การจัดการศึกษาในระบบ เป็นการจัดการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมายวิธีการศึกษา หลักสูตรระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการศึกษาที่แน่นอน
2. การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษามีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมายรูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการจัดการศึกษา การวัดและ การประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา
3. การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุด ตามความสนใจศักยภาพความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ แหล่งเรียนรู้อื่น ๆ บางครั้งเรียกการเรียนแบบนี้ว่า การเรียนที่บ้าน (วิเศษ ชินวงศ์, 2544, 4-5)

ดังนั้น การศึกษา ตามทัศนะของผู้วิจัย หมายถึงกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความเจริญ และพัฒนาทางด้านสติปัญญาของบุคคลและสังคม โดยอาศัยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกฝน การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

จุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มีเจตนารมณ์ที่ต้องการเน้นย้ำว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนา

คนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้

1. เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
2. ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

สำหรับการจัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักดังนี้

1. มีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ
2. มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภท
4. มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพและการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
5. ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา
6. การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น

ดังนั้น จุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ควรจะเป็น ตามทัศนะของผู้วิจัยในยุคปัจจุบัน ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ หมายถึงสถานศึกษาต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติ ความสนใจและความถนัดของผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน มีความสนใจและความถนัดที่ไม่เหมือนกัน ถ้าโรงเรียนได้จัดการศึกษาที่สอดคล้องกับผู้เรียนแต่ละคน ประเทศของเราก็จะมีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ มีความสามารถ ขอดเยี่ยมและหลากหลาย สามารถคิดอย่างเป็นระบบ มีเหตุผลและสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก

แนวการจัดการศึกษา

การจัดการศึกษา ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ดังนั้นกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ การจัดการศึกษาทั้งสามรูปแบบในหมวด 4 ต้องเน้นทั้งความรู้ คุณธรรม และ กระบวนการเรียนรู้ ในเรื่องสาระความรู้ ให้บูรณาการความรู้และทักษะด้านต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับแต่ละระดับการศึกษา ได้แก่ ด้านความรู้เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสังคม ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ด้านภาษา โดยเฉพาะการใช้ภาษาไทย ด้านคณิตศาสตร์ ด้านการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ในเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน และความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งให้ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจริง ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างสมดุล และปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดี คุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกวิชา นอกจากนี้ ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ยังต้องส่งเสริมให้ผู้สอน จัดบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน รวมทั้งส่งเสริมการดำเนินงาน และการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ การประเมินผลผู้เรียนให้สถานศึกษาพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบ ส่วนการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ ให้ใช้วิธีการที่หลากหลายและนำผลการประเมินผู้เรียนมาใช้ประกอบด้วย หลักสูตรการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท ต้องมีความหลากหลาย โดยส่วน กลางจัดทำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เน้นความเป็นไทยและความเป็นพลเมืองดี การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อและให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะของสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชนสังคมและประเทศชาติ สำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพิ่มเรื่องการพัฒนาวิชาการ วิชาชีพขั้นสูงและการค้นคว้าวิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และสังคมศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2553, 7-8)

ดังนั้น แนวการจัดการศึกษา ตามทัศนะของผู้วิจัย จึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยอาศัยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติ ความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน และความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งให้ฝึกทักษะ

กระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจริง ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างสมดุล และปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดี คุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกวิชา การจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน รวมทั้งส่งเสริมการดำเนินงาน และการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ มีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ด้วยเครื่องมือที่หลากหลายและน่าเชื่อถือ

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้

หลักการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาในหมวดที่ 4 ที่เกี่ยวข้องกับสาระในการจัดการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ที่ครูและสถานศึกษาจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติ โดยปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้แบบเดิมที่เน้นการท่องจำ ทำตาม และมีครูเป็นศูนย์กลาง มาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเอาชีวิตจริงของผู้เรียนเป็นตัวตั้ง เป็นกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การจัดสืบเสาะ ค้นหาความรู้ การสนใจใฝ่รู้ การรู้จักแก้ปัญหา

กระบวนการทัศน์ใหม่ของการศึกษาไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนไปสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สาระของการสอนเป็นสาระที่รวมท้องถิ่นและชุมชนเข้าไว้ด้วยกัน

การศึกษาไทยในอนาคตต้องจัดแหล่งเรียนรู้ในลักษณะเครือข่าย โดยให้ทุกคนในชาติได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ของการศึกษาไทยว่า การศึกษาเพื่ออนาคตต้องไม่เป็นระบบที่มีศูนย์กลางความรู้และการบริหารจัดการ แต่จะเป็นระบบที่คนทุกกลุ่ม ทุกแห่งมีโอกาสพัฒนาการเรียนรู้ และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถเชื่อมโยงถึงกันได้ มีการกระจายอยู่ทั่วทุกถิ่นของประเทศไทย โดยไม่มีศูนย์กลางอยู่ที่ใดที่หนึ่งเพียงแห่งเดียว เปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าถึงการศึกษา โดยมีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต และทุกส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการเกื้อหนุนการศึกษาด้วยการจัดให้แหล่งเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในชุมชน หมายถึง การนำเอาวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้มารวมไว้ที่ใดที่หนึ่งในชุมชน เพื่อกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดความเปลี่ยนแปลงเจตคติพฤติกรรมไปตามความต้องการของแต่ละบุคคลตลอดชีวิต (สิปนนท์ เกตุทัต, 2542, 7)

หลักการจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้การเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนมีความเข้มข้น คงทน ประการที่สำคัญคือ ต้องจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและมีความหลากหลาย

โดยคำนึงถึงความสำเร็จของผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า ผู้เรียนจะบรรลุเป้าหมายได้ดี ถ้าลงมือปฏิบัติจริงและมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้และวิธีการหลากหลาย จำเป็นต้องอาศัยแหล่งเรียนรู้ประกอบกับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ในสอดคล้องกับสาระที่ต้องการและได้เรียนตามสภาพจริงเป็นสำคัญ ข้อควรคำนึงในการจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน มีดังนี้

1. บรรยากาศในแหล่งเรียนรู้ให้เป็นสภาพจริง หรือเสมือนสภาพจริง
2. จัดทรัพยากรในแหล่งเรียนรู้ให้เพียงพอ
3. ปรับสภาพสถานที่เรียน ให้ผู้เรียนด้วยตนเองมากที่สุด
4. จัดบริเวณโรงเรียนให้เกิดแหล่งเรียนรู้และแหล่งสนับสนุนการเรียน
5. จัดศูนย์วิทยากรให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย
6. จัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
7. มีความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน ในการดูแลสภาพแวดล้อมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน แหล่งเรียนรู้มีวิธีจัดได้หลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับความพร้อมของประชาชน และสภาพของชุมชนนั้น ๆ โดยมีองค์กรท้องถิ่นหรือประชาชนในหมู่บ้านเป็นหลักในการจัดตั้ง (ชัยวัฒน์ วรรณพงษ์, 2541, 18)

การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ต้องอาศัยระบบและกระบวนการในการบริหารจัดการที่ดี บุคลากรทุกฝ่ายต้องร่วมมือดำเนินงานภายใต้แผนงานที่กำหนดไว้ (นิคม ทาแดง กอบกุล ปรานประชาและอานวย เดชชัยศรี, 2545, 18) ได้สรุปไว้ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันและวิเคราะห์นโยบายของสถานศึกษา เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผน
2. การวางแผน หรือจัดทำโครงการตามสภาพที่ได้จากผลการวิเคราะห์
3. ดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ทั้งด้านการผลิตและพัฒนาแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ
4. จัดระบบและกำหนดยุทธศาสตร์การให้บริการทั้งในเชิงรุก คือ การจัดกิจกรรมริเริ่มสร้างสรรค์เข้าถึงตัวผู้รับบริการ และการให้บริการในเชิงรับ คือ การจัดเตรียมกิจกรรมรอคอยผู้บริโภคมารับบริการตามขั้นตอนที่วางกติกาไว้
5. นิเทศ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานของแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ โดยวิธีที่หลากหลายและจัดทำเครื่องมือนับตั้งแต่การสังเกต การซักถาม การตรวจผลงาน การแนะนำ รวมถึงได้ให้แนวทางการจัดการแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยโรงเรียนควรแบ่งภารกิจให้ฝ่ายต่าง ๆ ดำเนินงานสอดคล้องกัน ดังนี้

5.1 การจัดบริการฝ่ายโสตทัศนูปกรณ์ของแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้
ฝ่ายโสตทัศนูปกรณ์มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดวัสดุอุปกรณ์ให้แก่ผู้รับบริการ โดยคำนึงถึงความ
สะดวก รวดเร็ว ประหยัดและมีประสิทธิภาพ สามารถให้บริการในลักษณะการบริการอยู่กับที่ และ
การบริการเคลื่อนที่ ควบคู่กันไป

5.2 การจัดบริการฝ่ายวิทยากรของแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ ฝ่ายวิทยากร
ของแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้เป็นผู้รับผิดชอบในการสนับสนุนการเรียนการสอน

5.3 การจัดมุมความรู้ ส่วนบทบาทของครูในการให้บริการแหล่งทรัพยากร
การเรียนรู้ คือ ครูต้องออกแบบกิจกรรมที่หลากหลาย จูงใจให้ผู้เรียนเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียน เกิด
กระบวนการคิด เกิดทักษะ พบความจริง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักการตัดสินใจอยู่บนรากฐาน
ของเหตุผลที่ถูกต้อง โดยการจัดสภาพแวดล้อมภายในแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ โดยกำหนดมุม
ความรู้ต่าง ๆ ให้มีมากพอกับจำนวนนักเรียนที่มาใช้บริการ มีการจัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับความรู้ต่าง ๆ
และตกแต่งห้องให้สวยงาม เพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียน รวมทั้งมีการบริการแบบสอบถาม
และแบบทดสอบประจำมุมความรู้

กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ให้มีประสิทธิภาพของ
สถานศึกษา ต้องมีการวางแผนในการดำเนินงาน การดำเนินการตามแผน การนิเทศ กำกับ ติดตาม
ประเมินผล รวมไปถึงการนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไข ทั้งนี้ หากสถานศึกษาได้ดำเนินการตาม
แผนที่วางไว้ โดยใช้ผลจากการวิเคราะห์และการจัดการอย่างละเอียดรอบคอบ พร้อมทั้งปรับเปลี่ยน
ตามสภาพสังคมและการเปลี่ยนแปลงของโลกแล้ว การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ย่อมมี
ประสิทธิภาพไปด้วย

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้

ความหมายของแหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข่าวสารข้อมูล สารสนเทศ แหล่งความรู้ทางวิชาการและ
ประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียน ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเอง ตาม
อัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่องจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการ
เรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ (กรมสามัญศึกษา, 2544, 6)

แหล่งเรียนรู้ หมายถึง "แหล่ง" หรือ "ที่รวม" ซึ่งอาจเป็นสภาพ สถานที่ หรือศูนย์รวมที่
ประกอบด้วย ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้ หรือกระบวนการเรียน
การสอน ที่มีรูปแบบแตกต่างจากกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอน หรือศูนย์กลางการ
เรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่มีกำหนดเวลาเรียนยืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของ

ผู้เรียน การประเมินและการวัดผลการเรียนมีลักษณะเฉพาะที่สร้างขึ้นให้เหมาะสมกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นรูปแบบเดียวกันกับการประเมินผลในชั้นหรือห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ตามมาตรา 25 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่น เป็นต้น (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2553)

แหล่งเรียนรู้ หมายถึง ถิ่น ที่อยู่ บริเวณ ปอเกิด แห่ง ที่หรือศูนย์ความรู้ที่ให้เข้าไปศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญ ซึ่งแหล่งเรียนรู้จึงอาจเป็นไปได้ทั้งสิ่งที่เป็นธรรมชาติ หรือ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นได้ทั้งบุคคล สิ่งมีชีวิต และไม่มีชีวิต และแหล่งเรียนรู้จะอยู่ในห้องเรียน ในโรงเรียนหรือนอกโรงเรียนก็ได้

ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้

การเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพราะเป็นการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน การเขียน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการฝึกทักษะ ฝึกกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถจดจำองค์ความรู้นั้นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ตลอดไป ดังนั้นสถานศึกษาทุกแห่งจะต้องให้ความสำคัญในการจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน และมีการใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่ทั้งในสถานศึกษาและในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด แหล่งการเรียนรู้สามารถใช้เป็นแหล่งข้อมูล ข่าวสาร เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามอัธยาศัย รวมทั้งผู้สอนก็สามารถสร้างสถานการณ์จากสถานที่นั้น ๆ เพื่อฝึกฝนผู้เรียนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องได้ใน ทุกสาระการเรียนรู้

ชุมชนของโรงเรียน คือ สิ่งแวดล้อมที่จะทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในชีวิตประจำวันที่มีอิทธิพลมากต่อการจัดระบบการเรียนการสอน ครูที่ดีจึงแสวงหาโอกาสที่จะหาประโยชน์จากชุมชนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เพราะชุมชนมีคุณค่าต่อการเรียนการสอนดังต่อไปนี้

1. ชุมชนเป็นสถานที่ตั้งของโรงเรียน เป้าหมายแรกในการจัดตั้งโรงเรียนก็เพื่อให้การศึกษาแก่ประชากรในชุมชน ดังนั้นชุมชนจึงเป็นสถานที่ตั้งของโรงเรียนและเป็นแรงผลักดันให้มีโรงเรียนสนองความต้องการของชุมชน

2. ชุมชนเป็นเวทีปฏิบัติการสำหรับครูและนักเรียนในการที่จะนำความรู้ ทักษะจากการที่ได้ศึกษาค้นคว้าในโรงเรียนไปใช้ปฏิบัติการในสถานการณ์จริง เพื่อปรับปรุงคุณภาพของชีวิตและพัฒนาชุมชนของตนด้วย

3. ชุมชนเป็นแม่แบบของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน เนื่องจากในวันหนึ่ง ๆ ผู้เรียนจะอยู่ในโรงเรียนประมาณ 8 ชั่วโมง ส่วนเวลาที่เหลือจากการนอนหลับในเวลากลางคืนอีกราว 8 ชั่วโมง ผู้เรียนจะได้รับการถ่ายทอดความรู้ ทักษะและแม่แบบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากชุมชน จนกระทั่งนักการศึกษาบางท่านกล่าวว่า ผู้เรียนจะแสดงพฤติกรรมตามอิทธิพลของต้นแบบในชุมชนโดยเฉพาะผู้เรียนในระดับประถมศึกษา ซึ่งมักจะเป็นผู้ที่กำลังอยากรู้ อยากเห็นเลียนแบบจากสิ่งแวดล้อม ดังนั้นชุมชนที่ดี จึงเป็นแม่แบบที่ดีของนักเรียน ได้อย่างดี

4. ชุมชนเป็นแหล่งทรัพยากรที่ดี เพราะชุมชนมีทุกสิ่งทุกอย่างที่ผู้เรียนต้องการจะเรียนรู้และแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน ชุมชนยังมีทรัพยากรเกือบทุกอย่างที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เพื่อให้เกิดทักษะในสถานการณ์ที่เป็นจริง ครูเพียงแต่จัดการด้านกิจกรรมของผู้เรียนให้ดีพอ ก็จะสามารภให้ทรัพยากรในชุมชนเพื่อการเรียนการสอนอย่างประหยัด และทำให้เกิดประสิทธิภาพทางการเรียนการสอนอย่างแท้จริง

5. ชุมชนเป็นแหล่งข้อมูลที่ครูและนักเรียนสามารถศึกษาค้นคว้าเพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอนได้อย่างดี เช่นครูและนักเรียนอาจจะต้องการทราบเกี่ยวกับอาชีพของประชากรในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่เขาก็สามารถที่จะศึกษาค้นคว้าหรือรวบรวมข้อมูลได้จากชุมชนโดยตรงจากการสัมภาษณ์ สังเกต และสอบถาม เป็นต้น

การที่ครูผู้สอนในระดับประถมศึกษานำเอาแหล่งสื่อการสอนแหล่งวิชาชุมชนมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน ทั้งนี้เพราะแหล่งสื่อชุมชนมีคุณค่าต่อการเรียนการสอนดังต่อไปนี้

1. แหล่งสื่อการสอนในชุมชน ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง การเรียนรู้เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองและบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตน เช่น ครูได้ตั้งเป้าหมายให้ผู้เรียนสามารถที่จะอธิบายลักษณะของบุคคลในอาชีพต่าง ๆ ในท้องถิ่นของตนได้นั้น การที่ครูเพียงแต่ให้นักเรียนอ่านจากหนังสือแบบเรียนหรือครูอธิบายให้ฟังในชั้นเรียนไม่เป็นการเพียงพอที่นักเรียนจะเข้าใจลักษณะของบุคคลในอาชีพต่าง ๆ ได้ดีพอ เพราะว่าลักษณะของบุคคลที่นักเรียนอ่านพบในหนังสือ ผู้เรียนจะต้องวาดภาพพจน์ของบุคคลจากสิ่งที่เป็นนามธรรมอาจไม่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง ดังนั้น ถ้าครูจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกับผู้มีอาชีพต่าง ๆ ด้วยอาชีพด้วยตนเอง จะเป็นประสบการณ์ตรงของผู้เรียน ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจบทเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. แหล่งสื่อการสอนชุมชน ทำให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้น การใช้แหล่งสื่อการสอนชุมชนในขบวนการเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่มีความเป็นรูปธรรมสูงกว่าบรรยายในห้องเรียนแต่เพียงอย่างเดียว เช่น การสอนเรื่องความแตกต่างของลักษณะพืชใบเลี้ยงคู่และใบเลี้ยงเดี่ยว โดยการที่ครูพานักเรียนออกจากห้องเรียนไปศึกษาจากต้นไม้รอบ ๆ บริเวณโรงเรียน เพื่อวิเคราะห์หาข้อแตกต่างระหว่างพืชใบเลี้ยงคู่และพืชใบเลี้ยงเดี่ยว ผู้เรียนได้สัมผัสกับของจริงทำให้ผู้เรียนสามารถหาคำตอบในปัญหาการเรียนได้ง่ายกว่าการวาดภาพพจน์จากการเรียนโดยไม่มีโอกาสได้สัมผัสกับสื่อในแหล่งชุมชน

3. แหล่งสื่อการสอนชุมชน ทำให้ผู้เรียนได้รับการเสริมแรงให้เรียนมากขึ้น การที่ผู้เรียนไปศึกษาสิ่งต่าง ๆ จากแหล่งชุมชนตามสภาพความเป็นจริง ย่อมจะทำให้ผู้เรียนสามารถพิสูจน์ความรู้ในบทเรียนได้ด้วยตนเองอันจะก่อให้เกิดทัศนคติ จินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ที่ดี เมื่อผู้เรียนรู้ว่าตนเองกำลังเรียนรู้และได้ทราบคำตอบของปัญหาในการเรียนจากแหล่งสื่อการสอนในชุมชนก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเสริมแรงที่จะอยากรู้อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียนต่อไปอีกไม่มีที่สิ้นสุด

4. แหล่งสื่อการสอนชุมชนทำให้ผู้เรียนเกิดมโนคติที่ถูกต้อง ครูในโรงเรียนประถมศึกษาอาจจะเกิดปัญหาในการที่จะอธิบายเนื้อหาในบทเรียน โดยการใช้ทรัพยากรในห้องเรียนไม่สามารถจะตอบปัญหาของผู้เรียนได้กระจ่างชัด ดังนั้นครูจึงได้แสวงหาวิธีการทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจบทเรียนได้ดีที่สุด และการวิจัยพบว่าการที่ผู้เรียนได้มีโอกาสสัมผัสกับของจริงในชุมชนช่วยให้ผู้เรียนเกิดมโนคติถูกต้องกว่าการเรียนรู้แต่เพียงในชั้นเรียน

5. แหล่งสื่อการสอนชุมชนทำให้ผู้เรียนคุ้นเคยและเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน แหล่งสื่อการสอนชุมชนที่ครูนำมาใช้ในขบวนการเรียนการสอน อาจจะเป็นสิ่งที่ผู้เรียนเคยได้พบเห็นอยู่เป็นประจำทุกวัน แต่ไม่ทราบว่าสื่อเหล่านั้นมีประโยชน์คุณค่าเกี่ยวข้องกับที่เรียนอย่างไรเมื่อครูได้ใช้สื่อเหล่านั้นแล้ว ผู้เรียนจะเห็นคุณค่าและรู้จักว่าสื่อที่ตนเองได้พบเห็นทุกวันนี้คืออะไร และมีประโยชน์ต่อตนและสังคมอย่างไร ทำให้ผู้เรียนจะเห็นคุณค่าและรู้จักว่าสื่อที่ตนเองได้พบเห็นทุกวันนี้คืออะไรและมีประโยชน์ต่อตนและสังคมอย่างไรทำให้ผู้เรียนเกิดความรักหวงแหนและช่วยกันดูแลรักษาสื่อเหล่านั้นเพื่อใช้ประโยชน์ในชุมชนของตนอย่างเต็มที่

แหล่งสื่อการสอนชุมชน อาจจะหมายความว่าถึง สถานการณ์การเรียนรู้โดยผู้เรียนได้สัมผัสโดยตรงกับคน สถานการณ์สิ่งของที่เป็นสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตน และสื่ออื่น ๆ ที่ผู้เรียนออกไปศึกษา หรือนำมาศึกษาจากชุมชนของตน รวมถึงการไปศึกษาแหล่งสื่อชุมชนต่าง ๆ เช่น สมาคมโรงงานอุตสาหกรรม แหล่งเกษตรกรรม เพื่อนบ้าน พูดคุยกับผู้ประกอบอาชีพส่วนตัว

การสัมภาษณ์ข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ ผู้นำในสถาบันต่าง ๆ ของชุมชน รับฟังและสังเกตการณ์โครงการของชุมชน

มีความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ ตามแนวคิดของสุมน อมรวิวัฒน์ (สุมน อมรวิวัฒน์, 2544) มีดังนี้

1. เป็นแหล่งเสริมสร้างจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
2. เป็นแหล่งศึกษาตามอัธยาศัย
3. เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
4. เป็นแหล่งสร้างความรู้ ความคิด วิชาการ และประสบการณ์
5. เป็นแหล่งปลูกฝังค่านิยมรักการอ่านและแหล่งศึกษาค้นคว้าแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
6. เป็นแหล่งสร้างความคิดเกิดอาชีพใหม่สู่ความเป็นสากล
7. เป็นแหล่งเสริมประสบการณ์ตรง
8. เป็นแหล่งส่งเสริมมิตรภาพความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนหรือผู้เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

ท้องถิ่น

นอกจากนี้ การนำแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกระบวนการเรียนการสอน มีข้อดี ดังนี้

1. ผู้เรียนได้เรียนรู้จากของจริง ทำให้เกิดประสบการณ์ตรง
2. ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน
3. ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อชุมชน และกระบวนการเรียนรู้
4. ผู้เรียนเห็นคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. ผู้เรียนเกิดความรักท้องถิ่นและเกิดความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งที่มีคุณค่าในท้องถิ่น

จากการจัดแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม มีความสำคัญที่จะเป็นเครื่องมือนำไปสู่การเรียนรู้ของผู้เรียน เกิดประโยชน์ต่อการนำมาใช้ในการเรียนการสอน สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนเพิ่มขึ้น เพราะได้เรียนรู้จากสภาพความเป็นจริงได้ลงมือปฏิบัติจริง และการไปศึกษายังแหล่งเรียนรู้สามารถปลูกฝังเจตคติให้เป็นไปตามที่พึงประสงค์ ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความรักและผูกพันกับท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม (จรูญ ชูลาภ, 2544)

ความสำคัญของการศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ ตามแนวคิดของกิ่งแก้ว อาริรักษ์ (2548, 118) ให้ไว้ดังนี้

1. กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อที่

หลากหลาย

2. ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ให้ลึกซึ้งขึ้น โดยใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูลสะท้อนความคิดเห็นจากแหล่งการเรียนรู้

3. กระตุ้นมุ่งเน้นลึกในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งผลักดันให้ผู้เรียนแสวงหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้น สามารถสร้างผลผลิตในการเรียนรู้ที่มีคุณภาพสูงขึ้น

4. เสริมสร้างการเรียนรู้ จนเกิดทักษะการแสวงหาข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ โดยอาศัยการสร้างความตระหนักเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติและแตกต่างของข้อมูล

5. แหล่งการเรียนรู้เสริมสร้างการพัฒนาการคิด เช่น การแก้ปัญหา การให้เหตุผล และการประเมินอย่างมีวิจารณญาณ โดยอาศัยกระบวนการวิจัยอิสระ

6. เปลี่ยนเจตคติของครูและผู้เรียนที่มีต่อเนื้อหาวิชา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

7. พัฒนาทักษะการวิจัยและความเชื่อมั่นในตนเองในการค้นหาข้อมูล

8. เพิ่มผลสัมฤทธิ์ด้านวิชาการ ในด้านเนื้อหา เจตคติ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยอาศัยแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายในการเรียนรู้

ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ (กรมสามัญศึกษา, 2544, 6)

1. เป็นแหล่งเสริมสร้างจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2. เป็นแหล่งศึกษาตามอัธยาศัย

3. เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

4. เป็นแหล่งสร้างความรู้ ความคิด วิชาการและประสบการณ์

5. เป็นแหล่งปลูกฝังค่านิยมรักการอ่าน และแหล่งศึกษาค้นคว้าแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

6. เป็นแหล่งสร้างความคิดเกิดอาชีพใหม่สู่ความเป็นสากล

7. เป็นแหล่งเสริมประสบการณ์ตรง

8. เป็นแหล่งส่งเสริมมิตรภาพความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนหรือผู้เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผู้วิจัย จึงสรุปความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ได้ว่า แหล่งการเรียนรู้ช่วยเชื่อมโยงเรื่องราวในท้องถิ่นสู่การเรียนรู้สากล พัฒนาคุณลักษณะและความคิด ความเข้าใจในคุณค่า และทัศนคติ ค่านิยม ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการเรียนรู้ มีทักษะการแสวงหาความรู้ สามารถจัดการความรู้ ซึ่งมีความสำคัญและมีความหมายอย่างมากสำหรับผู้เรียน ดังนี้

1. ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสภาพชีวิตจริง สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ช่วยให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน ครอบครัว ท้องถิ่น

2. ผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่มีคุณค่า มีความหมายต่อชีวิต ทำให้เห็นคุณค่า เห็นความสำคัญของสิ่งที่เรียน

3. ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ท้องถิ่นสู่ความรู้สากลสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว ไปสู่สิ่งที่อยู่ไกลตัวได้อย่างเป็นรูปธรรม

4. เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่อง

5. มีส่วนร่วมในองค์กร ท้องถิ่น บุคคล และครอบครัวในการพัฒนาท้องถิ่น

6. ได้เรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้ลงมือปฏิบัติจริง ส่งผลให้เกิดทักษะการแสวงหาความรู้ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

ลักษณะของแหล่งเรียนรู้

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารพบว่าได้มีผู้แบ่งกลุ่มหรือประเภทแหล่งการเรียนรู้ไว้หลายลักษณะ ดังนี้

แหล่งการเรียนรู้ออกเป็น 4 ประเภท (เกษม คำบุตดา, 2550, 10) ดังนี้

1. แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นบุคคล เช่น ครู เพื่อนในห้องเรียน เพื่อนต่างห้องเรียน เพื่อนต่างระดับ บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง คนในชุมชน เป็นต้น

2. แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นแหล่งวิชาการ ได้แก่ สถานที่ต่างๆ ภายในโรงเรียนและชุมชน เช่น ห้องสมุด วัด ตลาด ร้านค้า สถานีตำรวจ สถานีอนามัย โบราณสถาน สวนสัตว์ เป็นต้น

3. แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นแหล่งธรรมชาติ ได้แก่ ห้วย หนอง คลอง สวนสาธารณะ ป่า ดันไม้ ใบไม้ อุทยานธรรมชาติ รวมทั้งสัตว์ต่างๆ เช่น สัตว์เลี้ยง สัตว์ป่า เป็นต้น

4. แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น หนังสือ ตำรานิเทศสาร วารสาร สิ่งพิมพ์ หนังสือพิมพ์ แผ่นปลิว ป้ายโฆษณาต่าง ๆ รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ เสียงตามสาย เกมคอมพิวเตอร์ และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ เป็นต้น

ประเภทของแหล่งการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2547, 3-4) มี 2 แบบ คือ

1. จัดตามลักษณะของแหล่งการเรียนรู้

1.1 แหล่งการเรียนรู้ตามธรรมชาติ เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะหาความรู้ได้จากสิ่งที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ป่าไม้ ลำธาร กรวด หิน ทราย ชายทะเล เป็นต้น

1.2 แหล่งการเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อสืบทอดศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนเทคโนโลยีทางการศึกษาที่อำนวยความสะดวกแก่นมนุษย์ เช่น โบราณสถาน พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุดประชาชน สถาบันการศึกษา สวนสาธารณะ ตลาด บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย สถานประกอบการ เป็นต้น

1.3 บุคคล เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ถ่ายทอดความรู้ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม การสืบสานวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งด้านประกอบอาชีพ ตลอดจนนักคิด นักประดิษฐ์ และผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2. จัดตามแหล่งที่ตั้งของแหล่งการเรียนรู้

2.1 แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน เดิมมีแหล่งการเรียนรู้หลัก คือ ครู อาจารย์ ต่อมามีการพัฒนาเป็นห้องปฏิบัติการต่าง ๆ เช่น ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องจริยธรรม ห้องศิลปะ ตลอดจนอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เช่น ห้องอาหาร สนาม ห้องน้ำ สวนดอกไม้ สวนสมุนไพร แหล่งน้ำในโรงเรียน เป็นต้น

2.2 แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น ครอบคลุมทั้งด้านสถานที่และบุคคล ซึ่งอาจอยู่ในท้องถิ่นใกล้เคียงโรงเรียน ท้องถิ่นที่โรงเรียนพาผู้เรียนไปเรียนรู้ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ชายทะเล สวนสาธารณะ สวนสัตว์ ทุ่งนา สวนผัก สวนผลไม้ วัด ตลาด ร้านอาหาร ห้องสมุดประชาชน สถานีตำรวจ สถานีอนามัย คนตรีพื้นบ้าน การละเล่นพื้นเมือง แหล่งทอผ้า เทคโนโลยีชาวบ้าน เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน แหล่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ

อาจสรุปได้ว่าแหล่งการเรียนรู้ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ แหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา และแหล่งการเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา ประกอบด้วย แหล่งการเรียนรู้ประเภทสถานที่และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสถานศึกษาควรจำแนกประเภทของแหล่งการเรียนรู้โดย คำนึงถึงลักษณะที่ตั้ง ลักษณะการใช้งาน ทรัพยากรที่มีอยู่และบริบทของท้องถิ่น

การจัดกระบวนการใช้แหล่งเรียนรู้

การเรียนการสอนเป็นกระบวนการสื่อสารความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ ความคิดเห็น ตลอดจนเจตคติ ซึ่งอาจทำได้หลายวิธี และอาจใช้เครื่องมือประกอบการสอนต่าง ๆ อีกมากมาย โดยมีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนมีทั้งความรู้ คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม ได้โดยปกติสุข จึงจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพความสามารถของ ผู้เรียนอย่างเต็มที่ เพื่อให้มีนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียน แสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง การนำแหล่งเรียนรู้ใน ชุมชน ท้องถิ่น ตลอดจนวิทยาการท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ประโยชน์ในการจัดกระบวนการ การเรียนการสอน จึงเป็นวิถีทางหนึ่งที่จะช่วยให้กระบวนการเรียน การสอนบรรลุจุดมุ่งหมายได้ตามที่ต้องการ การนำภูมิปัญญาชาวบ้าน แหล่งเรียนรู้ มาใช้ในหลักสูตรการเรียน เป็นกิจกรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้เป็นชุดความรู้ในชุมชนที่มีการใช้เพื่อการดำเนินวิถีชีวิตที่ได้ผลมาในอดีต สามารถดำรงความสันติสุขแก่บุคคล ครอบครัว และชุมชน ตลอดจนความมีคุณภาพอยู่ร่วมกับธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อมได้อย่างผสมกลมกลืน เป็นกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่ได้เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นผู้เชื่อมโยงชุดความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมกับสถานศึกษาเข้าสู่หลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอนของสถานศึกษา ในแต่ละท้องถิ่น

การใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอน (กรมสามัญศึกษา, 2544, 8)

วัตถุประสงค์ของการจัดแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน

1. พัฒนาโรงเรียนให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ มีแหล่งข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ วิทยาการ และสร้างเสริมประสบการณ์ที่กว้างขวางหลากหลาย
2. เสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในโรงเรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. จัดระบบและพัฒนาเครือข่ายสารสนเทศ และแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน
4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ เป็นผู้ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้เป็นกลไกที่สำคัญอย่างหนึ่งในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ระหว่างหรือหลังการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้นั้นๆ และสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้นั้น ผู้จัดกิจกรรมหรือผู้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ จำเป็นต้องมีความรู้เพียงพอเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ที่จะนำมาออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ ซึ่งต้องรู้ว่าแหล่งเรียนรู้นั้นถูกจัดอยู่ในประเภทใดมีองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องอะไรบ้าง และมีวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งอย่างไร ตลอดจนจุดเน้นหรือกิจกรรมของแหล่งเรียนรู้ว่ามีกิจกรรมอะไรบ้าง และมีเนื้อหาสาระอะไรที่ต้องการเน้นให้ผู้เข้าใช้บริการทราบหรือเรียนรู้ ซึ่งผู้ออกแบบกิจกรรมต้องเข้าใจในเรื่องนี้ เนื่องจากองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่อยู่ในแหล่งเรียนรู้อาจมีเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ในหลักสูตร ซึ่งก็จะเป็นประโยชน์และมีความหมายต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมากขึ้น ดังนั้นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้จึงเป็นกิจกรรมที่ช่วยเติมเต็มความรู้ หรือการขยายความรู้ความเข้าใจให้ผู้เรียน หรือเสริมทักษะทำให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ในตัวผู้เรียนต่อไป

ฉะนั้นการออกแบบ กิจกรรมการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ ลักษณะ ประโยชน์ รูปแบบ และขั้นตอนตลอดจนหลักในการสร้างหรือออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ การใช้แหล่งวิทยาการเพื่อให้เกิดประโยชน์ ผู้บริหารควรที่จะได้พิจารณาวางแผนทางในการใช้แหล่งวิทยาการ โดยมีการสำรวจแหล่งวิทยาการแต่ละประเภทมีการบันทึกข้อมูลที่สำคัญของแหล่งวิทยาการนั้น ๆ มาจัดทำทะเบียนแหล่งวิทยาการซึ่งอาจแบ่งตามประเภทหรือแบ่งตามลักษณะเพื่อความสะดวกในการนำมาใช้ประโยชน์ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูได้ใช้แหล่งวิทยาการประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน อาจจัดนิทรรศการแนะนำแหล่ง

วิทยาการหรือจัดทำเอกสารแจกเผยแพร่แก่ครูในโรงเรียนเพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งวิทยาการต่าง ๆ และให้ฝ่ายที่เกี่ยวข้องดำเนินการตรวจสอบและปรับปรุงทะเบียนแหล่งวิทยาการให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ซึ่งเมื่อโรงเรียนแต่ละแห่งมีการวางแผนทางการใช้แหล่งวิทยาการในท้องถิ่นอย่างเป็นระบบระเบียบแล้วครูในฐานะผู้นำกิจกรรมการเรียนการสอนต้องศึกษาและเข้าใจวิธีการใช้ทรัพยากรดังกล่าวจึงจะทำให้แหล่งวิทยาการที่มีอยู่นั้นเกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ โดยมีขั้นตอนวิธีการใช้แหล่งวิทยาการ 4 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเตรียมการใช้แหล่งวิทยาการ จะต้องเตรียมการดังนี้

- 1.1 สำรวจแหล่งวิทยาการที่มีในโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน ชุมชนนอกชุมชน และวิทยาการผู้ทรงคุณวุฒิ
- 1.2 วางแผนการใช้แหล่งวิทยาการเสริมหลักสูตร โดยจัดทำเป็นขั้นตอนที่ง่ายต่อการปฏิบัติ
- 1.3 ติดต่อขออนุญาตหรือนัดหมายหัวหน้าส่วนราชการ เจ้าของผู้จัดการ บริษัทโรงงาน ฟาร์ม นา สวน ฯลฯ เพื่อขออนุญาตชมกิจการ หรือรับฟังการบรรยายตามกำหนดเวลา
- 1.4 นัดหมายบุคคลหรือสถานที่ ที่ใช้เป็นแหล่งวิทยาการเพื่อขอชมหรือรับฟังคำบรรยายตามกำหนดเวลาสถานที่
- 1.5 มีการเตรียมการประชุมนัดหมายผู้ร่วมงาน นักเรียนให้รู้และเข้าใจถึงหลักการและกิจกรรมที่ต้องกระทำขณะที่ทำการศึกษาในแหล่งวิทยาการและหลังจากกลับจากแหล่งวิทยาการ
- 1.6 เตรียมการเดินทาง กำหนดการ ยานพาหนะ สัมภาระ และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ใช้ในการเดินทางไปศึกษาในแหล่งวิทยาการ

2. ขั้นดำเนินการ เมื่อเตรียมการเรียบร้อยแล้วเมื่อถึงกำหนดการก็ให้ปฏิบัติตามแผน คือ

- 2.1 เดินทางถึงแหล่งวิทยาการ ติดต่อพบกับเจ้าของสถานที่หรือผู้นำชม หรือ วิทยาการ
- 2.2 ศึกษาหาความรู้ ทักะ ประสพการณ์จากแหล่งวิทยาการและวิทยาการ
- 2.3 จัดบันทึก ถ่ายภาพ บันทึกเสียง เกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์ที่ได้พบเห็นจากแหล่งวิทยาการไว้เป็นหลักฐานในการศึกษา

3. ขั้นการเสนอผลงาน เมื่อนักเรียนเดินทางกลับจากการศึกษาจากแหล่งวิทยาการ แล้วให้นักเรียนนำเสนอผลงานจากการศึกษา เช่น การอภิปรายรายงานแสดงผลงาน นิทรรศการ และการประเมินผลการศึกษาแหล่งวิทยาการ เป็นต้น

4. ขั้นการประเมินผล เป็นขั้นที่จะประเมินผล ว่าการศึกษาจากแหล่งวิทยาการได้บรรลุตรงตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนไว้มากน้อยเพียงใด โดยใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ ทดสอบ และตรวจสอบผลงาน แล้วประเมินผลการศึกษาจากแหล่งวิทยาการและเก็บผลไว้เป็นหลักฐานหรือเพื่อประโยชน์ในการศึกษาในครั้งต่อไป (พิสมัย ถิระแก้ว, 2540, 127 - 128)

แนวคิดในการใช้แหล่งเรียนรู้ว่าเป็นการใช้แหล่งภูมิปัญญาและทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน เช่น วัด ภูเขา สวนสัตว์ อุทยาน พิพิธภัณฑ์หอสมุด แหล่งน้ำ โบราณสถาน เป็นต้น เป็นแหล่งการเรียนรู้ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้โดยตรงด้วยตนเองอย่างถูกต้อง และเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ผู้เรียนจะได้ศึกษาสภาพจริงของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชน อาทิ พืชพันธุ์ไม้ พืชสมุนไพร ลักษณะของดิน หิน แร่ ทั้งแหล่งการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม สามารถใช้แหล่งการเรียนรู้เหล่านี้มาหล่อหลอมคนในชุมชนท้องถิ่นให้มีความรู้ความเข้าใจถึงสิ่งต่าง ๆ ในชุมชน เป็นการสร้างเจตคติ ค่านิยม ความภาคภูมิใจ และอุดมการณ์ให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน ส่วนในด้าน การบริหารโรงเรียน การสอนและใช้แหล่งเรียนรู้จากทุกส่วนของชุมชน โดยการจัดกิจกรรม ระหว่างโรงเรียน วัด ชุมชน เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนสามารถทำได้โดยวิธีการดังนี้

1. การจัดทำโครงการรณรงค์แก้ไขปัญหของชุมชน เช่น โครงการต่อต้าน ยาเสพติด โครงการอนุรักษ์มรดกของชุมชน โครงการป้องกันภัยของชุมชน เป็นต้น

2. จัดเวทีการเรียนรู้ โดยร่วมกับวัดและองค์กรชุมชน จัดเวทีการเรียนรู้ขึ้นในชุมชนในเรื่องที่จะต้องแก้ไขและพัฒนา

3. จัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน โดยจัดทำป้ายนิทรรศการ พิพิธภัณฑ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและหอกระจายข่าว เป็นต้น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชน (สรרך วรอินทร์ และ ทิพวัลย์ คำคง, 2545)

สำหรับ การใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่อการศึกษาเป็นภารกิจสำคัญของผู้รับผิดชอบทางการศึกษาโดยตรงที่จะต้องแสวงหาแนวทางกระตุ้น ส่งเสริมให้เกิดการจัดแหล่งเรียนรู้ทุกรูปแบบโดยเริ่มจากท้องถิ่นของตนเองก่อน ดังนี้

1. แหล่งการเรียนรู้ตามธรรมชาติ ต้องทำความเข้าใจ และสามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ รวมถึงดูแลอนุรักษ์และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขสมดุลและยั่งยืน การที่จะมีคุณค่าต่อการศึกษามากเพียงใดขึ้นอยู่กับความเห็นคุณค่าและการบริหารจัดการ

2. แหล่งการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น

2.1 หอสมุดของท้องถิ่นและห้องสมุดเอกชน แม้ว่าเทคโนโลยีสารสนเทศจะเจริญก้าวหน้าขึ้นเพียงใดก็ตาม การอ่านก็ยังคงมีความสำคัญต่อการศึกษาอยู่ดี

2.2 สถาบันการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นในท้องถิ่น แต่ละท้องถิ่นสามารถสร้างสรรค์ขึ้นตามสภาพของแต่ละท้องถิ่น

2.3 แหล่งประวัติศาสตร์และโบราณคดี ควรได้รับการจัดการให้เป็นแหล่งการเรียนรู้

2.4 สถานที่ราชการ ต้องจัดให้บริการแก่ประชาชน ทำงานอย่างโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้

2.5 สถานประกอบการของเอกชน นอกจากจะใช้เป็นแหล่งฝึกงานแล้ว ควรมีกฎหมายกำหนดให้สถานประกอบการจัดโอกาสให้ผู้ที่ต้องการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ได้จากกิจกรรมต่าง ๆ ด้วย

3. วัดวาอารามและสถานที่สำคัญทางศาสนา แต่ละท้องถิ่นควรได้รับการจัดการให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่สมบูรณ์สำหรับลูกหลาน

4. ภูมิปัญญาและแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งตัวภูมิปัญญาบุคคลและสถานที่ควรถูกจัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของลูกหลาน รวมทั้งได้รับการยกย่องชมเชยในฐานะผู้ทำคุณประโยชน์ทางการศึกษาและวัฒนธรรมของท้องถิ่น และวัฒนธรรมของท้องถิ่น และควรได้รับสิทธิประโยชน์ในฐานะผู้ให้การศึกษาควรแก่สถานภาพ

5. กิจกรรมในวิถีชีวิตและประเพณีของท้องถิ่น มีกิจกรรม การงาน การละเล่นและประเพณีวัฒนธรรมมากมายที่คนในแต่ละสังคมต้องเรียนรู้และถือปฏิบัติ นักเรียนและผู้เฒ่าสามารถเรียนรู้ได้ทั้งสิ้น

6. วัตถุเครื่องมือเครื่องใช้ในท้องถิ่น ในแต่ละท้องถิ่นมีเครื่องมือเครื่องใช้ อันเป็นผลผลิตจากภูมิปัญญาของคนมากมาย ควรจะได้ศึกษาค้นคว้าจัดทำหรือจัดหาของตัวอย่างทำเอกสารหรือรวบรวมไว้เป็นหมวดหมู่ให้ศึกษาเรียนรู้ได้สะดวก

7. แหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวเป็นแหล่งการเรียนรู้ของทั้งคนต่างถิ่นและคนในท้องถิ่น โดยเฉพาะการเรียนรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน

8. แหล่งการเรียนรู้จากสื่อมวลชนและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทุกท้องถิ่นสามารถมีสื่อการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ได้ ซึ่งสามารถจัดได้ทั้งในสถาบันการศึกษาและธุรกิจ เช่น ธุรกิจอินเทอร์เน็ต เกมคอมพิวเตอร์ ความเจริญก้าวหน้าเหล่านี้หากได้นำไปใช้เพื่อการเรียนรู้ ก็จะ

เป็นประโยชน์มหาศาล แต่หากผู้ใหญ่ในท้องถิ่นใช้เป็นเครื่องมือและแหล่งมอมเมาลูกหลานเพื่อ ความร่ำรวยและเห็นแก่ตัวโดยใช้เยาวชนลูกหลานเป็นเป้าหมายก็จะเป็นอันตรายอย่างยิ่ง

9. โรงเรียนและสถาบันการศึกษาทุกระดับ โรงเรียนและสถาบันการศึกษาในอนาคตจะไม่เป็นเพียงสถานการสอนสำหรับนักเรียนนักศึกษาในวันใดวันหนึ่งอีกต่อไป แต่จะ พัฒนาไปสู่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งปวงชนสามารถเข้าไปเรียนรู้ได้จากแหล่งข้อมูลและเครื่องมือที่ ได้มาจากภูมิปัญญาของประชาชน สถาบันการศึกษาในชุมชนจะเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายที่สามารถเรียนรู้ สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง

ดังนั้นการจัดและการใช้แหล่งเรียนรู้ ต้องมีการศึกษาสังเกตแหล่งเรียนรู้ วิเคราะห์และ สามารถนำผลการวิเคราะห์นั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาให้มากที่สุด วิธีการใช้แหล่ง เรียนรู้ คือ การนำผู้เรียนไปสู่แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทั้งในบริเวณโรงเรียนและนอกบริเวณโรงเรียน เพื่อให้เกิดความรู้และประสบการณ์จริง และสอดคล้อง กับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักดังนี้

1. การใช้แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ต้องเริ่มจากแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ใกล้ตัว เช่น ในบ้าน ในห้องเรียน นอกบริเวณโรงเรียน เช่น ไร่ นา แปลงเกษตรสาธิต ไร่นาสวนผสม โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถานที่ราชการ สถานที่ประกอบการ เป็นต้น

2. การใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อฝึกปฏิบัติ ทดลอง ศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง เช่น การปฏิบัติการเกี่ยวข้าว การทำนา การทำไร่ งานเชื่อมโลหะ งานปูน งานไม้ และการฝึกงานใน สถานที่ราชการ สถานที่ประกอบการ เป็นต้น (ประจักษ์ บุญอารีย์, 2545)

แหล่งเรียนรู้ด้านบุคลากร

แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคลากร มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและมี ประสิทธิภาพ ซึ่งมีนักการศึกษาได้ศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคลากร ดังนี้

ความหมายของแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคลากร คือ เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ มี ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ บุคคลเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องมีวุฒิทางการศึกษา (สุจิต ศิลารักษ์, ม.ป.ป., 4 - 5)

สำหรับ สื่อบุคคล หมายถึง บุคลากรในท้องถิ่นที่ครูนักเรียนสามารถเชิญมาให้ความรู้ ในโรงเรียนหรือออกไปพบปะพูดคุย สัมภาษณ์ได้ เช่น คำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายอำเภอ ตำรวจ ทหาร นายกสมาคมพระสงฆ์พุทธบริษัท 5 พ่อค้าแม่ค้า นักกีฬา เจ้าหน้าที่ขนส่ง พนักงานดับเพลิง พนักงานไฟฟ้าพนักงานประปา ทนายความ ผู้พิพากษา อัยการ เจ้าพนักงานอำเภอ เกษตรกร ศึกษาธิการอำเภอ ดารา นักวิชาการ แพทย์ พยาบาลฯลฯ โดยแบ่งเป็น สื่อบุคคลชุมชนเมือง ได้แก่ ผู้ ที่มีความรู้ความสามารถเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่อง ที่สามารถให้ความรู้ ทักแนะผู้เรียนในเนื้อหาที่

เกี่ยวข้องกับหลักสูตรเช่น พนักงานไฟฟ้า พนักงานประปา ทนายนความ อัยการ ผู้พิพากษาดำรวจ ทหาร พนักงานดับเพลิง แพทย์ พยาบาล เป็นต้น

1. พนักงานไฟฟ้า สามารถให้ข้อมูลในการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาชีวิตประจำวันของการใช้ไฟฟ้าในบ้านและในโรงเรียน และการป้องกันอันตรายและอุบัติเหตุอันเกิดจากการใช้ไฟฟ้าตามบ้านและสถานที่ต่าง ๆ พนักงานไฟฟ้าให้ความรู้ในการประหยัดกระแสไฟฟ้าอย่างถูกต้องเหมาะสมแก่ครู นักเรียนและผู้สนใจได้อย่างดี

2. พนักงานประปา เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเรื่องแหล่งน้ำอุปโภคและบริโภคสามารถจะตอบปัญหาเกี่ยวกับการใช้น้ำและแหล่งน้ำ รวมถึงกรรมวิธีทำให้น้ำสะอาดและการส่งถ่ายน้ำไปยังชุมชน

3. ทนายนความ อัยการ ผู้พิพากษา เป็นสื่อบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านกฎหมาย และสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และสามารถตอบปัญหาเกี่ยวกับปัญหาของชุมชนทางด้านกฎหมายให้นักเรียนได้เข้าถึงหน้าที่พลเมืองดี และเป็นแนวทางที่จะทำให้ทุกคนประพฤติอยู่ในกฎระเบียบของสังคมเพื่อให้ทุกคนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

4. ดำรวจ ซึ่งมีความรู้ทางด้านบริการสังคมและปราบปรามผู้กระทำความผิด สามารถให้ความรู้ทางด้านการปฏิบัติตนของบุคคลให้พ้นอันตรายของอาชญากรรมต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ดำรวจจราจรเป็นผู้ที่สามารถตอบปัญหาการคมนาคม และให้ข้อเสนอแนะการปฏิบัติตนแก่นักเรียนเพื่อหลีกเลี่ยงอุบัติเหตุ ดำรวจเป็นสื่อบุคลากรชุมชนเมืองที่สามารถสร้างทัศนคติของผู้เรียนให้มีความรับผิดชอบในหน้าที่พลเมืองดีในการป้องกันและปราบปรามอุบัติเหตุและอาชญากรรมของสังคม

5. ทหาร นักเรียนหลายคนอาจจะมีคามสนใจที่จะเป็นทหารในอนาคต เราใช้สื่อบุคลากรชุมชนที่เป็นทหารเพื่อให้ข้อมูลการประกอบอาชีพทหาร ความสำคัญในการป้องกันเอกราชและประชาธิปไตยของชาติ อาจจะรวมไปถึงความรู้เกี่ยวกับภัยต่างๆ ที่กำลังคุกคามประเทศไทยอย่างถูกต้อง ทำให้นักเรียนทราบวิธีการปฏิบัติตนในฐานะพลเมืองที่จะช่วยกันรักษาความเป็นเอกราชของประเทศไทย

6. พนักงานดับเพลิง เป็นผู้ซึ่งรับผิดชอบในการป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชนจะเป็นสื่อบุคลากรที่สามารถสร้างทัศนคติต่อการป้องกันและระงับอัคคีภัยให้แก่ผู้เรียน ผู้เรียนยังจะได้ศึกษาถึงการช่วยเหลือผู้ประสบอัคคีภัย และป้องกันตนเองให้พ้นจากอัคคีภัยได้อย่างดี

7. แพทย์ พยาบาล สามารถให้ความรู้ ทัศนคติ และทักษะในการป้องกันและรักษาสุขภาพของนักเรียนให้มีพลานามัยสมบูรณ์ แพทย์และพยาบาลจะช่วยเสนอแนะการปฏิบัติตนใน

การรับประทานอาหารและออกกำลังกายเพื่อให้เด็กมีพละการมีสมรรถนะแข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ แพทย์สามารถตอบปัญหาเกี่ยวกับโรคและโรคติดต่อของชุมชนแก่ผู้เรียนได้อย่างดี

8. พระสงฆ์และผู้นำทางศาสนา เป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องราวทางศาสนาโน้มน้าวจิตใจของผู้เรียนให้เป็นผู้ประพฤติดี อยู่ในศีลธรรมอันดีเพื่อให้เป็นพลเมืองดี มีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจให้ดำรงอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

แหล่งสื่อชุมชนชนบท ลักษณะชุมชนของสังคมไทยในชนบทส่วนมากเป็นชุมชนทางเกษตรกรรม ซึ่งอาศัยความเอื้ออำนวยของธรรมชาติในการสร้างผลิตผลทางการเกษตร และเป็นชุมชนเล็ก ๆ ที่อยู่ใกล้กับแหล่งเกษตรกรรมจึงขาดแคลนทางด้านสาธารณูปโภคและการคมนาคมไม่สะดวกเท่าที่ควร แหล่งสื่อชุมชนในชนบทจึงเป็นสื่อจากแหล่งเกษตรกรรมและทรัพยากรธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ สื่อบุคลากรชุมชนชนบท เป็นสื่อบุคคลที่มีความรู้ ทักษะประสบการณ์เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่อง ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ ทักษะและประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนเพื่อตอบปัญหาข้อสงสัยในการเรียนรู้แก่นักเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษาได้ดี เช่น กำนันผู้ใหญ่บ้านเกษตรกร พ่อค้าแม่ค้า พระสงฆ์ ผู้นำทางศาสนา ช่างฝีมือ เป็นต้น

1. กำนันผู้ใหญ่บ้าน บุคลากรซึ่งเป็นผู้แทนของรัฐบาลที่จะให้บริการซึ่งใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดคือ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งท่านเหล่านี้สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามข้อกำหนดของหน้าที่พลเมืองดีแก่ผู้เรียนระดับประถมศึกษาได้ ท่านสามารถตอบปัญหาของชุมชนในชนบทได้ดีกว่าบุคคลอื่น ๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้ทราบปัญหาและความก้าวหน้าของชุมชนชนบทที่ตนอาศัยอยู่ เพื่อให้เกิดความภูมิใจในถิ่นที่อยู่ของตนเอง

2. เกษตรกร ในชุมชนชนบทเกษตรกรตัวอย่าง หรือผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพทางการเกษตรในท้องถิ่น สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพิจารณาการเกษตรของชุมชน วิธีการปลูกพืชผลทางการเกษตรที่ตนเองได้ประสบความสำเร็จมาแล้วแก่ครู นักเรียน ผู้สนใจเป็นการเร้าให้เกิดแรงจูงใจของผู้เรียนที่จะแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาชุมชนของตน ปลูกฝังทัศนคติต่ออาชีพสุจริตและรักที่จะประกอบอาชีพสุจริตในชุมชนแห่งตน

3. พ่อค้าแม่ค้า ผู้ประกอบอาชีพค้าขายที่สุจริตและประสบความสำเร็จในอาชีพของตนซึ่งอาจจะเป็นผู้ปกครองของนักเรียนในโรงเรียนก็ได้ จะเป็นสื่อการสอนชุมชนชนบทที่จะจูงใจให้ผู้เรียนได้เกิดแรงบันดาลใจในการประกอบอาชีพในอนาคต และปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อเยาวชน

4. พระสงฆ์และผู้นำทางศาสนา เป็นบุคลากรที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับศีลธรรมอันดีการประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ถูกที่ควร การช่วยเหลือผู้ประสบเคราะห์กรรม และการอยู่ร่วมกันโดยมีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว

5. ช่างฝีมือ คือบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านอาชีพต่าง ๆ เช่น การแกะสลัก ช่างทอผ้า ช่างปั้นดินเผา ช่างตัดเย็บผ้า ช่างไม้ เป็นต้น ครูและนักเรียนสามารถจะขอความร่วมมือจากช่างฝีมือเหล่านี้ เสาะประสบการณ์ ผลงานของเขาเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และทักษะในการจะเตรียมตัวประกอบอาชีพต่อไป

6. ผู้เชี่ยวชาญอาชีพพื้นบ้าน เป็นบุคลากรที่ประสบความสำเร็จในชีวิตด้วยการประกอบอาชีพที่เป็นประเพณีสืบทอดหรือเป็นอาชีพที่ทำรายได้และชื่อเสียงแก่ชุมชน เช่น การทำข้าวหลามหนองมน การทำพดขนก อยุรยา การทอเสื้อจันทบุรี การแกะสลักไม้สักเชิงใหม่การทำแหวนโคราช การทำหมืองเกลือ เป็นต้น ครูและนักเรียนอาจจะเชิญผู้มีอาชีพเหล่านี้มาบรรยายหรือสาธิตให้นักเรียนเข้าใจถึงเรื่องราวที่ศึกษาในหลักสูตรได้

จากการศึกษาผู้วิจัยสรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคลากร เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ประกอบไปด้วย บุคคลที่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มีความรู้ดีในเฉพาะทางนั้น ๆ อาทิ บุคคลที่มีความรู้ทางการปกครอง ศาสนา วัฒนธรรม และประเพณี ตลอดจนวิชาชีพต่าง ๆ ได้แก่ พระสงฆ์ เกษตรกร ผู้นำชุมชน ช่างฝีมือ เป็นต้น โดยบุคคลเหล่านี้จะทำหน้าที่ถ่ายทอดสาระความรู้ แนวคิด เจตคติและวิธีปฏิบัติตนไปสู่บุคคลอื่น

แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่

แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ให้ประสบการณ์ตรงแก่นักเรียนและทำให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีนักการศึกษาได้ศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ไว้ดังนี้

แหล่งวิทยาการที่เป็นสถานที่ต่าง ๆ ได้แก่ ห้องสมุด ตลอดจนสถานที่ที่ให้คุณค่าทางวัฒนธรรม ให้ประสบการณ์ตรงแก่ผู้เรียน (สุจิต ศิลารักษ์, ม.ป.ป., 4 – 5)

สื่อสถานที่ หมายถึง อาณาบริเวณสิ่งก่อสร้าง รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นที่ครูนักเรียนสามารถออกไปศึกษาหาความรู้ให้ได้มาซึ่งคำตอบตรงกับเป้าหมายของการเรียนการสอนได้ เช่น สำนักงาน ไปรษณีย์โทรเลข โรงไฟฟ้า โรงประปา ที่ว่าการอำเภอ สถานีดับเพลิง ค่ายทหาร สถานีตำรวจ โรงพยาบาล สนามกีฬา โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย พิพิธภัณฑ์ โรงงานอุตสาหกรรม สวน ไร่ นา ประตูนํ้า เขื่อน ฝาย วัด โบสถ์ โบราณสถาน ที่ทำการสมาคม สวนสัตว์ หอสมุดประชาชน ชายทะเล ภูเขา แม่นํ้า และสถานียขนส่ง ฯลฯ โดยแบ่งเป็น สื่อสถานที่ชุมชนเมือง ได้แก่ สื่อที่มีอาณาเขตหรืออาคารสิ่งก่อสร้าง อาจทำขึ้นเพื่อที่จะดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานธุรกิจ เช่น พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ โรงงานอุตสาหกรรม ที่ทำการของรัฐ ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข สถานีขนส่ง ย่านธุรกิจ สถานศึกษา เป็นต้น

1. พิพิธภัณฑ์ เป็นแหล่งสื่อชุมชนซึ่งผู้เรียนสามารถไปศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวเกี่ยวกับวิชาการ ปัจจุบันพิพิธภัณฑ์มีหลายรูปแบบย่อมมีเป้าหมายของการให้ความรู้

แตกต่างกันออกไป พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์สัตว์ พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ พิพิธภัณฑ์โบราณคดี พิพิธภัณฑ์ดนตรี พิพิธภัณฑ์หอยพิพิธภัณฑเด็ก ชุมชนเมืองหลายแห่งในประเทศไทยได้มีพิพิธภัณฑ์ทั้งของรัฐและของเอกชน ซึ่งครูสามารถใช้ในการเรียนการสอนได้

2. สวนสัตว์ การใช้สวนสัตว์เป็นสื่อการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ความเพลิดเพลิน เป็นการสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้เรียนที่จะทำให้เป็นผู้มีความรักธรรมชาติ รักสังคม มีความเมตตาปราณี ต่อบุคคลและสัตว์ สวนสัตว์เป็นแหล่งสื่อการสอนในวิชาวิทยาศาสตร์ สาขาชีววิทยา และนิเวศวิทยาได้อย่างดี

3. สวนสาธารณะเป็นแหล่งสื่อการสอนชุมชนในเมืองซึ่งมักจะมีการปลูกต้นไม้ ไม้ดอก สนามเด็กเล่น และจัดทิวทัศน์ธรรมชาติเหมาะที่ผู้เรียนจะศึกษาธรรมชาติเกี่ยวกับพืชและแมลง นอกจากนี้สวนสาธารณะยังเป็นสถานที่พักผ่อนหรือจัดกิจกรรมกลางแจ้งประเภท เกมเบ็ดเตล็ดสำหรับผู้เรียน

4. โรงงานอุตสาหกรรม ผู้เรียนจะได้ศึกษากรรมวิธีผลิตเครื่องอุปโภคบริโภค ยานพาหนะ และสิ่งของอื่น ๆ จำนวนมาก เพื่อศึกษากระบวนการผลิตและความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์และยังเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนศึกษารายได้ในชุมชนจากแหล่งอุตสาหกรรม เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจท้องถิ่นในชุมชนของตน

5. ที่ทำการของรัฐ สถานที่ราชการเป็นแหล่งสื่อการสอนชุมชนเมืองที่สามารถจะจัดประสบการณ์การเรียนรู้ทางด้านการปกครอง และกฎระเบียบในชีวิตประจำวันของผู้เรียน นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งที่ผู้เรียนจะได้พบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลซึ่งให้บริการประชาชน ทางด้านต่าง ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง และเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลในชุมชน

6. ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข ผู้เรียนได้ทราบข้อมูลวิธีการเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างบุคคลทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ผู้เรียนจะได้ประสบการณ์ตรงในการรับส่งจดหมายโทรเลข หมายดี พัสดุ ไปรษณีย์ รวมทั้งบริการอื่น ๆ ของการไปรษณีย์โทรเลข และยังได้รับคำตอบปัญหาข้อสงสัยเกี่ยวกับการรับส่งจดหมาย โทรเลข พัสดุไปรษณีย์จากเจ้าหน้าที่โดยตรงจากการศึกษาแหล่งสื่อการสอนชุมชน ณ ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข

7. สถานีขนส่ง เป็นสถานที่ที่ผู้เรียนจะได้ศึกษาคำตอบเกี่ยวกับการเดินทางติดต่อซึ่งกันและกันระหว่างชุมชนของตนและชุมชนอื่น ๆ ซึ่งจะทราบเวลาเข้าออกของรถยนต์ รถไฟหรือเรือที่เป็นบริการสาธารณะใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้อาจจะรวมไปถึงการศึกษา ณ ท่าอากาศยานเพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับคมนาคมทางอากาศด้วย

8. ย่านธุรกิจ หมายถึงแหล่งติดต่อซื้อขายสินค้าและบริการอื่น ๆ เช่น ตลาดหรือศูนย์การค้า ซึ่งผู้เรียนสามารถจะหาคำตอบปัญหาที่ไม่สามารถตอบได้ในห้องเรียนเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้า การใช้เงินการให้ และการทอนสตางค์ในการซื้อขาย การชั่งตวงวัดที่ใช้กันอยู่ในชีวิตประจำวัน

9. สถานศึกษา การเยี่ยมชมสถานศึกษา เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในอนาคต เป็นการสร้างความสนใจในอาชีพ สร้างแรงจูงใจที่จะพัฒนาบุคลากรของชาติตั้งแต่เยาว์วัย และเกิดความภาคภูมิใจในสถานศึกษาระดับสูงในชุมชนของตน

10. ทักษะสถาน การที่นักเรียนได้มีโอกาสได้ชมทัศนสถาน เพื่อให้เห็นว่าการเจตนากระทำผิดในสิ่งที่นักเรียนไม่พึงกระทำจะได้รับโทษตามความผิดที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่ถ้าผู้กระทำผิดสำนึกในความผิดหมั่นทำความดีในระหว่างต้องโทษก็จะนับได้ว่าเป็นคนดี ควรแก่การคบหาสมาคมได้หลังจากพ้นโทษ และผู้เรียนจะได้เห็นสภาพความเป็นอยู่ กิจกรรมของผู้ต้องโทษ

11. สถานมหรสพ สถานที่จัดแสดงการเล่นละคร หรือจัดฉายภาพยนตร์เป็นแหล่งที่ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าเกี่ยวข้องกับเรื่องนาฏศิลป์ ศิลปะ ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และวิชาอื่น ๆ ในหลักสูตรได้อย่างดี เช่น การไปดูละครในโรงละครแห่งชาติ หรือการชมภาพยนตร์ที่ครูและผู้ปกครองได้พิจารณาแล้วว่าดีว่าเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในหลักสูตร

สื่อสถานที่ชุมชนชนบท ได้แก่ สื่อที่มีอาณาเขตและ อาคารสิ่งก่อสร้างอาจทำขึ้นเพื่อดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานเพื่อการค้า และเพื่อเป็นสื่อโดยตรง เช่น ที่ตั้งชุมชนหมู่บ้าน สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ศาสนสถาน ไร่นา สวน ประตุน้ำ เขื่อน ฝาย ภูเขา แม่น้ำ ชายทะเล ป่าสงวน เป็นต้น

1. ที่ตั้งชุมชนและหมู่บ้าน เป็นสถานที่ที่สามารถใช้เป็นสื่อในทางการเรียนการสอนเรื่องราวของชุมชนชนบทเกี่ยวกับสภาพทางภูมิศาสตร์ แผนที่ของชุมชนและชุมชนใกล้เคียง เศรษฐกิจ และความเป็นอยู่ของประชากรในชุมชน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจ สามารถมองเห็นปัญหาที่จะช่วยแก้ไขเพื่อให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนที่ตนอาศัยกับชุมชนใกล้เคียง

2. สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ในชุมชนทุกชุมชนจะต้องมีประวัติความเป็นมาและสถานที่ทางประวัติศาสตร์ของชุมชน ถ้าผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าถ่องแท้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของโบราณสถานในชุมชน เช่นบ้านหลังแรกในชุมชน หลักเมือง สถานที่หรืออาคารของหน่วยงานที่ให้บริการชุมชนเก่าควรจะเก็บรักษาไว้เพื่อจะให้ผู้เรียนได้เกิดความภาคภูมิใจในชุมชนและเป็นการเสริมแรงให้ผู้เรียนพัฒนาชุมชนของตน

3. ศาสนสถาน หมายถึง สถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา เช่น วัด มัสยิด โบสถ์ ซึ่งครูและนักเรียนสามารถศึกษาหาความรู้ของสถานที่เหล่านี้ในฐานะสื่อการสอนชุมชน เพื่อให้เข้าใจถึงบทบาทความเชื่อถือของชุมชนอันจะก่อให้เกิดการกระทำดีและเข้าอกเข้าใจในเรื่องศาสนาต่าง ๆ อันเป็นเป้าหมายหนึ่งของการเรียนการสอนในหลักสูตรประถมศึกษาในปัจจุบัน

4. ไร่ นา สวน สถานที่เพาะปลูกทางการเกษตรของชุมชนในชนบท เช่น ไร่ นา สวนเป็นแหล่งสื่อที่ผู้เรียนจะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวิธีการเพาะปลูก ชีวิตความเป็นอยู่ของสังคม การเกษตร ผู้เรียนจะได้ทราบถึงสภาพทรัพยากรและการเพาะปลูกพืชที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

5. ประตูนํ้า เขื่อน ฝาย ซึ่งนักเรียนสามารถศึกษาเกี่ยวกับการชลประทานจัดสรรนํ้าเพื่อการคมนาคม การบริโภค และการเกษตร นักเรียนจะเข้าใจปัญหาการเพาะปลูก วิธีการแก้ปัญหา การเพาะปลูกในปัจจุบัน และประโยชน์ของการชลประทานเพื่อการเกษตร การปลูกฝังทัศนคติที่ดีในการแก้ปัญหาของชุมชนบทย่างมีระบบแก่ผู้เรียน

6. ภูเขา แม่นํ้า ชายทะเล เป็นทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนบทยที่ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ในด้านต่าง ๆ เช่น วิทยาศาสตร์เกี่ยวกับพืช สัตว์ แร่ธาตุ ศึกษาทางด้านสังคมศาสตร์เกี่ยวกับภูมิอากาศการอยู่อาศัยของประชากรในบริเวณภูเขา แม่นํ้า ชายทะเลเพื่อให้มีความเข้าใจสิ่งแวดล้อมของชุมชนชนบทยที่ตนอาศัยอยู่ดียิ่งขึ้น

7. ป่าสงวนและวนอุทยาน เป็นสถานที่ที่ครูและนักเรียนสามารถศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับพืชและสัตว์เพื่อให้เห็นความสวยงามของธรรมชาติ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรงกับทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนชนบทยป่าสงวนและวนอุทยานยังเป็นสื่อที่สร้างแรงจูงใจให้นักเรียนช่วยกันดูแลรักษาส่งเหล่านี้ด้วยความภาคภูมิใจและหวงแหนในทรัพยากรของชุมชน

จากการศึกษาข้างต้นสรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักการใฝ่รู้ใฝ่เรียนซึ่งแหล่งเรียนรู้มีทั้งในและนอกโรงเรียน โดยในที่นี้จะเป็นสถานที่ที่โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตัวอย่างเช่น

1. ห้องสมุด เป็นแหล่งความรู้ที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย และใช้ประโยชน์ได้มาก เป็นที่รวบรวมข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ศิลปะ วิทยาการต่าง ๆ ไว้ทุกแขนง บุคคลทั่วไปสามารถใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มุ่งบริการความรู้และข้อมูลข่าวสารโดยเฉพาะเจาะจง ในอดีตห้องสมุดเป็นแหล่งวิทยาการที่มีเอกสารสิ่งพิมพ์เป็นมโนทัศน์ของห้องสมุดสำหรับประชาชน ในปัจจุบันนี้ นอกจากการบริการหนังสือและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ สำหรับผู้สนใจใฝ่รู้แล้วยังเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารโดยสื่อโสตทัศนศึกษาและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั้งหลายด้วย โดยเฉพาะสื่อนิทรรศการ โทรทัศน์เพื่อการศึกษา วิทยุทัศน์ สารคดี

ต่าง ๆ ตลอดจนข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ตโดยคอมพิวเตอร์เป็นต้น นอกจากนี้ห้องสมุดในท้องถิ่นทุกแห่งยังจัดบริการข้อมูลท้องถิ่นด้วย บางแห่งมีการรวบรวมรูปภาพหรือรูปถ่ายเกี่ยวกับอดีตของท้องถิ่น เพลงพื้นบ้าน เรื่องราวบุคคลสำคัญของท้องถิ่น สถานที่ท่องเที่ยว สถานที่สำคัญ ผลิตภัณฑ์พื้นเมืองของท้องถิ่น รายละเอียดเกี่ยวกับผู้เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ ตลอดจน การจัดมุมพิพิธภัณฑวัตถุไว้ให้ เพื่อนักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจต่างถิ่น ได้แวะเวียนมาศึกษาสภาพสังคมของท้องถิ่นไว้ด้วย สำหรับมวลชนในท้องถิ่นเองก็สามารถแสวงหาความรู้ ทักษะอาชีพ และข่าวสารร่วมสมัยได้จากกิจกรรมเพื่อการศึกษาต่าง ๆ ที่ห้องสมุดสำหรับประชาชนแต่ละแห่งจัดไว้บริการตลอดเวลา ห้องสมุดสำหรับประชาชนรูปแบบต่าง ๆ จึงเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของมวลชนอย่างแท้จริงจากอดีตจนถึงปัจจุบัน (ธีรศักดิ์ อัครบรร, 2545)

2. ห้องเรียน เป็นสถานที่สำคัญที่นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ตัวครูที่จัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ สื่อและเทคนิควิธีการ ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยที่ใช้ในการเรียนนั้น พอจะจำแนกได้เป็น 3 ลักษณะด้วยกัน คือ

2.1 ห้องเรียนแบบธรรมดา (Conventional Classroom) หมายถึงห้องเรียนที่จัดขึ้นในโรงเรียน โดยทั่วไปก็มักจะมีชอล์กและกระดานดำเป็นอุปกรณ์ของครูและมีแบบเรียนเป็นวัสดุการเรียนของนักเรียน

2.2 ห้องเรียนแบบนวัตกรรม (Innovational Classroom) หมายถึง ห้องเรียนที่เราสามารถจัดขึ้นได้ในหลายลักษณะ หรือหลายรูปแบบด้วยกัน โดยอาจจะจัดให้เปลี่ยนแปลงไปตามแต่ลักษณะของวิธีการ เทคนิคที่จะใช้ เช่น จัดแบบกลุ่มย่อย จัดเป็นห้องฉายภาพยนตร์ โดยอาจมีการดัดแปลงไปได้ตามความจำเป็นอันเนื่องมาจากอุปกรณ์ที่ใช้ และวิธีการที่ใช้อุปกรณ์เป็นสำคัญ

2.3 แหล่งวิชาการเพื่อชุมชน (Communities Resources) บางครั้งการเรียนการสอนอาจจะต้องเปลี่ยนแปลงบรรยากาศในการเรียน โดยอาจจะเปลี่ยนจากบรรยากาศในห้องเรียนไปศึกษายังสถานที่นอกโรงเรียนตามความสนใจของผู้เรียน และตามเนื้อหาที่กำลังทำการเรียนการสอนกันอยู่

ห้องเรียน จึงเป็นสถานที่จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้คิด ได้แสดงออก ได้ทำงานร่วมกัน โดยครูอาจใช้ชุดการสอน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบศูนย์การเรียน บทเรียนสำเร็จรูป การศึกษา ทดลองฟัง พูด อ่าน เขียนด้วยตนเองมีมุมค้นคว้า มุมฝึกปฏิบัติ ป้ายความรู้และห้องหมวดวิชางานที่ให้นักเรียนเข้าเรียนรู้

3. ห้องเรียนธรรมชาติ จัดเป็นแหล่งเรียนรู้โดยใช้ธรรมชาติเป็นสถานที่สำหรับศึกษาหาความรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เข้าถึงได้ง่าย

ราคาถูกทำให้เกิดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีในการเรียนรู้ อันจะส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนมีความสุข มีระเบียบวินัย มีความรักและสามัคคี

วัตถุประสงค์ของการจัดแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน (กรมสามัญศึกษา, 2544, 8)

1. พัฒนาโรงเรียนให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ มีแหล่งข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ วิชาการ และส่งเสริม ประสพการณ์ที่กว้างขวางหลากหลาย
2. เสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในโรงเรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. จัดระบบและพัฒนาเครือข่ายสารสนเทศ และแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน
4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ เป็นผู้ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

แนวทางการสร้างและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้

1. กำหนดจุดประสงค์จากผลการเรียนที่คาดหวังให้ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ใดบ้างจากบทเรียนนั้น เพื่อจะได้สร้างสื่อ หรือเลือก แหล่งเรียนรู้ให้สัมพันธ์กับจุดมุ่งประสงค์และกิจกรรมการเรียนการสอน
2. ศึกษาผู้เรียน โดยพิจารณาถึงวัย ระดับชั้น ความรู้ ประสบการณ์ และความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อเป็นข้อมูลในการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้
3. ศึกษาธรรมชาติของเนื้อหา สาระ ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แต่ละเรื่อง อาจมีลักษณะเฉพาะบางเรื่องด้วยการปฏิบัติจริง หรือเรียนรู้จริง ดูการสาธิตจาก ภูมิปัญญาท้องถิ่น และบางเรื่องต้องอาศัยจากการสืบค้นข้อมูล การฟัง การดู และการอ่าน
4. พิจารณาประโยชน์และความคุ้มค่าของแหล่งเรียนรู้ว่าสามารถสร้างความสนใจ สื่อความหมายและประสบการณ์การเรียนการสอนแก่ผู้เรียน การจัดประสบการณ์เรียนรู้แก่ ผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรง
5. หาประสิทธิภาพของสื่อและแหล่งเรียนรู้ โดยการปรับปรุงสื่อที่จัดไว้ เพื่อเป็นการปรับปรุงคุณภาพของสื่อว่าเหมาะสม ในการนำไปใช้

วิธีการใช้แหล่งเรียนรู้

วิธีการใช้แหล่งเรียนรู้ คือ การนำผู้เรียนไปสู่แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งในบริเวณโรงเรียน และนอกบริเวณโรงเรียน เพื่อให้เกิดความรู้และประสบการณ์จริง และสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักดังนี้

1. การใช้แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ต้องเริ่มจากแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ใกล้ตัว เช่น ในบ้าน ในห้องเรียน นอกบริเวณโรงเรียน เช่น ไร่ นา แปลงเกษตรสาธิต ไร่นาสวนผสม โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถานที่ราชการ สถานที่ประกอบการ เป็นต้น

2. การใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อฝึกปฏิบัติ ทดลอง ศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง เช่น การปฏิบัติการเกี่ยวข้าว การทำนา การทำไร่ งานเชื่อมโลหะ งานปูน งานไม้ และการฝึกงานในสถานที่ราชการ สถานประกอบการ เป็นต้น

ข้อดีในการนำแหล่งเรียนรู้ มาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน

1. ผู้เรียนได้เรียนรู้จากของจริง ทำให้เกิดประสบการณ์ตรง
2. ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน
3. ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อชุมชน และกระบวนการเรียนรู้
4. ผู้เรียนเห็นคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. ผู้เรียนเกิดความรักท้องถิ่นและเกิดความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งที่มีคุณค่าในท้องถิ่น

จากการศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้ในการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้พบว่า การใช้แหล่งการเรียนรู้สำคัญอย่างยิ่งในกิจกรรมการเรียนการสอน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิด และมีวิธีการใช้แหล่งเรียนรู้ คือ การนำผู้เรียนไปสู่แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งในบริเวณโรงเรียน และนอกบริเวณโรงเรียน ซึ่งต้องมีการจัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้เกิดความรู้และประสบการณ์จริง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และมีความสุขกับการเรียน ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) เป็นปรัชญาหรือแนวปฏิบัติหรือแนวทางการดำเนินชีวิต และวิถีปฏิบัติที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง (Self Sufficiency) ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงมีพระราชดำรัสแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2541) เพื่อให้ประชาชนคนไทยก้าวทันต่อโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ถ้าใช้ความพอเพียงเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติก็จะสามารถอยู่ได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ สามารถปรับตัวและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงได้ (ปรียานุช พิบูลสราวุธ, 2549) ซึ่งแนวคิดนี้ทรงพระราชทานแก่นิสิตในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517 (อภิชัย พันธเสน, 2549) และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อให้สังคมไทยสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของสังคม และต่อมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินำแนวคิดนี้ไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชนทั่วไป ซึ่งในเวลาต่อมาได้มีผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ นักบริหารใน

สาขาต่าง ๆ นำคำนี้ไปใช้ในหลายลักษณะ เช่น เศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548) ระบบเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2550) เศรษฐศาสตร์แนวพุทธหรือพุทธเศรษฐศาสตร์ (พระธรรมปิฎก, 2541) เศรษฐศาสตร์พอเพียง (อภิชัย พันธเสน, 2549) เศรษฐกิจพื้นฐาน เศรษฐกิจสมดุล เศรษฐกิจบูรณาการ เศรษฐกิจศีลธรรม เศรษฐกิจทางสายกลางหรือ เศรษฐกิจแบบมัชฌิมาปฏิปทา (ประเวศ วะสี, 2544) สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้คำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” แทนคำเหล่านั้น

แนวคิด ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

จักรปรุพห์ วิชาอัครวิทย์ (2555, 36) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงที่ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ นักบริหารในสาขาต่าง ๆ ทำให้เกิดนิยามและตีความหมายแตกต่างในมิติที่หลากหลาย เพราะเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริมีขอบเขตกว้างขวาง ให้ความหมายเศรษฐกิจพอเพียงของนักวิชาการโดยสรุปครอบคลุมใน 4 มิติ ดังนี้

มิติด้านเศรษฐกิจ เป็นเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกินและสามารถอุ้มชูตัวเองอยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้มากที่สุดโดยไม่พึ่งปัจจัยต่าง ๆ ที่ไม่ได้เป็นเจ้าของ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดผลคุ้มค่าที่สุด และไม่ผลิตหรือบริโภคเกินกำลัง ซึ่งเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในชุมชน อันจะนำไปสู่การก้าวพ้นจากความยากจน สร้างความมั่นคงทางรายได้ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามควรแก่สภาพ

มิติด้านสังคม เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแห่งการแบ่งปันบนพื้นฐานของความเอื้ออาทร มีความเมตตา และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มุ่งให้เกิดความสามัคคี ความพึงพอใจ และสังคมที่สงบสุข เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้โดยปราศจากการเบียดเบียน การเอารัดเอาเปรียบและการมุ่งร้ายทำลายกัน

มิติด้านสิ่งแวดล้อม เป็นเศรษฐกิจพอเพียงที่มุ่งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน สังคม ประเทศชาติและโลกโดยรวม ได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรดิน น้ำ ป่า แร่ธาตุ ความหลากหลายทางชีวภาพ ความเป็นปกติของภูมิอากาศ กระแส/ ทิศทางลม คลื่น พลังงานแสงอาทิตย์ เป็นต้น ซึ่งสิ่งแวดล้อมธรรมชาตินี้ นอกจากจะเป็นปัจจัยในการผลิตและการบริการแล้ว ยังเป็นสภาพแวดล้อมที่สำคัญและจำเป็นในการดำรงชีวิต และการดำเนินชีวิตของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งหลายบนโลก การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงควรเป็นไปด้วยความเคารพและระมัดระวัง ด้วยความรับผิดชอบต่อคนรุ่นหลังที่จำเป็นต้องพึ่งพิงทรัพยากรต่าง ๆ เหล่านี้ในการดำรงชีวิตเช่นกัน

มิติด้านวัฒนธรรม เป็นวิถีชีวิตของกลุ่มชนซึ่งสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย อันประกอบด้วยอุดมการณ์บางอย่าง โลกทัศน์บางอย่าง ความสัมพันธ์บางอย่าง และ

ค่านิยมบางอย่างอยู่ในนั้นด้วยซึ่งรวมเรียกว่า วัฒนธรรม ดังนั้นเศรษฐกิจพอเพียงจึงสัมพันธ์และเติบโตจากฐานทางวัฒนธรรมที่มั่นคง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่ประหยัด อดออม ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟูมเฟื่อย ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยมหรือบริโภคนิยม ซึ่งทำให้เกิดการเป็นหนี้สินเกิดการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งเป็นปัญหาสังคมที่ร้ายแรงที่สุดปัญหาหนึ่งที่บ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ

นอกจากนี้ อภิชาติ พันธ์เสน (2549, 24) ให้ความเห็นว่าการทำความเข้าใจเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ นั้น มิควรจะนำเฉพาะเนื้อหาของพระราชดำริสมาพิจารณาเท่านั้น แต่จำเป็นจะต้องเข้าใจบริบททางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจในขณะที่มีพระราชกระแสรับสั่งด้วย สอดคล้องกับ ฯพณฯ องคมนตรีอำพน เสนาณรงค์ (ขไมพร เอกทศนาวรรณและคณะ, 2551) ซึ่งกล่าวว่า การทำความเข้าใจเศรษฐกิจพอเพียงต้องใช้ความสามารถเฉพาะตัวและพิจารณาแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานแก่เกษตรกร ประชาชน บุคคลกลุ่มต่าง ๆ ในวาระและสถานที่ต่าง ๆ ประกอบด้วย พระราชกระแสรับสั่งสะท้อนความห่วงใยที่พระองค์ทรงมีต่อสถานการณ์ในบ้านเมืองและพสกนิกรชาวไทย ความสำคัญของพระบรมราโชวาทนี้ อยู่ที่พระองค์ทรงเห็นว่า แนวทางการพัฒนาที่เน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นหลักแต่เพียงอย่างเดียวอาจเกิดปัญหาได้ จึงทรงเน้นการมีพอกินพอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่ในเบื้องต้นก่อน เมื่อมีพื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควร แล้วจึงสร้างความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้น ถ้าใช้ภาษาเศรษฐศาสตร์อธิบายตามความหมายนี้ก็คือ แทนที่จะเน้นการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมนำพัฒนาประเทศ ควรที่จะสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจขึ้นพื้นฐานก่อน นั่นคือ ทำให้ประชาชนในชนบทส่วนใหญ่พอมีพอกินก่อนหรืออาจจะกล่าวได้ว่า เป็นแนวทางการพัฒนาที่เน้นการกระจายรายได้ เพื่อสร้างพื้นฐานและความมั่นคงทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศก่อนเน้นการพัฒนาในระดับสูงขึ้นไป

จากความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในมิติต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วนั้น พบว่า มีความหมายที่หลากหลายสอดคล้องกับการนำไปใช้และปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งสามารถกล่าวสรุปกว้าง ๆ ในทัศนะของผู้วิจัยว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางการดำรงอยู่และแนวปฏิบัติของประชาชนทุกระดับตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับองค์กรที่อยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และให้ครอบคลุมหลากหลายมิติ เน้นการพึ่งตนเองก่อนเป็นเบื้องต้น แล้วขยายไปสู่การช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามสภาพ ทำให้เกิดความสมดุลขึ้นในสังคมนั้น ๆ และนำไปสู่สังคมที่ยั่งยืนตลอดไป

องค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง

จากพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่พระราชทานเนื่องในโอกาสต่าง ๆ กัน นับตั้งแต่ พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้

ตระหนักถึงความสำคัญของพระราชดำริดังกล่าว จึงมีนักวิชาการสาขาต่าง ๆ ได้ร่วมกันพิจารณากลับกรองสรุปองค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546) และต่อมาพบว่านักวิชาการ นักบริหาร นักการศึกษาได้นำองค์ประกอบดังกล่าวไปเป็นแนวทางการปฏิบัติในระดับและด้านต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ดังนั้นในการกำหนดองค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียงที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้จากคำนิยามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานเมื่อ พ.ศ. 2542 ดังนี้

“เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์”

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต ให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบไปด้วย 5 ส่วน (คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554, 12-14) ดังนี้

ส่วนที่ 1 กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤต เพื่อความมั่นคง และความยั่งยืนของการพัฒนา

ส่วนที่ 2 คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

ส่วนที่ 3 คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ ดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น เช่นการผลิต และการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ
3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

ส่วนที่ 4 เจเนอรัล การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน 2 เจเนอรัล ดังนี้

1. เจเนอรัลความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ
2. เจเนอรัลคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

ส่วนที่ 5 แนวทางปฏิบัติและผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุล และยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี

ส่วนในเชิงทฤษฎีสามารถแยกองค์ประกอบทั้ง 3 ของเศรษฐกิจพอเพียงออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ส่วนที่สร้างให้เกิดความยั่งยืนของการใช้ทรัพยากรในสถานการณ์ที่ปราศจากผลกระทบภายนอก (Deterministic Optimality) ซึ่งประกอบด้วย ความพอประมาณ และความมีเหตุผล และส่วนที่เป็นองค์ประกอบที่เสริมประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรให้พร้อมต่อการรองรับผลกระทบจากภายนอก ซึ่งมีความไม่แน่นอน (Stochastic Optimality) อันได้แก่ การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

แนวคิดเรื่องความพอประมาณมี 2 แนวทางหลัก ได้แก่ ความพอประมาณโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ทางสังคมที่ถูกกำหนด และความพอประมาณโดยเปรียบเทียบกับศักยภาพของตนเอง ซึ่งแนวคิดดังกล่าว มีความหมายครอบคลุมกระบวนการ Optimization ภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ หรือใกล้เคียงกับแนวคิดเรื่อง Bounded Rationality นอกจากนี้ ความพอประมาณยังสามารถนำมาซึ่งการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนหรือการสร้างประสิทธิภาพในเชิงพลวัตได้ด้วยความมีความมีเหตุมีผลในบริบทของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น มีความเป็นเอกลักษณ์

เฉพาะตัว เนื่องด้วยมีปัจจัยในเรื่องคุณธรรมกำกับควบคู่กับการดำเนินทางสายกลาง ในขณะที่คำจำกัดความทางทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับความมีเหตุมีผล เช่น Rationality หรือ Rational Expectation และ Common Knowledge ไม่สามารถอธิบายความมีเหตุมีผลในบริบทของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างสมบูรณ์

ส่วนแนวคิดเรื่อง ระบบภูมิคุ้มกันในตัวของเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีเศรษฐศาสตร์นั้น มีลักษณะคล้ายคลึงกันโดยรวม กล่าวคือ มีลักษณะในการบริหารความเสี่ยง การกระจายความเสี่ยง การป้องกันความเสี่ยง การลดความเสี่ยง และการสร้างกลไกที่ก่อให้เกิดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ยังมีข้อแตกต่างในด้านของหลักการตัดสินใจ ซึ่งทางสายกลางเป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจได้แทนหลัก Optimization และอาจจะเหมาะสมกว่าภายใต้ข้อจำกัดของความไม่แน่นอนจากอนาคต

สำหรับเงื่อนไข 2 ประการ คือ ความรู้และคุณธรรมในระบบเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เงื่อนไขความรู้ประกอบด้วยความรู้ 3 ด้าน คือ รอบรู้ในวิชาการต่าง ๆ รอบคอบในการเชื่อมโยงและระมัดระวังในการนำความรู้ไปใช้ ส่วนเงื่อนไขคุณธรรมที่ต้องมีคุณธรรมในมิติของจิตใจและการกระทำที่เน้นความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน และความเพียร สรุปลองค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้



แผนภาพที่ 2.1 องค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,

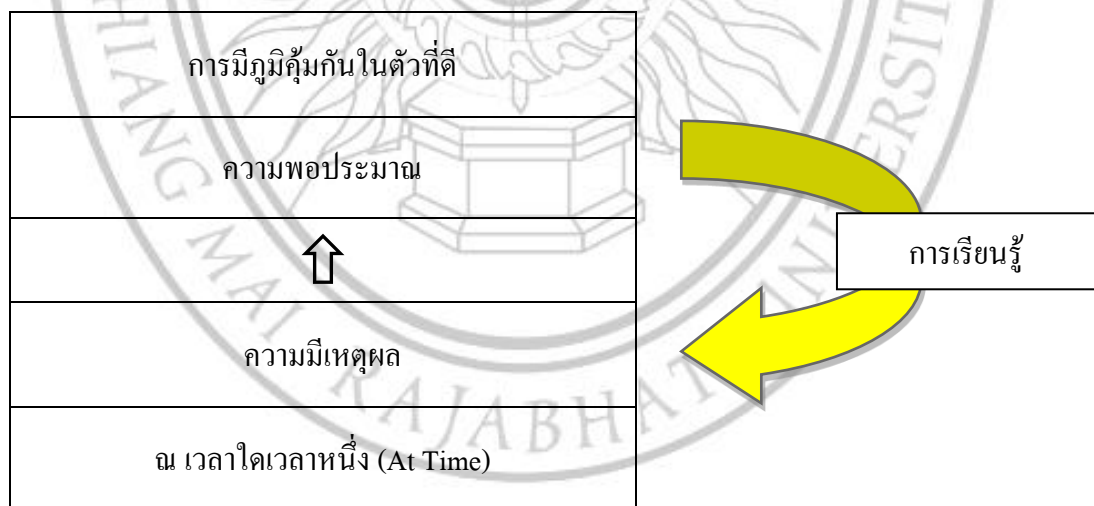
คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2550

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยของ ชัยรินทร์ ชัยวิสิทธิ์ (2545) ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของคนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยแยกเป็นคุณลักษณะ 3 ประการ ตามคำนิยามของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ

1. มีความพอประมาณ หมายถึง ยึดถือวิถีไทย อยู่แต่พอดี ไม่ฟุ้งเฟ้ออย่างไรประโยชน์ ไม่ยึดวัตถุเป็นที่ตั้ง ยึดทางสายกลาง และอยู่กินตามฐานะ
2. มีเหตุผล หมายถึง การใช้สติปัญญาในการดำรงชีวิต
3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง มีการเติบโตอย่างค่อยเป็นค่อยไป ไม่ใช่หลักลงทุนเชิงการพนัน ซึ่งตั้งอยู่บนความเสี่ยงหรือการกู้เงินมาลงทุนโดยหวังรวยอย่างรวดเร็ว

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2546) ศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทั้ง 3 ประการ และความสัมพันธ์ระหว่างเงื่อนไขทั้ง 2 ประการ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ข้อสรุป ดังนี้

1. คุณลักษณะทั้ง 3 ประการ มีความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างเป็นระบบและมีได้หลายรูปแบบ โดยได้แสดงให้เห็นถึงตัวอย่างของความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทั้ง 3 ประการในรูปแบบหนึ่ง คือ ความมีเหตุผลเป็นพื้นฐานของความพอประมาณและการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว กล่าวคือ ความมีเหตุผลเป็นกระบวนการเสริมสร้างให้ความพอใจเป็นไปอย่างพอประมาณ ระดับของความพอประมาณก็จำเป็นต้องมากพอที่จะสร้างภูมิคุ้มกันในตัว และการมีภูมิคุ้มกันในตัวก็จะช่วยเสริมสร้างให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างมีเหตุผลในระยะยาว



แผนภาพที่ 2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะ 3 ประการ และความสัมพันธ์ระหว่างเงื่อนไขทั้ง 2 ประการ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546

2. เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม จำเป็นที่ต้องอยู่คู่กันอย่างสมดุลภายใต้ระบบเศรษฐกิจพอเพียง หากขาดปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งแล้วสามารถทำให้กระบวนการตัดสินใจผิดพลาดและไม่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และยั่งยืน

ทั้งนี้ในทัศนะของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ ได้นำเสนอให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างคุณลักษณะ 3 ประการและเงื่อนไข 2 ประการ ในลักษณะเป็นการนำปัจจัยในเรื่องความรู้และความดีมาประมวลรวมกับความมีเหตุผล หากได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและลงมือกระทำอย่างจริงจัง ก็จะนำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่การดำเนินงานและการพัฒนาสังคม ดังนั้น ความมีเหตุผลบนพื้นฐานของความรู้และคุณธรรมจึงเป็นปัจจัยสำคัญพื้นฐานในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติต่อไป

การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในบริบทต่าง ๆ

จากการศึกษาเอกสารและการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ตของนักบริหาร นักวิชาการ นักการศึกษา ที่นำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ พบว่า สามารถใช้ได้ในทุกระดับ ทุกวงการ ตั้งแต่การดำเนินชีวิตในครอบครัว การบริหารองค์กร การวางแผนธุรกิจของบริษัท ภาคเอกชน การกำหนดนโยบายและการจัดสรรงบประมาณในภาครัฐ การพัฒนาองคกรวิชาการ การพัฒนาท้องถิ่น ไปจนถึงการพัฒนาประเทศตลอดจนการดำเนินกิจกรรมในภาคประชาชน และประชาสังคม ผู้วิจัยจึงนำเสนอเนื้อหาใน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกเป็นการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในระดับต่าง ๆ และลักษณะที่สองเป็นการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ดังนี้

ในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในระดับต่าง ๆ นักวิชาการและหน่วยงานหลายแห่งได้เสนอแนะไว้ คือ สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550) กล่าวว่า การประยุกต์นำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้มีสาระสำคัญ ดังนี้ 1) โดยพื้นฐานก็คือ การพึ่งตนเองเป็นหลัก การทำอะไรอย่างเป็นขั้นตอน รอบคอบ ระมัดระวัง 2) พิจารณาถึงความพอดี พอเหมาะ พอควร ความสมดุลสมผล และการพร้อมรับความเปลี่ยนแปลง 3) การสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นบนพื้นฐานของความสมดุลในแต่ละส่วนแต่ละระดับ 4) ครอบคลุมทั้งทางด้านจิตใจ สังคม เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวมถึงเศรษฐกิจ ซึ่งแต่ละด้านมี ดังนี้ 1) ด้านจิตใจ ได้แก่ มีจิตใจเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร ประณีประนอม นึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวม 2) ด้านสังคม ได้แก่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รู้รักสามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน 3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบครอบ เลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด และ 4) ด้านเทคโนโลยี ได้แก่ รู้จักใช้

เทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อม (ภูมิสังคม) พัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านเองก่อน ก่อให้เกิดประโยชน์กับคนหมู่มาก

นอกจากนี้ ยังได้นำเสนอการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในด้าน ต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านความคิด เป็นแนวพระราชดำริทางด้านความคิด 9 ประการ คือ 1) เป็นแนวคิดที่ก้าวพ้นระดับเพดานความคิดแบบตะวันตก ซึ่งมีอิทธิพลต่อทฤษฎีและวิธีการปฏิบัติทางการพัฒนา 2) เป็นแนวคิดที่ก้าวพ้นเพดานความคิดแบบวิภาษวิธี (Dialectical) 3) เป็นแนวคิดที่ปฏิบัติให้เห็นจริงได้ 4) เป็นทฤษฎีที่มีความง่าย ไม่ซับซ้อน คนในทุกระดับสามารถเข้าใจ เข้าถึง และนำไปทำให้เห็นผลจริงทางปฏิบัติได้ 5) เป็นทฤษฎีอาศัยประสบการณ์ของประเทศไทยและลักษณะสภาพแวดล้อม วิถีชีวิต และลักษณะเด่นของความเป็นไทยเป็นพื้นฐาน 6) เป็นแนวคิดที่สมสมัยและเหมาะสมกับจังหวะเวลา 7) เป็นแนวคิดซึ่งแฝงไว้ซึ่งปรัชญาในการดำรงชีพและดำรงชาติ ไม่ใช่เป็นเพียงทฤษฎีทางเศรษฐกิจอย่างเดียวแต่เป็นทฤษฎีแบบบูรณาการ 8) เป็นแนวคิดที่มีพลังในการกระตุ้นผู้ยากไร้ เพราะผู้ปฏิบัติสามารถมีความสุขได้ตามอัตภาพที่เหมาะสมกับสถานะของตน และ 9) เป็นแนวคิดที่ปลอดด้านการเมือง ผลประโยชน์ และอุดมการณ์ จึงเป็นแนวคิดที่มีความเป็นสากล

2. ด้านการเมือง การบริหาร และการปกครอง เป็นกลไกการพัฒนาทางการเมืองของประเทศที่เข้มแข็ง เพราะยึดหลักการของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน

3. ด้านการพัฒนาสังคม เป็นการมองสังคมอย่างเป็นองค์รวม ไม่แยกการพัฒนาออกเป็นส่วน ๆ ดังนั้น จึงมีความเกี่ยวเนื่องกับเศรษฐกิจ วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ตลอดจนจิตสำนึกของตน

4. ด้านการวางผังภาคและเมือง สามารถนำไปสู่การวางผังภาค ผังเมืองและผังชนบท

5. ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้และน้ำ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในการวางแผนการใช้ประโยชน์จากที่ดิน แหล่งน้ำ การผลิตธัญญาหาร และการเพาะพันธุ์พืช

6. ด้านการเกษตรและการอนุรักษ์พืช

7. ด้านการดำเนินชีวิต การดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริเป็นการดำเนินชีวิตที่ต้องพึ่งตนเองให้มากที่สุด ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดผลคุ้มค่าที่สุด ไม่ผลิตและบริโภคเกินกำลัง และมีส่วนร่วมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

8. ด้านจริยธรรม มุ่งเน้นมรรควิธีของการดำเนินทางสายกลางตามแนวพระพุทธศาสนาผสมกลมกลืนด้วยมิติทางด้านจริยธรรมของการอยู่ร่วมกันของสรรพสิ่ง สงเคราะห์เกื้อกูลพึ่งพาได้

9. ด้านการเรียนรู้และการศึกษา มีลักษณะการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นองค์รวม มีการพัฒนาชีวิตอย่างประหยัด เรียบง่าย สอดคล้องกับวิถีธรรมชาติ ทักษะวิธีการทำงานที่เน้นความเพียร โดยมีเป้าหมายสู่ความพอเพียงบนพื้นฐานของมนุษย์

สุเมธ ตันติเวชกุล (2549) เสนอว่า เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับสังคมทุกระดับ ดังนี้

1. ระดับคนทุกวัย ทุกศาสนา สามารถนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ดังนี้ 1) ดำรงชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง การคิดพึ่งพาตนเอง และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ 2) สอดคล้องกับหลักคำสอนของทุกศาสนาที่ให้ดำเนินชีวิตตามกรอบคุณธรรม 3) ไม่ทำการใด ๆ ที่เบียดเบียนตนเองหรือผู้อื่น 4) ไม่ฟุ้งเฟ้อ ทำอะไรที่เกินตนเอง 5) รู้จักแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นตามกำลังของตน และ 6) ดำเนินชีวิตทางสายกลาง

2. ระดับบุคคล ครอบครัว สามารถนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ดังนี้ 1) สามารถให้ตนเป็นที่พึ่งแห่งตนใน 5 ด้าน ได้แก่ จิตใจ สังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม 2) รู้จักคำว่า “พอ” และ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น 3) พยายามพัฒนาตนเองเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความชำนาญ และ 4) มีความสุขและความพึงพอใจกับชีวิตที่พอเพียง ยึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิต

3. ระดับเจ้าหน้าที่ของรัฐ สามารถนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ดังนี้ 1) ต้องมีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ และ 2) การจัดเตรียมนโยบาย แผนงานหรือโครงการต่าง ๆ ต้องสอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นพัฒนาและแก้ไขปัญหาด้านสังคม เศรษฐกิจ และจิตใจควบคู่กันไป

4. ระดับนักธุรกิจ สามารถนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ดังนี้ 1) สามารถกู้เงินมาลงทุนได้ เพื่อให้มีรายได้และต้องสามารถใช้หนี้ได้ 2) ต้องมีคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต มีความเพียรอดทน และรับผิดชอบต่อสังคม โดยพัฒนาประสิทธิภาพ การผลิต และ 3) รักษาความสมดุลในการแบ่งปันผลประโยชน์ของธุรกิจในระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ พนักงาน บริษัท ผู้บริโภค และสังคมโดยรวม

5. ระดับนักการเมือง สามารถนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ดังนี้ 1) กำหนดนโยบายการออกกฎหมาย และข้อบัญญัติต่าง ๆ หรือดำเนินวิถีทางการเมืองให้ยึดมั่นอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียงและผลประโยชน์ของส่วนรวม และ 2) มีทัศนคติและความคิดที่ตีบนพื้นฐานของความพอเพียง สุจริต มีความเพียร และมีสติในการทำกิจการต่าง ๆ

6. ระดับครูอาจารย์ สามารถนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ดังนี้ 1) ถ่ายทอด plugged ความรู้ความเข้าใจหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่เด็กและเยาวชน 2) สอนให้คิดเป็น เข้าใจในหลักเหตุผล และ 3) มีความคิดในเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานของศีลธรรมและการพัฒนาจิตใจควบคู่กันไป

7. ระดับชุมชน สามารถนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ดังนี้ 1) รวมกลุ่มทำประโยชน์ เพื่อส่วนรวม โดยอาศัยภูมิปัญญาและความสามารถของตนและชุมชน 2) มีความเอื้ออาทรระหว่าง สมาชิกให้เกิดพลังทางสังคม และ 3) พัฒนาไปสู่เครือข่ายระหว่างชุมชนต่าง ๆ

8. ระดับรัฐหรือระดับประเทศ สามารถนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ดังนี้ 1) ชุมชน หรือสังคมหลาย ๆ แห่งร่วมมือกันพัฒนาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และ 2) วางรากฐานของ ประเทศให้มีความพอเพียงและพร้อมก่อน จึงค่อย ๆ ดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของ ประเทศให้เจริญขึ้นไปตามลำดับ ๆ ต่อไป

9. ในการกำหนดนโยบายการคลัง สามารถนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ดังนี้ 1) มีความพอดีไม่มากเกินไปจนกระทบเสถียรภาพไม่น้อยเกินไปจนทำให้เศรษฐกิจชะงัก 2) มี เหตุผลและคล่องตัว 3) ทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป ประเมินสถานการณ์รอบคอบ 4) ป้องกันปัญหา ก่อนที่จะรุนแรงขึ้น และ 5) ดอกเบี้ยและอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศมีความพอดี ไม่สูงไม่ ต่ำจนเกินไป

10. ในการพัฒนาระบบการศึกษาไทย สามารถนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ดังนี้ 1) ควรมุ่งไปสู่การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อทำให้เกิดสติปัญญาความรอบรู้และ ศีลธรรมอันจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างเข้มแข็งและพอเพียง 2) สร้างระบบ การศึกษาให้กับคนทุกคนตั้งแต่เกิดจนตาย 3) คำนึงถึงคุณภาพและมาตรฐาน และ 4) สร้างภูมิคุ้มกัน ต่อการเปลี่ยนแปลง

ในส่วนของ สำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (2546) ได้นำเสนอการนำเศรษฐกิจ พอเพียงไปใช้ในระดับบุคคล ครอบครัว และระดับชุมชน ดังนี้ 1) รายจ่ายสมดุลกับรายรับ 2) ใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล มีความจำเป็น ไม่ใช่สิ่งของเกินฐานะ ใช้ของอย่างคุ้มค่า ประหยัด 3) มีเงิน ออม แบ่งปันผู้อื่น ทำบุญ 4) มีจิตสาธารณะ มีความเอื้ออาทร 5) มีผู้นำที่ดี มีคุณธรรม มีเมตตาธรรม 6) รู้จักวิเคราะห์ข้อมูลตนเอง 7) มีกระบวนการเรียนรู้ 8) พัฒนากิจกรรมบนพื้นฐานของศักยภาพ ของชุมชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างสมดุล และ 9) มีกระบวนการติดตามและพัฒนาอย่างเป็น พลวัต

การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ

มีนักวิชาการ นำเสนอแนวทางไว้ อาทิ สุขสรรค์ กันตะบุตร (2550) ได้เสนอแนวปฏิบัติ สำหรับองค์กรแห่งความพอเพียง ดังนี้ 1) การมองไกล (Tele-Vision) ได้แก่ การคำนึงถึงผลกระทบ

ในระยะยาว การตัดสินใจเชิงนโยบาย 2) ให้คุณค่าแก่บุคลากรอย่างจริงจัง ได้แก่ พัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่องให้โอกาสแสดงฝีมือ 3) จริใจและปรารถนาดีต่อผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ เน้นตลาด เพื่อสังคม มองทุกภาคส่วนประกอบกัน และ 4) ลดความเสี่ยงด้านการมีสินค้าหลากหลาย ได้แก่ การลงทุนที่หลากหลาย การตลาดที่ผลิตภัณฑ์มีความหลากหลาย

ไพฑูรย์ หาญสามัคคี (2549) เสนอกลยุทธ์ในการเป็นองค์กรแห่งความพอเพียง จะต้องเริ่มต้นที่ตนเอง และองค์กรของตนเองก่อน สร้างความเข้าใจ และความร่วมมือร่วมใจที่จะดำเนินการ ดังนี้

1. การปลูกจิตสำนึกและเสริมสร้างทัศนคติและค่านิยมร่วมในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงและเข้มแข็ง เช่น 1) การประหยัดค่าน้ำค่าไฟฟ้าส่วนตัว 2) การประหยัดด้านการใช้ทรัพยากร พลังงานในหน่วยงาน 3) การจัดทำบัญชีครัวเรือน 4) การลด ละ เลิกอบายมุข และ 5) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต

2. การรณรงค์เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจและตระหนักในเรื่องการเป็นองค์กรแห่งความพอเพียง วิธีการดำเนินงานเพื่อมุ่งไปสู่องค์กรแห่งความพอเพียงนั้นถือว่าเป็นเรื่องใหญ่ เนื่องจากต้องเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งจะต้องเกิดความคิด ความเข้าใจและปฏิบัติตนอยู่บนความพอเพียงของแต่ละบุคคลในองค์กร หรือเป็นการระเบิดจากข้างใน แต่มีกระบวนการที่ส่งเสริม ดังนี้

2.1 การเรียนรู้สู่เศรษฐกิจพอเพียง โดยเริ่มต้นจาก 1) การเรียนรู้จากแนวคิด ทฤษฎีและการปฏิบัติตามตัวอย่าง ซึ่งจะต้องแสวงหาบุคคลและชุมชนต้นแบบที่สามารถเรียนรู้ตามได้ 2) การแลกเปลี่ยนเครือข่ายชุมชน ในบางครั้งการมองอยู่ในองค์กรของตนเองนั้นไม่อาจเห็นได้ชัดเจน ควรมีการศึกษาดูงานองค์กร/ ชุมชนที่เป็นต้นแบบในการนำระบบเศรษฐกิจชุมชนไปใช้ เพื่อจะได้ซึมซับรับเอาแนวคิดมาปรับใช้ และ 3) การเรียนรู้จากเครื่องมือในระดับชุมชน เช่น การจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ การดำเนินการด้านสหกรณ์ชุมชน บัญชีรายรับ รายจ่ายของชุมชน

2.2 การปฏิบัติสู่เศรษฐกิจพอเพียง เมื่อได้เรียนรู้แนวคิดแล้วจะได้นำไปปฏิบัติตามยุทธศาสตร์แห่งเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ 1) เลิกอบายมุขทุกประเภท 2) ลดรายจ่าย เพิ่มการออม แสวงหารายได้เสริมในทางที่ชอบ 3) ควบบริโภคน้ำ หรือเหลือแจกจ่ายแบ่งปัน 4) การพึ่งพาตนเองในชุมชนหรือการเสริมสร้างภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) การทำธุรกิจแบบพอเพียง โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน

จักรปรุพห์ วิชาอัครวิทย์ (2555) กล่าวว่า การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้นั้นมีอย่างหลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพและบริบทที่แตกต่างกันออกไป เพราะเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปใช้ให้เกิดขึ้นได้หลายด้าน โดยต้องพิจารณาตามความเหมาะสมให้สอดคล้องกับเงื่อนไขและสถานะที่เผชิญอยู่

การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นมีคำแนะนำอย่างหลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพและบริบทที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เกิดได้หลายด้าน สถานศึกษาจะต้องพิจารณาตามความเหมาะสมให้สอดคล้องกับเงื่อนไขและสถานะที่เผชิญอยู่ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546) สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เสนอแนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสรุปได้ ดังนี้

1. แนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เสนอแนวทางการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา ควรมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้และปลูกฝัง เสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1.1 มีความรู้ ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และตระหนักในความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1.1.1 มีความรู้ ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและความเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจ

1.1.2 มีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.1.3 เห็นประโยชน์และตระหนักในความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการใช้แนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาตนเอง พัฒนากลุ่ม และพัฒนาสังคม

1.2 มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1.2.1 มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตและการพัฒนาอาชีพ เช่น การเกษตร การผลิต และจำหน่ายสินค้า การดำเนินธุรกิจ การใช้จ่าย และการออม ฯลฯ

1.2.2 ใช้และพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้ได้ประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน

1.2.3 สืบสานและพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.2.4 รักและภาคภูมิใจในความเป็นไทย

1.3 ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1.3.1 ปฏิบัติตนให้มีความพอประมาณ รู้จักการประมาณตน รู้จักศักยภาพของตนที่มีอยู่

1.3.2 ปฏิบัติตนอย่างมีเหตุผล ปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ บนพื้นฐานของความมีสติปัญญา ชีตทางสายกลางในการปฏิบัติ

1.3.3 มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเองพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ

1.3.4 มีความรอบรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง สามารถวิเคราะห์และปฏิบัติด้วยความรอบคอบระมัดระวัง

1.3.5 ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน เพียรพยายาม แบ่งปัน มีสติ ปัญญา มีวินัย พึ่งตนเอง แบ่งปัน เอื้ออาทร รับผิดชอบและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

นอกจากนี้ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2550) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์มีแนวทาง ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาควรมีการพัฒนาหรือบูรณาการเนื้อหาสาระของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษาตามขั้นตอน ดังนี้

1.1 สถานศึกษานำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพิจารณาปรับปรุงหรือเพิ่มเติม วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในหลักสูตรสถานศึกษา

1.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปรับปรุง หรือเพิ่มเติม มาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของหลักสูตรสถานศึกษาที่ปรับปรุงหรือเพิ่มเติม

1.3 กลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปรับปรุง เพิ่มเติมหรือจัดทำสาระการเรียนรู้ หน่วยการจัดการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ตามลำดับ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น

2. การจัดการเรียนการสอน สถานศึกษาควรจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ เน้นการปฏิบัติจริง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในวิถีชีวิตประจำวัน โดยมีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

2.1 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด วิเคราะห์ การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การแก้ปัญหา ฯลฯ ที่เริ่มจากชีวิตประจำวัน และเชื่อมโยงสู่ ครอบครัว สังคม ประเทศชาติ และสังคมโลก

2.2 จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นการทดลองการปฏิบัติจริงทั้งใน สถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา ทั้งในรูปของการจัดทำโครงการ โครงการงาน และอื่น ๆ ทั้งการศึกษารายบุคคลและเป็นกลุ่ม

2.3 วัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ (Knowledge) 2) ทักษะ (Process) และ 3) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Attribute)

3. การจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา สถานศึกษาควรจัด บรรยากาศ และสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ ปลุกฝังหล่อหลอมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และเอื้อต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

3.1 จัดอาคารสถานที่ และสิ่งแวดลอมในโรงเรียนที่เน้นความร่มรื่น ประโยชน์ใช้สอย เป็นแหล่งเรียนรู้ และอนุรักษ์สืบสานทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมของท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทย

3.2 กำหนดระเบียบ ธรรมเนียมปฏิบัติในสถานศึกษา ที่ส่งเสริมความ มีระเบียบวินัย เคารพธรรมเนียมปฏิบัติ กฎกติกาของสังคมส่วนรวม เช่น การเข้าแถว การแต่งกาย การรับประทานอาหาร การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ฯลฯ

3.3 ส่งเสริมและพัฒนาบรรยากาศด้านคุณธรรม เช่น การทำบุญ การบริจาค การปฏิบัติกิจทางศาสนา การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา การยกย่องส่งเสริมผู้กระทำความดี การส่งเสริมการแบ่งปัน การช่วยเหลือกันและกัน ฯลฯ

3.4 ส่งเสริมการแสวงหาความรู้ และเผยแพร่ความรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดการแข่งขัน การหาความรู้โดยใช้สื่อเทคโนโลยี และอื่น ๆ

3.5 ส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้บริหาร ครู และบุคลากรในสถานศึกษา

3.6 จัดโครงการและกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตน และการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4. การจัดระบบบริหารจัดการของสถานศึกษา สถานศึกษาควรมีการจัดระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เอื้อต่อการส่งเสริมการ สนับสนุนการจัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

4.1 ทบทวน ปรับปรุง พัฒนาโครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการให้สอดคล้องหรือรองรับการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

4.2 กำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรม และการปรับปรุงเพิ่มเติมหรือจัดทำแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้ครอบคลุมการพัฒนาการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา มีการดำเนินการตามแผนอย่างมีระบบ และมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

4.3 พัฒนาคู่มือ ทั้งผู้บริหาร ครู และกรรมการสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความพร้อมในการดำเนินการตามระบบการบริหารจัดการที่เปลี่ยนแปลง และการจัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา รวมทั้งดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

4.4 จัดระบบการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการและกระบวนการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5. การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
ในขั้นตอนสำคัญทุกขั้นตอนตามแนวทาง ดังนี้

- 5.1 ร่วมกำหนดแนวนโยบายและการวางแผน
- 5.2 ร่วมให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร
- 5.3 ร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการจัดสภาพและบรรยากาศภายในสถานศึกษา
- 5.4 ส่งเสริมการเรียนรู้ และการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา ที่บ้าน และสถานที่อื่น ๆ

6. การติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

6.1 ติดตามและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยพิจารณาจาก 1) ผลการทดสอบความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) ผลงานและการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน 3) การปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันของผู้เรียน 4) ผลการประเมินโดยผู้ประเมินภายนอกหรือผู้มีส่วนได้เสียจากทุกภาคส่วน

6.2 ติดตามและประเมินความเหมาะสมของการดำเนินการในกระบวนการขั้นตอนและกิจกรรมการดำเนินการในด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน

การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม การจัดระบบการบริหารจัดการ การให้ผู้ปกครองและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และการประเมินคุณลักษณะของผู้เรียนอัน พึงประสงค์

6.3 จัดให้ระบบการรายงานผลการดำเนินการเป็นระยะ ๆ ทั้งการรายงาน ภายในสถานศึกษา การรายงานต่อสาธารณชน และการรายงานหน่วยงานต้นสังกัดตามลำดับ

กระทรวงศึกษาธิการ จึงนำแนวปฏิบัติการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาเป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรที่บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ซึ่งทำให้หลักสูตรมีลักษณะ ดังนี้

1. ดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน โดยคัดเลือกโรงเรียนเครือข่ายปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงในภูมิภาคต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีกิจกรรมทั้งในและนอกหลักสูตรที่ สอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหรือมีกิจกรรมที่สนับสนุนให้เด็กได้พัฒนา ตนเองทั้งในคุณธรรมและความรู้

2. เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่และครูที่อยู่ในแวดวง การศึกษา ซึ่งเป็นผู้ที่น่าหลักสูตรนี้ไปใช้ในการปฏิบัติจริงได้ร่วมกันระดมสติปัญญาและ ประสบการณ์แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการวางแผนการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เข้าไปสอดแทรกเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้โรงเรียนอาสาสมัครและ เครือข่ายที่สนใจนำไปทดลองใช้

3. ดำเนินการโดยเริ่มจากจุดเล็ก ๆ ก่อน โดยทดลองนำร่างหลักสูตรไปใช้ใน โรงเรียนนำร่องที่สนใจเข้ามาเป็นอาสาสมัครก่อนขยายผลไปใช้ในโรงเรียนอื่น ๆ ทั่วประเทศ นอกจากนี้ จะปลูกฝังปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้ในกลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อแสดงให้เห็นว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนี้ได้ผ่าน กิจกรรมและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันและสังคมรอบ ๆ ตัว เพื่อเป็นฐานสำหรับ การมี ความคิดแบบเป็นองค์รวมให้เด็กได้ตระหนักถึงความเกี่ยวพันกันระหว่างตัวเด็กและสิ่งแวดล้อม ในสังคมที่เด็กเป็นสมาชิกอยู่ นับเป็นรากฐานที่สำคัญของการปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียง

4. พัฒนาเนื้อหาสาระการเรียนรู้ตามศักยภาพของผู้เรียน โดยสอดแทรกเนื้อหา การเรียนการสอนเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกิจกรรม ทั้งในและนอกห้องเรียนตาม ระดับความรู้ความสามารถของเด็กในแต่ละช่วงชั้น

โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) (2547) ตระหนักถึงคุณค่าของปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศให้ก้าวทันกับความก้าวหน้าในยุค

โลกาภิวัตน์ อันเนื่องมาจากได้มีการดำเนินการที่เกิดผลเป็นรูปธรรมแล้ว ทั้งในทุกภาคส่วนของสังคมไทยให้เดินหน้าต่อไป เพื่อที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมประเทศ ให้มีการเจริญเติบโตอย่างมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน จึงสรุปประเด็นและสาระสำคัญข้อเสนอการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงโดยให้มีการปลูกฝังจิตสำนึกที่พอเพียงซึ่งจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนค่านิยมและความคิดเพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาคน คือ 1) พัฒนาศักยภาพด้านการศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) สร้างแรงจูงใจในระบบจัดการศึกษา ให้บุคลากรสนใจและอยากที่จะปฏิบัติตนและหน้าที่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) ขยายรูปแบบการบริหารและจัดการสถานศึกษาโดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กว้างขวางและครอบคลุมมิติต่าง ๆ ให้มากขึ้น 4) หารูปแบบและวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านสื่อมวลชน รวมทั้งเพิ่มเวลาให้กับรายการที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประเด็นสังคมและการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 5) สร้างการยอมรับในสังคมต่อบุคคลในชุมชนภาคธุรกิจ ภาครัฐ และภาคอื่น ๆ ที่ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ประเวศ วะสี (2544) ได้เสนอแนวทางเสริมสร้างคุณธรรมนำความรู้ และปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีแนวทางดำเนินงาน 8 ขั้นตอนคือ

ขั้นที่ 1 ร่วมกันเรียนรู้ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ตั้งแต่คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน ครูอาจารย์ ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรร่วมกันศึกษาเรียนรู้สร้างความเข้าใจในสาระสำคัญ ความหมายคุณค่าประโยชน์ของคุณธรรมนำความรู้และค่านิยมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จนเกิดตระหนักรู้ในความสำคัญว่าเป็นทางรอดทางเดียวของสังคมไทย รวมทั้งเป็นวิถีชีวิต วัฒนธรรมไทยดั้งเดิมที่ถูกกลืนเลือนไป เนื่องจากถูกกระแสทุนนิยม วัตถุนิยม บริโภคนิยมลบล้างเข้ามาอย่างรุนแรงจนหลงลืมไปนาน จำเป็นต้องร่วมมือร่วมใจฟื้นฟูขึ้นมาใหม่

ขั้นที่ 2 กำหนดเป้าหมายการพัฒนา ร่วมกันกำหนดเป้าหมายในการเสริมสร้างพัฒนาคุณธรรมและค่านิยมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมกับสภาพปัญหา บริบท ความสามารถ ความพร้อม วัฒนธรรม องค์กร ฯลฯ เช่น พึ่งตนเอง เรียนรู้ และพัฒนาต่อเนื่อง รับผิดชอบ มีวินัยใช้เหตุผล ประมาทตน ทุกคนมีส่วนร่วมคำนึงถึงประโยชน์ต่อส่วนรวม ฯลฯ

ขั้นที่ 3 วิเคราะห์สภาพปัญหาผู้เรียน ร่วมกันสังเกตจำแนกพฤติกรรม คุณลักษณะ และทักษะของผู้เรียน ทั้งส่วนที่ใช่และไม่ใช่ สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนด วิเคราะห์ ทั้งลักษณะของปัญหาสาเหตุแห่งปัญหา ปัจจัยหลัก ปัจจัยเอื้อ ผลลัพธ์ และผลกระทบที่มีต่อผู้เรียน ผู้เกี่ยวข้อง และสังคม เพื่อให้เกิดความตระหนักและกระจ่างในปัญหา เกิดฉันทะหรือแรงบันดาลใจที่จะร่วมกันแก้ปัญหา

ขั้นที่ 4 วิเคราะห์ ประเมิน จำแนก ปัจจัย กระบวนการของโรงเรียน จำแนกให้ได้ว่าสิ่งใดเอื้อหรือไม่เอื้อต่อการพัฒนา สิ่งใดจัดว่ามีคุณค่าควรแก่การธำรงรักษา สิ่งใดต้องเลิกปรับเปลี่ยนคิดใหม่ทำใหม่ เช่น อยากให้ผู้เรียนพึ่งตนเองแต่ได้จัดการเรียนรู้ให้นักเรียนเรียนรู้ในลักษณะของการพึ่งตนเอง ครูอาจารย์ ผู้บริหารเป็นตัวอย่างที่ดีของการพึ่งตนเอง การวิเคราะห์ควรครอบคลุมทุกองค์ประกอบย่อยในทุกระบบของโรงเรียน เช่น ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน (คุณลักษณะ ทักษะ เจตคติ บทบาททำทาง รูปแบบการดำเนินชีวิต) การจัดการเรียนรู้ การจัดสภาพบรรยากาศ การลงโทษ ให้รางวัล การจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดประสบการณ์เสริมการเรียนรู้

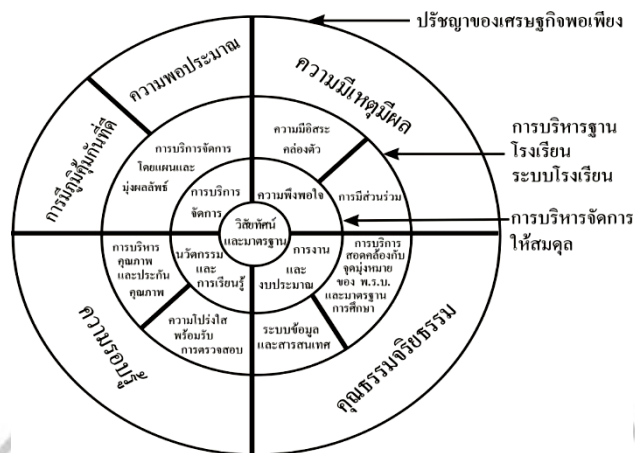
ขั้นที่ 5 ร่วมกันกำหนดตัวชี้วัด แสดงความสำเร็จของการพัฒนาตามลำดับขั้นทั้งด้านคุณภาพผู้เรียน ปัจจัย กระบวนการ เพื่อช่วยให้ทุกคนมองเห็นภาพที่ชัดเจน โดยบูรณาการเวลาการพัฒนาที่ผลสำเร็จจะปรากฏชัดเจน

ขั้นที่ 6 พัฒนาระบบ ทั้งระบบหลักและระบบสนับสนุนของโรงเรียนที่มีส่วนในการเสริมสร้างคุณภาพผู้เรียน

ขั้นที่ 7 นำระบบสู่การปฏิบัติโดยจัดทำระเบียบปฏิบัติการ เขียนคู่มือระบบ เพื่อทำแนวปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมให้ทุกฝ่ายรับรู้และเข้าใจตรงกัน

ขั้นที่ 8 ปฏิบัติจริง เรียนรู้ และพัฒนาร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วมกันปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ อย่างต่อเนื่อง ประเมิน ปรับปรุง เรียนรู้ และพัฒนาด้วยกัน ชื่นชมความสำเร็จและภาคภูมิใจร่วมกัน ถ้าบุคลากรทุกฝ่ายของโรงเรียนเป็นแบบอย่างที่ดี มีรูปแบบการดำเนินชีวิตและแสดงออกถึงความสัมพันธ์ต่อคน โดยยึดหลักคุณธรรมหลักความพอเพียงในทุกเรื่อง โรงเรียนมีระบบการบริหาร การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องเกื้อหนุนให้เกิดการพัฒนาคุณธรรมและค่านิยมเศรษฐกิจพอเพียง มีบรรยากาศที่เอื้อให้นักเรียนเรียนรู้และฝึกฝนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องจริงจังตามสภาวะปกติ ด้วยการใช้สติปัญญาพิจารณาเหตุผล ความถูกต้องเหมาะสมด้วยตนเองปฏิบัติด้วยความจริงใจเต็มใจ มุ่งมั่นที่จะมีชีวิตที่ดีและสามารถเข้าถึงความดีงามที่สูงยิ่งขึ้นไป

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และสุวัฒน์ เงินน้ำ (2549) กล่าวถึงการบริหารจัดการที่ประกันคุณภาพสถานศึกษา โดยนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ เพื่อให้การบริหารจัดการเกิดความสมดุลตามแผนภาพ ดังนี้



แผนภาพที่ 2.3 การบริหารจัดการที่ประกันคุณภาพสถานศึกษา

ที่มา : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2549

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า ขั้นตอนการดำเนินการตามแนวทางการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา มีขั้นตอนในการดำเนินการ คือ 1) กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นนโยบายสำคัญของสถานศึกษา 2) พัฒนาความรู้ ความเข้าใจแก่บุคลากรทั้งผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา และส่งเสริมให้ปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ 4) ทบทวนหรือปรับปรุงโครงสร้าง และพัฒนาการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5) จัดทำ ปรับปรุงหรือเพิ่มเติมโครงการ กิจกรรม และปรับแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา 6) ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 7) จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของสถานศึกษา 8) เสริมสร้างบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ 9) จัดระบบนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินการ และ 10) ให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในขั้นตอนสำคัญทุกขั้นตอน

สภาพบริบทของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ

โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย ตั้งอยู่เลขที่ 80 หมู่ที่ 4 ตำบลแม่แดด อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ สภาพชุมชนโดยรวมของตำบลแม่แดด อำเภอภักดีชุมพล (อำเภอแม่แจ่มเดิม) จังหวัดชัยภูมิ ทั้งหมดเป็นชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง (สะกอ) มีประชากร จำนวน 963 หลังคาเรือน เป็นชาย 2,033 คน และหญิง 1,925 คน รวมประชากรจำนวนทั้งหมด 3,858 คน ตั้งบ้านเรือนอยู่ตามที่ราบลุ่มเนินเขา ส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นที่รู้จัก โดยทั่วไป

คือ ประเพณี มัดมือ ประเพณีต้นไม้สะคือ ประเพณีบวชป่า เป็นต้น ผู้ปกครองส่วนใหญ่จบ การศึกษาระดับประถมศึกษา (ป. 4 - ม. 3) อาชีพหลักของชาวบ้านในชุมชนประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ คิดเป็นร้อยละ 98 ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 99 ฐานะทางเศรษฐกิจหรือ รายได้โดยเฉลี่ยต่อ ครอบครัวต่อปีประมาณ 1,200 – 2,500 บาท จำนวนคนเฉลี่ยต่อครอบครัว 5 คน สภาพภูมิประเทศเป็นป่าสนและภูเขาสูงชัน อยู่บนดอยสูงจากระดับน้ำทะเล 960 เมตร โรงเรียนจึง ประสบปัญหาความทุรกันดาร ขาดแคลนไฟฟ้า ไม่มีน้ำประปา ไม่มีสัญญาณโทรศัพท์ การคมนาคม ขากลำบาก เนื่องจากถนนเป็นลูกรังและห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ถึง 120 กิโลเมตร

โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2520 มีโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย สาขา ดงสามหมื่น เป็นโรงเรียนสาขา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

ปัจจุบันมีนายอนุสิทธิ์ จันทะภูฏ ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน

โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีภารกิจในการจัด การศึกษาออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับอนุบาลปีที่ 1-2, ระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 และระดับ มัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีการแบ่งการบริหารงานออกเป็น 4 กลุ่มงานหลัก ได้แก่ 1) กลุ่มบริหารงาน ทั่วไป 2) กลุ่มบริหารงานบุคคล 3) กลุ่มบริหารงานวิชาการ 4) กลุ่มบริหารงานงบประมาณ และ คณะกรรมการพิเศษ อีก 2 กลุ่ม ไม่ขึ้นตรงกับกลุ่มงานใด ได้แก่ กรรมการสถานศึกษาศึกษาขั้น พื้นฐาน และกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองนักเรียน

โดยแต่ละกลุ่มงาน มีผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นผู้กำกับ ดูแล และมีหัวหน้ากลุ่มงาน เป็น หัวหน้าดำเนินงานในแต่ละกลุ่มงาน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบแต่ละกลุ่มงาน โดยมีคำสั่ง มอบหมายงานอย่างชัดเจน มีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งสิ้น 24 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 31 มีนาคม 2559)แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน ข้าราชการครู 15 คน บุคลากรทางการศึกษาอื่น 8 คน นักเรียนทั้งสิ้น 247 คน แบ่งเป็นโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย จำนวน 127 คน และโรงเรียน บ้านแม่แดดน้อย สาขาดงสามหมื่น จำนวน 120 คน (รายงานระบบจัดเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคล ระบบ Data Management Center, 2559)

ปรัชญาโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย “อนามัยดี มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ ชูคุณธรรม นำชุมชน”

คติพจน์ประจำโรงเรียน “ความเพียร คือ หนทางแห่งความสำเร็จ”

วิสัยทัศน์ (Vision) โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ที่จัดการศึกษาได้มาตรฐาน บริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ยึดหลักธรรมภิบาล และแนวคิด ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พันธกิจ (Mission)

1. การพัฒนาคุณภาพด้านผู้เรียน
2. การพัฒนาคุณภาพด้านการจัดการศึกษา
3. การพัฒนาคุณภาพด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้
4. การพัฒนาคุณภาพด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา
5. การพัฒนาคุณภาพด้านมาตรการส่งเสริม

อัตลักษณ์ของโรงเรียน สร้างหนังสือเล่มเล็กสู่หนังสือ

เอกลักษณ์ของโรงเรียน โรงเรียนส่งเสริมเด็กสร้างหนังสือเล่มเล็กสู่หนังสือ

เป้าประสงค์ หรือเป้าหมาย (Goal)

1. ด้านนักเรียน

1.1 เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คิดวิเคราะห์ กล่าวคือ นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตัวเอง ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ มีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์

1.2 มีทักษะในการดำรงชีวิต มั่นใจในตัวเอง กล่าวคือ นักเรียนมีทักษะในการดำรงชีวิต มีคุณธรรม มั่นใจในตัวเอง และกล้าแสดงออก

1.3 มีความเป็นไทย กล่าวคือ นักเรียนมีความเป็นไทย มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ด้านกระบวนการจัดการศึกษาภายในโรงเรียน

2.1 โรงเรียนธรรมชาติ กล่าวคือ โรงเรียนมีระบบบริหารจัดการที่ดี มีบรรยากาศ และวัฒนธรรมการปฏิบัติแบบกัลยาณมิตร ผนึกพลังสร้างสรรค์ และร่วมรับผิดชอบ มีเอกลักษณ์อันโดดเด่น โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนา

2.2 สร้างโอกาสและดูแลช่วยเหลือนักเรียน กล่าวคือ โรงเรียนให้บริการทางการศึกษาได้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย และดูแลช่วยเหลือ ส่งเสริมนักเรียนตามหลักแนวทางวินัยเชิงบวก (Positive Discipline) อย่างทั่วถึง

2.3 บูรณาการกระบวนการเรียนรู้ กล่าวคือ โรงเรียนพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น เน้นบูรณาการ การเรียนรู้ การดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสร้างโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้สู่สากล

2.4 ประกันคุณภาพ กล่าวคือ โรงเรียนเพิ่มระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาสูงขึ้นเป็นที่ยอมรับของชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง

3. ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา

3.1 ความเป็นมืออาชีพ กล่าวคือ ครู ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน บุคลากรทางการศึกษา และผู้เกี่ยวข้อง มีความรู้ความสามารถในทักษะวิชาชีพ สามารถดำเนินงานภายใต้ข้อจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ และมีจิตวิญญาณในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3.2 E - School กล่าวคือ โรงเรียนเพิ่มศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

4. ด้านงบประมาณ

4.1 ภาศึเครือข่าย กล่าวคือ โรงเรียนมีระบบเครือข่าย ผู้เชี่ยวชาญ ศึกษาในเทศก์ พี่เลี้ยง โรงเรียนต้นแบบ ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

4.2 คุ่มค่า กล่าวคือ โรงเรียนมีทรัพยากรที่เหมาะสม ใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลอย่างคุ้มค่า

จุดเน้นการพัฒนาผู้เรียน คือ คุณภาพในตัวผู้เรียนที่มีความครอบคลุมในด้าน ความสามารถและทักษะ ตลอดจนคุณลักษณะที่จะช่วยเสริมให้ผู้เรียนมีคุณภาพบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร ซึ่งกำหนดไว้ ดังนี้

1. ความสามารถและทักษะของผู้เรียน

1.1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 มีความสามารถอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น มีทักษะการคิดขั้นพื้นฐาน ทักษะชีวิต และทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ตามช่วงวัย

1.2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 มีความสามารถอ่านคล่อง เขียนคล่อง คิดเลขคล่อง มีทักษะการคิดขั้นพื้นฐาน ทักษะชีวิต และทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ตามช่วงวัย

2. คุณลักษณะ

มุ่งเน้นให้ผู้เรียนทุกระดับชั้นมีความเป็นพลเมือง รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์ สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่กำหนดไว้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมีคุณลักษณะที่ด้องเน้นเป็นการเฉพาะในแต่ละช่วงวัยและพัฒนาต่อเนื่องในทุกช่วงชั้น คือ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 เน้นความใฝ่ดี และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ใฝ่เรียนรู้

ข้อมูลบุคลากร

โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย และโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย สาขาดงสามหมื่น มีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (รายงานการประเมินตนเองของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย, 2558, 5) จำนวนทั้งสิ้น 24 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 31 มีนาคม 2559)

ข้อมูลอาคารสถานที่

1. อาคารเรียนและอาคารประกอบจำนวน 7 หลัง ได้แก่ อาคารเรียน แบบ สปช. 105, อาคารอเนกประสงค์แบบสร้างเอง, อาคารอเนกประสงค์ แบบ สปช. 202/26, โรงอาหารแบบสร้างเอง, อาคารพักนอนนักเรียน แบบอาชีวะและส้วม แบบ สปช. 601/26 จำนวน 2 หลัง
2. จำนวนห้องเรียน ทั้งหมด 11 ห้องเรียน

ข้อมูลนักเรียน

(รายงานระบบจัดเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคล ระบบ Data Management Center, 2559, 5) ปัจจุบันโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 127 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2559)

ข้อมูลแหล่งการเรียนรู้

(รายงานการประเมินตนเองของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย, 2558, 17)

1. แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน ประกอบด้วย ห้องสมุด, ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์, ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์, ห้องพิพิธภัณฑ์ผ้าทอปกากะญอ, สวนเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. แหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน ประกอบด้วย วัดแม่แดดน้อย, ชุมชนน้ำแม่แจ่ม ศูนย์การเรียนรู้ฯ, โรงเรียนบ้านวัดจันทร์, สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
3. ประชาชนชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นและผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย
 - 3.1 นายเทพ ยอดยิ่งชนชีพ ผู้ให้ความรู้เรื่อง การจักสาน
 - 3.2 นางจรี เด่นพนาสันต์ ผู้ให้ความรู้เรื่อง การทอผ้า
 - 3.3 นางโนพอ ดำรงยศยิ่ง ผู้ให้ความรู้เรื่อง การทอผ้า
 - 3.4 นายทอง โภณ ศรีสัตยา ผู้ให้ความรู้เรื่อง เกษตรอินทรีย์
 - 3.5 คต.สุนทร ปลั่งกลาง ผู้ให้ความรู้เรื่อง ยาเสพติด ดำรวจจรู D.A.R.E

ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกโรงเรียน

1. ปัจจัยภายนอก

ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย (แผนพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน, 2558, 19) นั้น ปรากฏว่าสภาพแวดล้อมภายนอกมีอุปสรรค และโอกาส ดังนี้

1.1 ปัจจัยภายนอกต่อการจัดการศึกษา

ตารางที่ 2.1 ปัจจัยภายนอกต่อการจัดการศึกษา

โอกาส (Opportunity)	อุปสรรค (Threat)
1. โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย ได้รับเลือกเป็นโรงเรียนดี ศรีตำบล รุ่นที่ 3 จึงได้รับการสนับสนุนจาก สพฐ. ตามโครงการ 2. โรงเรียนรับความร่วมมือและการสนับสนุนการจัดการศึกษาจากผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องค่อนข้างดี มีแหล่งเรียนรู้ด้านประเพณีวัฒนธรรมและอาชีพในชุมชน เช่น การรำดาบ การร้องเพลงซอ การจักสานไม้ไผ่ การทอผ้า 3. ชุมชน มีเอกลักษณ์ ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เด่นชัด 4. การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ประชาคมโลก 5. การเลือกเรียนตามความสามารถ/ถนัด 6. ประสบการณ์ภายนอกสถานศึกษา 7. ความสามารถเชิงวิชาการ และการปรับพื้นฐานทางวิชาการ	1. โรงเรียนตั้งอยู่ในท้องถิ่นทุรกันดาร การคมนาคมยากลำบากมากในฤดูฝน ขาดแคลนน้ำสำหรับอุปโภค บริโภค และการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานอื่น ๆ เป็นไปด้วยความยากลำบากเพราะตั้งอยู่ห่างไกลความเจริญ ขาดแคลนไฟฟ้า โดยใช้ไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ (Solar Cells) 2. ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ไม่มีเวลาดูแลและเอาใจใส่บุตรหลานเท่าที่ควร 3. นักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาในด้านสุขภาพอนามัย ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้และพัฒนาการตามวัย 4. กระแสการบริโภคนิยม การเข้าสู่โลกยุคใหม่ 5. ผู้เรียนมีภาษาท้องถิ่นของตนเอง 6. ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้น จึงให้การสนับสนุนบุตรหลานในด้านการศึกษาต่อค่อนข้างน้อย

2. ปัจจัยภายใน

ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย (แผนพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน, 2558, 20) นั้น ปรากฏว่ามี จุดอ่อน จุดแข็ง ดังนี้

ตารางที่ 2.2 ปัจจัยภายในต่อการจัดการศึกษา

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน(Weakness)
1. ครูทุ่มเท เสียสละกำลังกายความรู้ความสามารถในการบริหารอย่างเต็มศักยภาพ 2. ครูมีความรู้ความสามารถทุกสาขาวิชา มีความหลากหลายด้านความคิด ความสามารถด้านวิชาการ และการจัดการที่ดีสำหรับโรงเรียน ปฏิบัติหน้าที่ตามความถนัดและความสามารถ สามารถส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้เรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ 3. นักเรียนมีความรู้ความสามารถอย่างหลากหลายทางด้านวิชาการ กีฬา ศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ กล้าคิด กล้าแสดงออก มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตดี มีวินัย ประหยัดและซื่อสัตย์ มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ แสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองตามความสามารถได้เป็นอย่างดี 4. คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน ผู้ปกครองให้การสนับสนุน และส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน และให้ความร่วมมือในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนเป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ 5. โรงเรียนเป็นสถานที่สาธารณประโยชน์ให้กับชุมชนเป็นอย่างดี สามารถให้บริการทั้งด้านวิชาการ และอาคารสถานที่ เช่น บริการสนามกีฬา ห้องประชุม วิทยากรให้ความรู้สาขาต่างๆ 6. นักเรียนมีจิตสาธารณะ จิตอาสาสูง 7. นักเรียนมีพฤติกรรมใฝ่ดี (ภูมิด้านทานที่ดี)	1. ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อยู่ในระดับต่ำ 2. การเปลี่ยนถ่ายครูผู้สอน การจัดการเรียนการสอนไม่ต่อเนื่อง 3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่ามาตรฐาน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของระดับชาติ 4. ปัญหาพื้นฐานทางครอบครัว

ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย ตั้งอยู่เลขที่ 80 หมู่ที่ 4 ตำบลแม่แดด อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลความเจริญ โดยห่างจากอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 120 กิโลเมตร การเดินทางยากลำบาก ด้วยถนนลูกรังกว่า 10 กิโลเมตร ขาดแคลนไฟฟ้า น้ำสะอาดเพื่อใช้ในการอุปโภค บริโภค ในการจัดการเรียนการสอนมีขีดจำกัดตามบริบทของโรงเรียน อาทิ การขาดแคลนสื่อการเรียนรู้ ขาดแคลนเทคโนโลยีทางการศึกษา ขาดแคลนครูผู้สอน อุปสรรคทางด้านระบบสาธารณูปโภค เป็นต้น

ดังนั้น โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อยจึงมีแนวคิดในการจัดการศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้แหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในชุมชนของตนอย่างคุ้มค่า เป็นประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการเรียนรู้ สามารถพัฒนาความสามารถได้เต็มศักยภาพ โดยมีแนวทางในการบริหารจัดการตามวิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีแนวคิดที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุผล สามารถวิเคราะห์ทางเลือกในการแก้ปัญหา สามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ครูสามารถใช้เทคโนโลยีในการแสวงหาความรู้ และมีการทำวิจัย เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียน ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพด้านผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการบริหารจัดการเวลาเรียนตามนโยบาย "ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ (Moderate Class More Knowledge)" ของกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2558, 1-5) แต่แนวคิดดังกล่าว ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งจากรายงานการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2558 พบว่า โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อยการบริหารจัดการที่ดี มีข้อจำกัดด้านบริบทของโรงเรียน ความสนใจของผู้เรียน ความใส่ใจของผู้จัดการเรียนรู้ รวมทั้งความร่วมมือของทุกภาคส่วน (โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย, 2558, 15-18) เพื่อให้การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย วิสัยทัศน์และ พันธกิจของโรงเรียน และเพื่อให้แหล่งเรียนรู้ เป็นแหล่งทรัพยากรที่มีคุณค่า เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาการศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในองค์กรต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

งานวิจัยในประเทศ

1. งานวิจัยที่ประยุกต์ใช้ในระดับองค์กร เช่น สถานศึกษาและองค์กรทางสังคมโดยผู้วิจัยใช้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบความคิดในระดับปฏิบัติการ แต่ไม่ได้ศึกษาเชิงลึกแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาเป็นแบบกรอบทางทฤษฎีในวิจัยแต่อย่างใด ดังเช่น

งานวิจัยของ ชาญชัย เพ็ชรประพันธ์กุล (2550) ศึกษาเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศไทย จากแนวปรัชญาสู่การนำไปปฏิบัติจริง พบว่า จากการใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) จะสามารถชี้ให้เห็นว่า “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ มีความสมบูรณ์ของตัวแปรต้นและตัวแปรตามครบถ้วนที่จะใช้ในการอธิบายปัญหาการพัฒนาประเทศ ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง พร้อมทั้งมีพลังในการอธิบายได้ดีกว่าแนวคิดการพัฒนาแบบตะวันตก ทั้งยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งในประเทศกำลังพัฒนาและประเทศที่พัฒนาแล้ว ตัวแปรตาม คือ การพัฒนาประเทศทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาสังคม การพัฒนาเศรษฐกิจ และการพัฒนาการเมือง ตัวแปรต้นหรือตัวแปรเหตุมีทั้งสิ้น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์ คือ การต้อง “เลือก” ระหว่าง ความพอเพียงพอประมาณกับการแข่งขัน กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ด้านการจัดการ คือ การต้อง “จัดการ” การดำเนินงานทุกขั้นตอนอย่างมีแบบแผน ด้วยเหตุด้วยผล โดยอยู่บนพื้นฐานหลักวิชาที่ถูกต้อง กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสตร์ คือ การต้อง “มี” คุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความเพียรพยายาม ความอดทน บนพื้นฐานความมีสติ และปัญญาของประชาชนทุกระดับ นักทฤษฎี นักธุรกิจ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ

สุขสรรค์ กันตะบุตร (2550) ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจ ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการตรวจสอบกิจกรรมทางธุรกิจขององค์กรธุรกิจไทย หลายแห่ง คือ ธุรกิจขนาดกลางและย่อม 296 แห่งจากอุตสาหกรรมหลัก 6 กลุ่ม คือ ชุมพรคาบาน่า รีสอร์ท บ้านอนุรักษ์กระต่ายสาโรงพยาบาลเทพารินทร์ บริษัทแพนด้า จิวเวลลี่ จำกัด (มหาชน) บริษัทโทรเพรซิเดนท์ฟูดส์ จำกัด (มหาชน) บริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) โดยที่ทั้งหมดได้ผ่านวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 มาได้อย่างประสบผลสำเร็จ ซึ่งเป็นการแสดงถึงความสามารถที่จะรักษาสมดุลระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ขององค์กร และสามารถยืนหยัดท่ามกลางความยากลำบากทางเศรษฐกิจและสังคมได้เป็นอย่างดี จากการศึกษาพบว่า องค์กรธุรกิจไทยเหล่านี้ มีแนวทางในการดำเนินกิจกรรมที่คล้ายคลึงกันซึ่งสวนทางกับแนวทางในการดำเนินธุรกิจกระแสหลัก แนวทางเหล่านี้ยังสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ 1) มองการณ์ไกลในการบริหารจัดการธุรกิจ ไม่มุ่งหวัง

เพียงแต่การสร้างกำไรสูงสุดในระยะสั้น 2) ตระหนักในคุณค่าของพนักงานอย่างจริงจัง และไม่มี การปลดพนักงานในช่วงวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 3) มีความรับผิดชอบอย่างเป็น รูปธรรมต่อผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียของธุรกิจที่หลากหลาย รวมถึงสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยแสดงให้เห็น ประจักษ์ทางกิจกรรมทางธุรกิจที่ดำเนินอยู่ และ 4) พัฒนานวัตกรรมในผลิตภัณฑ์และ ขบวนการในการดำเนินงาน นอกจากนี้ ยังได้เปรียบเทียบแนวทางในการดำเนินธุรกิจขององค์กร ธุรกิจที่มีความยั่งยืน 28 องค์กรแห่งโลกตะวันตก (เช่น BMW HSBC และ Nordstrom) ว่าสอดคล้อง กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ ผลการศึกษาบ่งชี้ว่า แนวทางในการดำเนินธุรกิจของ องค์กรที่มีความยั่งยืนแห่งโลกตะวันตกเหล่านี้ มีความสอดคล้องกับแนวทางในการดำเนินงานของ องค์กรธุรกิจไทยดังกล่าวข้างต้น นอกจากนี้ มีงานวิจัยที่ประยุกต์ใช้ในองค์กร อาทิ วัฒนา ศรีสัตย์วาจา (2549) ศึกษาเรื่อง การดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง และความเชื่อทาง พุทธศาสนาของข้าราชการครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตวังทองหลาง พบว่า 1) ข้าราชการ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา มีการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง และความเชื่อทางพุทธศาสนาอยู่ ในระดับปานกลาง 2) ข้าราชการครูเพศหญิง มีการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่า ข้าราชการครูเพศชาย และ 3) การดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ ความเชื่อทางพุทธศาสนา

สุดา จุลเสวก (2550) วิจัยการติดตามประเมินผลการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไป ประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา เขตตรวจราชการที่ 13 ปีการศึกษา 2550 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษา การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่สถานศึกษาดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เด่นชัดเป็น รูปธรรม สามารถเผยแพร่ให้สถานศึกษาและผู้สนใจนำไปปรับใช้เพื่อประโยชน์ในการจัดกิจกรรม ต่าง ๆ ได้ตามความเหมาะสม ผลการติดตามประเมินผล พบว่า สถานศึกษาที่มีการนำปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา ได้นำกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้มากที่สุด โดยเรียงตามลำดับ ดังนี้

ด้านที่ 1 การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของ ผู้บริหารและครู พบว่า กิจกรรมหรือโครงการที่ปฏิบัติมากที่สุด 5 อันดับ ดังนี้ 1) แบบอย่างที่ดีมีค่า มากกว่าคำสอน 2) แบบอย่างวิถีพอเพียงหลีกเลี่ยงความจน 3) อยู่แบบพอเพียงด้วยวิถีไทย 4) ตามรอยพ่ออย่างพอเพียง 5) คุณธรรมนำชีวิตสู่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งหมายความว่า สถานศึกษากลุ่มตัวอย่างที่นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ที่ประสบความสำเร็จ ก็เพราะผู้บริหารและครูได้ดำเนินชีวิตแบบพอเพียงเป็นแบบอย่างให้กับนักเรียนและชุมชน สถานศึกษาเหล่านี้จึงได้รับการยอมรับในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับเขตตรวจราชการ

ด้านที่ 2 การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ด้านกระบวนการบริหารจัดการในสถานศึกษา พบว่า กิจกรรมหรือโครงการที่มีการปฏิบัติมากที่สุด 5 อันดับ ดังนี้ 1) การบริหารจัดการสถานศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) การบริหารจัดการที่พอเพียง 3) การพัฒนาโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ 4) การพัฒนาครูสู่การจัดทำวิจัยในชั้นเรียน 5) การดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งระบบ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สถานศึกษากลุ่มตัวอย่างได้ให้ความสำคัญในการบริหารจัดการแบบพอเพียงพยายามบริหารจัดการ โดยยึดหลักการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าและตามหลักธรรมาธิบาล จึงเป็นที่ยอมรับในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและเขตตรวจราชการเป็นอย่างดี

ด้านที่ 3 การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า กิจกรรม โครงการที่มีการปฏิบัติมากที่สุด 5 อันดับ ดังนี้ 1) โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ 2) เกษตรอินทรีย์ในโรงเรียน 3) การจัดการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ 4) เกษตรเพื่ออาหารกลางวัน 5) อาหารกลางวันแบบยั่งยืน ซึ่งสรุปได้ว่า สถานศึกษาเหล่านี้ได้นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในกิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับการเกษตรเป็นส่วนมาก เพราะเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวเด็กในชุมชน เป็นเรื่องที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและสามารถนำไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน อันเป็นการพัฒนาทั้งในระดับบุคคล และขยายผลไปเป็นการพัฒนาระดับองค์กรที่ยั่งยืนได้

ภัครภณ์ มานิตย์ (2550) ศึกษา การจัดการแหล่งเรียนรู้ของกลุ่มโรงเรียนโป่งสา จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ในการจัดการแหล่งเรียนรู้ได้มีการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้และเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ อีกทั้งกำหนดครูผู้รับผิดชอบด้านแหล่งเรียนรู้ ส่วนที่ไม่มีการจัดการคือ จัดสรรงบประมาณเพื่อเป็นค่าตอบแทนวิทยากรท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอุดหนุนด้านงบประมาณสำหรับปัญหาในการจัดการแหล่งเรียนรู้ คือ ขาดงบประมาณในการจัดแหล่งเรียนรู้และกิจกรรมเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ทั้งในสถานศึกษาและชุมชนไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักเรียนและชุมชน

เบญจวรรณ ระดา (2551) ศึกษา การใช้แหล่งเรียนรู้ในการเรียนการสอนของโรงเรียนเทศบาลดอกเงิน จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้บริหารและครูในโรงเรียนทุกคนได้ร่วมกันกำหนดนโยบาย วางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้และจุดประสงค์การใช้แหล่งเรียนรู้ โดยบูรณาการเข้ากับบทเรียนและกลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูส่วนมากได้เชิญวิทยากรจากภายนอกมาให้ความรู้กับนักเรียนหรือนำนักเรียนออกไปเรียนรู้กับวิทยากรที่เป็นครูภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน เนื่องจากบุคคลที่มาเป็นวิทยากรนั้น เป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญเฉพาะด้านทำให้นักเรียนสามารถ

เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ได้รับประสบการณ์ตรงและนำความรู้ที่ได้มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันของตนเอง

อรรถพล อนันตวรสกุล (2552) เรื่องการสังเคราะห์และนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการเรียนการสอน ผลการวิจัย พบว่ารูปแบบการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาที่มีการจัดดำเนินการอยู่ในโรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ประกอบด้วย การบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการบูรณาการในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการบูรณาการในการบริหารจัดการศึกษา ทั้งนี้การบูรณาการในการจัดเรียนการสอนพบทั้งในขั้นตอนการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนและขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน ในด้านการนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการเรียนการสอน ทำโดยการสังเคราะห์บทเรียนในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบร่วมกับแนวคิดในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ของ แครทวอล พระพรหมคุณาภรณ์ และสุมน อมรวิวัฒน์ สรุปได้เป็นขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการเรียนการสอน แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การเผชิญสถานการณ์ใหม่ ขั้นที่ 2 การกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติ ขั้นที่ 3 ขั้นการแก้ปัญหาจนเกิดการตระหนักในคุณค่า ขั้นที่ 4 การถอดบทเรียนด้วยหลักคิด 3 ห่วง 2 เงื่อนไข และขั้นที่ 5 การสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจนเกิดเป็นลักษณะนิสัย

เอกพงษ์ อวตมูล (2553) ได้ศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ในการใช้แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น ได้มีการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม และให้บุคลากรเห็นความสำคัญของการใช้แหล่งเรียนรู้ ใช้อาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนและภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้นำสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ และได้พัฒนาเครื่องมือและเทคโนโลยีที่เป็นแหล่งเรียนรู้ แต่ไม่ได้จัดทำทำเนียบวิทยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ไม่ได้นำเสนอผลงานการพัฒนาจากการใช้แหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน และไม่ได้จัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ โดยมีปัญหาสำคัญของการใช้แหล่งเรียนรู้ คือ การขาดแคลนไฟฟ้าในการใช้สื่อเทคโนโลยี

ประสิทธิ์ พิทักษ์คชวงศ์ (2554) การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี พบว่า การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนมีการดำเนินงานในระดับปานกลาง โดยแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ

วัฒนธรรมและจารีตประเพณีมีการปฏิบัติอยู่มาก ส่วนแหล่งเรียนรู้อื่นๆได้รับความสนใจอยู่ในระดับปานกลาง และการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนแต่ละประเภทมีการดำเนินงานที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับขนาด และที่ตั้งของสถานศึกษานั้นๆ โดยมีปัญหาเล็กน้อยได้แก่ งบประมาณและแหล่งเรียนรู้ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ข้อเสนอแนะคือ สนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอและควรมีการซ่อม บำรุงรักษาแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทต่าง ๆ

นฤมล จันทร์ตะพันธ์ (2554) ศึกษาเรื่อง การใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนทุ่งกว๋าววิทยาคม จังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่า การใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนทุ่งกว๋าววิทยาคม ด้านบุคลากรและด้านสถานที่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนเกือบทั้งหมดได้ร่วมกันรับผิดชอบด้านแหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมีการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน และให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการใช้แหล่งเรียนรู้ ส่วนปัญหาที่พบมีผู้ตอบแบบสอบถามส่วนน้อยได้เสนอดังนี้ บุคลากรมีความคิดเห็นในการปฏิบัติงานต่างกัน ขาดงบประมาณในการจัดแหล่งเรียนรู้ สถานที่ขาดการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง สถานที่ไม่เพียงพอและไม่เอื้ออำนวยในการจัดการแหล่งเรียนรู้ ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนา คือ ควรมีการวางแผนและจัดระบบการใช้แหล่งเรียนรู้ ควรปรับปรุงดำเนินการดูแลและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และควรจัดสรรงบประมาณในการปรับปรุงแหล่งเรียนรู้

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้วิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้ได้แนวคิดในการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามรายละเอียด ดังนี้

ศรีพร แก้วโขง (2554) ศึกษา การบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในศูนย์เครือข่ายสถานศึกษารัตนมิตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 พบว่าในด้าน การบริหารวิชาการ โรงเรียนมีปัญหา การนิเทศ ติดตาม ตรวจสอบผลการปฏิบัติงานวิชาการอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา สถานศึกษา ควรจัดทำแผนการนิเทศ ติดตาม ตรวจสอบการปฏิบัติงานวิชาการที่เป็นลายลักษณ์อักษร รวมทั้ง แต่งตั้งบุคลากรภายในสถานศึกษาที่มีหน้าที่รับผิดชอบอย่างชัดเจนในการนิเทศติดตาม ด้านการบริหารงบประมาณ พบว่า โรงเรียน มีปัญหาขาดการบริหารจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นเกี่ยวกับงบประมาณ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ให้มีการวางแผนบริหารจัดการความเสี่ยง ด้วยการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานตรวจสอบการใช้งบประมาณ โดยการสรุปโครงการ พร้อมทั้งวิเคราะห์จุดเด่นและจุดที่ต้องพัฒนา ด้านการบริหาร งานบุคคล พบว่า โรงเรียนมีปัญหา บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้องและลึกซึ้ง ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการจัดอบรมเพื่อให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

อย่างจริงจังและเป็นระบบ รวมทั้งจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ ส่วนด้านการบริหารทั่วไป พบว่า โรงเรียนมีปัญหา การจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐาน ครูผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการควบคุมภายในขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการความเสี่ยง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาน้อย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ควรแสวงหาความรู้และประสบการณ์ในวางแผนและการดำเนินการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งปรับปรุงและพัฒนาระบบควบคุมภายใน การติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและรายงานผลการพัฒนาการศึกษาให้สาธารณชนทราบ

อังคณา ตุงคะสมิต (2554) ศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนทั้งโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น และศึกษาผลที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) พบว่า การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) มี 4 ขั้นตอนคือ ขั้นที่ 1 วางแผน (Planning) ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดนโยบายวางแผนการจัดการเรียนรู้ โดยครูผู้สอนสร้างสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้บริหารวางระบบการนิเทศภายใน ขอความร่วมมือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ขั้นที่ 2 ปฏิบัติการ (Action) ครูผู้สอนดำเนินการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 3 สังเกตการณ์ (Observation) ด้วยกระบวนการนิเทศภายในและภายนอก และขั้นที่ 4 สะท้อนผลปรับปรุงแก้ไข (Reflection) ด้วยการประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง นำข้อมูลจากการตรวจสอบสะท้อนผลแล้วปรับปรุงแก้ไขแล้วร่วมกันวางแผนดำเนินการในวงรอบปฏิบัติการต่อไป โดยผลจากการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนพบว่า โรงเรียนมีสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และครูที่เข้าร่วมโครงการมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น สามารถจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนในหลายรูปแบบ และพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ทรัพยากรใกล้ตัว และมีอยู่ในท้องถิ่น สามารถจัดการเรียนรู้เหมาะสมกับท้องถิ่น และมีความรู้ในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ตนรับผิดชอบ มีความรู้ความเข้าใจด้านการสร้างสื่อในการจัดการเรียนรู้ที่เป็นนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ และการทำวิจัยในชั้นเรียนมีความพึงพอใจในการเข้ารับการอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนพบว่า นักเรียนมีความกระตือรือร้น

ในการเรียน และมีความสนใจในการเรียนมากขึ้น นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งสามารถนำความรู้ด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน และมีความรู้ความเข้าใจ ตระหนัก ห่วงแทนภูมิปัญญา แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของตนเอง เห็นคุณค่าของการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น

จักรปรุพห์ วิชาอัครวิทย์ (2555) ศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า

1. งานบริหารวิชาการ มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกกลุ่มสาระ โดยเน้นให้ผู้เรียนนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน มีการจัดให้มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพความต้องการ ความจำเป็นของสถานศึกษาเพื่อวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษา และส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนตามความรู้ ความสนใจและศักยภาพของแต่ละคน และยังมีการประสานความร่วมมือในการทำวิจัยเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษากับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น และนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2. งานบริหารงบประมาณ มีการจะจัดทำแผนและเสนอของบประมาณตามความเหมาะสมและความต้องการที่แท้จริง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความจำเป็นของสถานศึกษา โดยมีการวิเคราะห์ทิศทางและยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน และมีการจัดทำรายละเอียดโครงสร้างแผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่ชัดเจน โดยอยู่บนพื้นฐานของความโปร่งใสและยุติธรรม สามารถตรวจสอบได้ ตลอดจนมีความซื่อสัตย์ในการบริหารการเงิน บัญชี และการจัดซื้อจัดจ้าง

3. งานบริหารบุคคล มีการวางแผนอัตรากำลังตามความต้องการและความจำเป็นของสถานศึกษา โดยมีการวิเคราะห์ภารกิจและประเมินสภาพความต้องการกำลังคนกับภารกิจของสถานศึกษา และมีการส่งเสริมให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีการพัฒนาตนเองตามความต้องการและความจำเป็น ตลอดจนมีความยุติธรรมในการขอลื่อนขั้นและเลื่อนตำแหน่ง รวมทั้งมีความเสมอภาคในการได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ

4. งานบริหารทั่วไป มีการใช้อาคารสถานที่อย่างประหยัด คำนวณค่า ตลอดจนมีการบำรุงดูแลและพัฒนาอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาและสร้างจิตสำนึกให้ทุกคนมีส่วนรับผิดชอบในการดูแลรักษา รวมทั้ง มีความเอื้อเฟื้อบริการอาคารสถานที่แก่ชุมชนในการจัดทำ

กิจกรรมต่างๆ ด้านความสัมพันธ์ชุมชน มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ประกอบการชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนการสอน

ผู้วิจัยเสนอรูปแบบที่เหมาะสมในการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ การปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ “โรงเรียนของพ่อ” โดยบูรณาการหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เงื่อนไขความรู้และ เงื่อนไขคุณธรรม สู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 งาน คือ งานบริหารวิชาการ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัด ประเมินผลและการ เทียบโอนรายวิชา 4) การประกันคุณภาพและมาตรฐานภายในสถานศึกษา 5) การพัฒนาการใช้สื่อ และเทคโนโลยี 6) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 7) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ 8) การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ งานบริหารงบประมาณ ประกอบด้วย 1) การจัดทำและเสนอขอของบประมาณ 2) การจัดสรรงบประมาณ 3) การบริหารการเงิน 4) การบริหารบัญชี 5) การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ งานบริหารบุคคล ประกอบด้วย 1) การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง 2) การพัฒนาบุคลากร งานบริหารทั่วไป ประกอบด้วย 1) อาคารสถานที่ 2) การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม 3) ชุมชนสัมพันธ์

อัญญรัตน์ นาเมือง และคณะ (2555) ศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อ การเรียนการสอนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ซึ่งการวิจัย ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อการเรียนการสอนหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาและเพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการ จัดการเรียนรู้เพื่อการเรียนการสอนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาลวัดอุปนนันทาราม จำนวน 25 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อการเรียน การสอนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แผนการจัดการเรียนรู้ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินความสามารถในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน แบบประเมินคุณลักษณะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบ การจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย หลักการ, ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้, องค์ประกอบ รูปแบบการ จัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีกระบวนการเรียนการสอน 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นสร้างความเข้าใจ 2) ขั้นเรียนรู้เรื่องราวท้องถิ่น 3) ขั้นจัดกิจกรรมกลุ่ม 4) ขั้นประยุกต์ใช้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการสอนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไป

ใช้ในชีวิตประจำวัน อยู่ในระดับดี และคุณลักษณะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก่อนและหลังการสอนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับดี

กรณีการ โปธา (2556) ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 พบว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ผลลัพธ์และภาพความสำเร็จ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการบริหาร การจัดการสถานศึกษา สำหรับแนวทางในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ควรให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษา ควรบรรจุแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่ส่งเสริมการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในแผนปฏิบัติงานประจำปีทุกปี และควรนำผลการติดตามการพัฒนาและปรับปรุง การบริหารจัดการของโรงเรียนเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรจัดทำหน่วยการเรียนรู้ แผนจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครอบคลุมสาระ ทุกระดับชั้น และนำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จัดกิจกรรมให้กับผู้เรียน จัดหาสื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละระดับชั้น จัดแสดงผลงานของผู้เรียนให้ผู้ปกครอง ชุมชนทราบทุกภาคเรียน และควรมีการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นประจำ ปีการศึกษา ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ควรนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบูรณาการในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมให้มากที่สุด และควรมีการกำกับ ติดตามการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายอย่างสม่ำเสมอ ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ส่งเสริม ให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้พัฒนาตนเองเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสม่ำเสมอ เช่น การประชุม อบรม สัมมนา จากหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานอื่น เป็นต้น และข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผลลัพธ์และภาพความสำเร็จ ควรมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนควรนำข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากข้าราชการครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ไปพัฒนา/ปรับปรุง เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ตาม

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และควรมีการกำกับ ติดตามอย่างสม่ำเสมอ ทั้งจากผู้บริหารและ/หรือหน่วยงานต้นสังกัด

อัจฉราวรรณ ใจยะเขียว (2556) ศึกษา การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 : กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านสันกอง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย พบว่า แนวทางการดำเนินงานการขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน คือ

1. การบริหารจัดการสถานศึกษา ได้กำหนดนโยบายโดยจัดทำแผนปฏิบัติงาน
2. ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนจัดให้มีหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทุกระดับชั้น
3. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจัดให้มีการแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน จัดให้มีกิจกรรมนักเรียนทั้งกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ชมรม ชุมชม ส่งเสริมในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์
4. ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา โดยการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรได้มีการพัฒนาตนเอง ปฏิบัติภารกิจหน้าที่ที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
5. จัดทำโครงการในโรงเรียนที่สะท้อนถึงการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา จำนวน 12 โครงการ

ปรียาดา สุขสว่าง และสำเร็จ ยุธชัย (2557) ศึกษาการบริหารจัดการการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า การบริหารจัดการการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การปฏิบัติโดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านบริหารจัดการ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านพัฒนาผู้เรียน ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านผลลัพธ์และภาพความสำเร็จ ผลการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจเป็นผลจากกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นนโยบายสำคัญในการประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษาให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งเสริมการดำรงตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขยายผลสถานศึกษาด้านแบบเศรษฐกิจพอเพียง และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ได้ดำเนินงานตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อเป็นทิศทางในการจัดการศึกษา คือ “เป็นองค์กรชั้นนำพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักธรรมาภิบาลและน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บนพื้นฐานความเป็นไทยสู่ประชาคมอาเซียนและมาตรฐานโลก” โดยขับเคลื่อนปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาในการขับเคลื่อนกลยุทธ์ปลูกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทยและวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยกำหนดให้ทุกโรงเรียนในสังกัด ทั้ง 84 โรงเรียนน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาและในปีการศึกษา 2557 ผ่านการประเมินเป็นสถานศึกษาด้านแบบในการบริหารจัดการ การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงร้อยละ 100

รศ.มิ อุกประโคน (2558) ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการงานวิชาการ โดยบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการงานวิชาการโดยบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัด นครราชสีมา มีองค์ประกอบ 5 ประการ คือ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) สาระสำคัญ 4) แนวทางสู่การปฏิบัติ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ โดยมีสาระสำคัญ 9 ประการประกอบด้วย 1) การวางแผนงานวิชาการ 2) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 4) การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน 5) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 6) การพัฒนาสื่อวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 7) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 8) การนิเทศ การศึกษา และ 9) การแนะแนวการศึกษา โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้ 3 ด้าน คือ 1) ด้านความพอประมาณ หมายถึงความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น 2) ด้านความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับ การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุและปัจจัย ที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ 3) ด้านการ มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวหมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่ จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้ และไกล โดยองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านอยู่ภายใต้เงื่อนไข 2 ประการคือ 1) เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้อง สร้างเสริมให้เป็นพื้นฐานจิตใจของคน ในด้านจิตใจ คือ การตระหนักในคุณธรรม รู้ผิดชอบชั่วดี เชื่อสัจย์สุจริต ใช้สติปัญญาอย่างถูกต้องและเหมาะสมในการดำเนินชีวิต และด้านการกระทำคือ มีความขยันหมั่นเพียร อดทน ไม่โลภ ไม่ตระหนี่ รู้จักแบ่งปันและรับผิดชอบในการอยู่ร่วมกันกับ ผู้อื่นในสังคม 2) เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย การฝึกคนให้มีความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน มีความรอบคอบและความระมัดระวังที่จะนำไปสู่ความรู้ต่างๆ เหล่านั้นมา พิจารณาให้เชื่อมโยงกัน

งานวิจัยในประเทศ

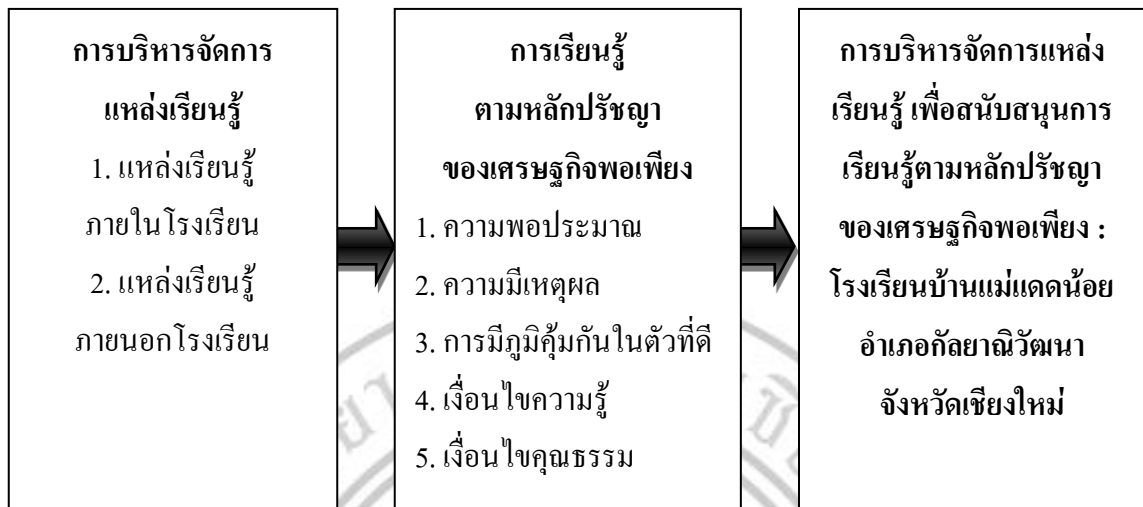
สไตร์บริง (Stribling, 1993) ศึกษาวิจัยระดับคุชบัณฑิตเรื่องการริเริ่มเพื่อการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาที่ดั่งใหม่ของรัฐเท็กซัส: กระบวนการและผลผลิต โดยเป็นการศึกษาจากสภาพธรรมชาติ ผลการศึกษาพบว่าครู และผู้ปกครองพัฒนาความรู้สึกเป็นเจ้าของจึงผูกพันในการสร้างสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ โรงเรียนมีบรรยากาศของความเป็นหุ้นส่วนทั้งในส่วนของผู้ปกครองและครู จึงนำไปสู่การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งผลให้โรงเรียนสามารถตอบสนองความต้องการของนักเรียนได้มากยิ่งขึ้น

สมิท (Smith, 1971) วิจัยเรื่อง การพรรณนาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพของครูใหญ่ในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมของครูใหญ่ที่กำลังทำงานให้เกิดประสิทธิผลนั้น เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ 1) สร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้บริหารระดับสูงกว่าคณะกรรมการ 2) วางแผนและร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับคณะครูในโรงเรียน 3) สร้างความเข้าใจในการติดต่อระหว่างบ้านกับโรงเรียน 4) กระตุ้นให้ครูพัฒนาด้านอาชีพและด้านส่วนตัว 5) ทำให้มีความมั่นคงและเชื่อมั่นในตนเองสูงในบรรยากาศของโรงเรียน 6) อุปการะครู 7) ร่วมมือในกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลและความถูกต้องยุติธรรมเท่าที่ทำได้ 8) พัฒนาตนเองในด้านวิชาการ 9) สามัคคีร่วมมือกับครูส่งเสริมโรงเรียนของตน 10) ทำงานตามโครงการพัฒนาต่าง ๆ ของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง 11) ทำงานอย่างมีสัมพันธภาพอันดีกับชุมชน และ 12) เป็นผู้นำในทางวิชาการ

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้มีประสิทธิภาพ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษานั้น ควรส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการเลือกการใช้และพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ให้ผู้ปกครอง ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้การจัดและส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้จากประสบการณ์ตรง สามารถสร้างองค์ความรู้จากปฏิบัติจริงที่ก่อให้เกิดทักษะในการพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดของนักการศึกษา นักวิชาการ และนักบริหารการศึกษา ผู้วิจัยสรุปแนวคิดตามทัศนะของผู้วิจัยได้ว่า การจัดทำวิจัยเรื่องการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ นั้น มีกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังนี้



แผนภาพที่ 2.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย



บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน และศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. การกำหนดประชากร
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) ที่ใช้ในการศึกษานี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2558-2559 รวมจำนวนทั้งสิ้น 65 คน ประกอบด้วย

- | | |
|--------------------------------------|-------------|
| 1. ผู้บริหาร | จำนวน 1 คน |
| 2. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา | จำนวน 24 คน |
| 3. คณะกรรมการสถานักเรียน | จำนวน 21 คน |
| 4. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน | จำนวน 9 คน |

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร ได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน อันจะทำให้ทราบหลักการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีรายละเอียดการดำเนินการตามหัวข้อต่อไปนี้

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร ได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ยกตัวอย่างเช่น แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน แผนปฏิบัติการของโรงเรียน รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) แผนการสอนของคณะครู รายงานโครงการต่าง ๆ เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบบันทึกข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ โดยครอบคลุมทั้งแนวคิดทฤษฎี การบริหารการศึกษา การบริหารสถานศึกษา กฎระเบียบ แผนงาน โครงการและนโยบายที่เกี่ยวข้อง แล้วบันทึกในแบบบันทึกข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหา แล้วสรุปเป็นสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

การตรวจสอบข้อมูล

ตรวจสอบความถูกต้องตามหลักทฤษฎีการบริหารการศึกษา การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้และความสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม เพื่อศึกษาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แค่น้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัยได้ศึกษาภาคสนาม เพื่อศึกษาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แค่น้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ โดยศึกษาภาคสนามด้วยตนเอง และได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา รวมทั้งได้ สัมภาษณ์ พุจฉุ และจัดประชุม กลุ่มสนทนา (Focus Group) กับผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งสิ้น 65 คน เมื่อได้ข้อมูลแล้วจึงนำมาวิเคราะห์เนื้อหา โดยใช้หลักของการวิเคราะห์และตีความข้อมูล พยายามทำความเข้าใจกับความหมายแล้วนำมาสรุปเป็น มโนทัศน์ (Concept) ตามประเด็นที่เป็นกรอบในการศึกษา ซึ่งจะ เป็นการหลอมรวมและเชื่อมโยงจากคำบอกเล่าเกี่ยวกับกิจกรรม รูปแบบ หรือเหตุการณ์ที่คล้าย หรือเหมือน หรือต่างกันแต่มีความหมายเรื่องเดียวกัน และพิจารณาประเด็นที่มีแบบแผนซ้ำ ๆ เป็น พิเศษ โดยวิเคราะห์ในภาพรวม

ผู้วิจัยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างแนวทาง โดยยึดองค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อันประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ซึ่งเกิดขึ้นบนพื้นฐานของเงื่อนไข 2 ประการ คือ เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม โดยผู้วิจัยจะนำมาบูรณาการกับหลักการบริหารสถานศึกษา ซึ่งครอบคลุมงานหลัก 4 ด้าน คือ 1) ด้านบริหารวิชาการ 2) ด้านบริหารงบประมาณ 3) ด้านบริหารงานบุคคล และ 4) ด้านบริหารทั่วไป ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงานโดยสรุป ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดประเด็นการศึกษาตามกรอบแนวคิดการออกแบบแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน โดยครอบคลุมรายละเอียดแผนการดำเนินงานภาคสนาม ทั้งในเรื่องเอกสาร แนวทางการสัมภาษณ์หรือพุดคุยอย่างไม่เป็นทางการ และการสนทนากลุ่ม โดยมีกลุ่มเป้าหมายประเภทบุคคล จำแนกได้ 4 กลุ่ม ประกอบด้วย

1. ผู้บริหาร	จำนวน 1 คน
2. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา	จำนวน 24 คน
3. คณะกรรมการสถานักเรียน	จำนวน 21 คน
4. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	จำนวน 9 คน
รวมทั้งหมด	จำนวน 65 คน

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม

1. ประสานกับสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา
2. เข้าไปศึกษาตามแผนการดำเนินงานภาคสนาม

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบแนวทาง โดยการตรวจสอบความถูกต้อง ความเป็นไปได้ การยอมรับ และความเหมาะสม ซึ่งทำให้ได้แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แค่น้อย ซึ่งผู้ตรวจสอบในครั้งนี้คือผู้บริหารสถานศึกษาและคณะ รวมจำนวน 4 คน ที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์โดยตรงในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รูปแบบในการตรวจสอบดำเนินการในลักษณะของการประชุมพิจารณาในรูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แล้วบันทึกประเด็นข้อเสนอแนะแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

1. แหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร ได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แค่น้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่
2. แหล่งข้อมูลที่เป็นบุคคล ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา 2) ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) คณะกรรมการสถานักเรียน 4) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวม 65 คน รวมทั้งคณะผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 4 คน ที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์โดยตรงในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบบันทึกข้อมูลตามประเด็นการศึกษา
2. แบบตรวจสอบแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาแบบตรวจสอบ ประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลภูมิหลังของผู้ตรวจสอบ

ตอนที่ 2 การตรวจสอบแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาภาคสนามแบบกรณีศึกษาครอบคลุมถึงวิธีการรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายซึ่งได้แก่

1.1 การสำรวจและรวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน รวมทั้งบริบทของสถานที่และสภาพแวดล้อม

1.2 การสนทนาวางอย่างไม่เป็นทางการ และการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

2. สอดถามผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาและคณะ รวมจำนวน 4 คน ที่มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์โดยตรงในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหา โดยการจัดแยกข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล พิจารณาความสอดคล้องและความสัมพันธ์ของข้อมูล โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) แล้วสรุปเป็นแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน

การตรวจสอบข้อมูล

ตรวจสอบความเป็นไปได้และความเหมาะสมในทางปฏิบัติจากผู้บริหารสถานศึกษา รวมทั้งสอบถามผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาและคณะ รวมจำนวน 4 คน ที่มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์โดยตรงในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียน

ระยะเวลาในการดำเนินการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการศึกษาในระยะเวลา ปีการศึกษา 2558-2560

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน และศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ การดำเนินการวิจัยครอบคลุมทั้งการศึกษาจากเอกสารและการศึกษาภาคสนาม การรวบรวมข้อมูลจึงเป็นการรวบรวมเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 การศึกษาและสังเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหา จะเป็นสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

ระยะที่ 2 การสังเคราะห์และนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยวิธีศึกษาภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์ พูดคุย และจัดประชุมกลุ่มสนทนา (Focus Group) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ การวิเคราะห์ข้อมูลในการดำเนินการวิจัยระยะนี้ ใช้การวิเคราะห์และตีความข้อมูล พยายามทำความเข้าใจกับความหมายแล้วนำมาสรุปเป็น มโนทัศน์ (Concept) ตามประเด็นที่เป็นกรอบในการศึกษา ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะได้รายละเอียดของแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

ระยะที่ 3 วิธีการตรวจสอบความถูกต้องโดยใช้วิธีตรวจสอบซ้ำกับกลุ่มเป้าหมายเดิม และนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ที่เหมาะสม

ซึ่งผลการวิจัยจะได้รายละเอียดของแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ที่อยู่บนพื้นฐานของความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ในบทนี้จะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการดำเนินการวิจัยทั้ง 3 ระยะ โดยนำเสนอเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ผลการศึกษาและสังเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ด้วยข้อมูลเชิงคุณภาพ ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ รายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาและสังเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis)

ผลการสังเคราะห์ในระยะที่ 1 คือ การศึกษาและสังเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) เพื่อให้ทราบสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร ได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน ยกตัวอย่างเช่น แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน แผนปฏิบัติการของโรงเรียน รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) แผนการสอนของคณะครู รายงานโครงการต่าง ๆ เป็นต้น ทำให้ทราบสภาพของการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งประกอบด้วยการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการใช้แหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามรายละเอียด ดังนี้

การเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพราะเป็นการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน การเขียน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการฝึกทักษะ ฝึกกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถจดจำองค์ความรู้ที่ได้นั้นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ตลอดไป

โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกลายาณวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ได้ให้ความสำคัญในการจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนและมีการใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่ทั้งในสถานศึกษาและในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยได้จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ให้สามารถใช้เป็นแหล่งข้อมูล ข่าวสาร เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามอัธยาศัย รวมทั้งผู้สอนก็สามารถสร้างสถานการณ์จากสถานที่นั้น ๆ เพื่อฝึกฝนผู้เรียนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องได้ใน ทุกสาระการเรียนรู้

สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกลายาณวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน และแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน ดังนี้

1. การใช้แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ห้องศิลปะ ห้องสมุดมีชีวิต ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องอาเซียน ห้องจริยธรรม ห้องพิพิธภัณฑ์ผ้าทอปกากะญอ ห้องประชุม สนามเด็กเล่น สนามกีฬา โรงอาหาร สวนสมุนไพร แหล่งน้ำในโรงเรียน

2. การใช้แหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
แหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน วัดแม่แดดน้อย โบสถ์ ร้านค้าในหมู่บ้าน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลแม่แดด องค์การบริหารส่วนตำบลแม่แดด แหล่งน้ำธรรมชาติในหมู่บ้านทุ่งนาชั้นบันได ป่าชุมชน ตลาดนัดชุมชน สวนผลไม้ (สตอร์เบอรี่ ลูกพลับและแอปเปิ้ล) หน่วยจัดการขุนต้นน้ำแม่แจ่ม แหล่งทอผ้า คนตรีพื้นบ้าน การละเล่นพื้นเมือง เทคโนโลยีชาวบ้าน ภาษาท้องถิ่น

โดยมีการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสภาพชีวิตจริง สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ช่วยให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน ครอบครัว ท้องถิ่น ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้ลงมือปฏิบัติจริง ส่งผลให้เกิดทักษะการแสวงหาความรู้ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สามารถเชื่อมโยงความรู้ท้องถิ่นสู่ความรู้สากลสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวไปสู่สิ่งที่อยู่ไกลตัวได้อย่างเป็นรูปธรรม ได้เรียนในสิ่งที่มีความหมายต่อชีวิต ทำให้เห็นคุณค่า เห็นความสำคัญของสิ่งที่เรียน เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีส่วนร่วมในองค์กรท้องถิ่น บุคคล และครอบครัวในการพัฒนาท้องถิ่น

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิเคราะห์ในระยะที่ 2 แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ศึกษาภาคสนาม โดยพิจารณาจากองค์ประกอบและตัวชี้วัดตามเกณฑ์ที่กำหนดผสมผสานกับการสังเกตการณ์ที่โรงเรียน รวมทั้งได้สำรวจเอกสาร จำนวน 50 เรื่อง สัมภาษณ์ พูดคุย กับกลุ่มประชากร รวมทั้งสิ้น 65 คนและเข้าร่วมประชุมกลุ่มสนทนา (Focus Group) กับกลุ่มประชากร จำนวน 2 ครั้ง เมื่อได้ข้อมูลแล้วจึงนำมาวิเคราะห์เนื้อหา โดยใช้การวิเคราะห์และตีความข้อมูล พยายามทำความเข้าใจกับความหมายแล้วนำมาสรุปเป็นมโนทัศน์ตามประเด็นที่เป็นกรอบในการศึกษา เพื่อให้ได้แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ได้มีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างแนวทาง โดยยึดองค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อันประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ซึ่งเกิดขึ้นบนพื้นฐานของเงื่อนไข 2 ประการ คือ เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม มีการนำมาบูรณาการกับหลักการบริหารสถานศึกษา ซึ่งครอบคลุมงานหลัก 4 ด้าน คือ 1) ด้านบริหารทั่วไป 2) ด้านนโยบายและแผนฯ 3) ด้านบริหารงบประมาณ และ 4) ด้านบริหารงานบุคคล รวมถึงในเรื่องชุมชนสัมพันธ์ โดยมีการดำเนินงาน คือ

1.1 ด้านบริหารงานทั่วไป

1.1.1 จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อยที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.1.2 ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

1.1.3 มีหน่วยการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามมาตรฐานการเรียนรู้

1.1.4 มีการนิเทศ/ติดตาม/ประเมินผล การนำหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

1.1.5 มีการศึกษา/วิเคราะห์/วิจัย เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.1.6 ประสานสัมพันธ์กับชุมชนให้มีส่วนร่วม ในการส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของผู้เรียน

1.2 ด้านนโยบายและแผนฯ

1.2.1 กำหนดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในวิสัยทัศน์ของ สถานศึกษา คือ “โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ที่จัดการศึกษา ได้มาตรฐาน บริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ยึดหลักธรรมาภิบาล และแนวคิดตามหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการศึกษาาร่วมกัน

1.2.2 น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนใน สถานศึกษาและบูรณาการในแผนยุทธศาสตร์ แผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติงานประจำปี

1.2.3 มีการดำเนินงานแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมด้านวิชาการที่ส่งเสริม การบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน

1.3 ด้านบริหารงบประมาณ

1.3.1 มีการบริหารจัดการงบประมาณของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.4 ด้านบริหารบุคลากร

1.4.1 มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานขับเคลื่อนปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา

1.4.2 ส่งเสริมการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่บุคลากรของสถานศึกษา

2. โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกลายาพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ มีการจัดการ เรียนการสอนที่สอดคล้องกระบวนการปลูกฝังหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นหลักคิด และหลักปฏิบัติของผู้เรียน ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และทุกระดับชั้น

2.1 มีแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ตามมาตรฐานการเรียนรู้

2.2 การจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

2.3 จัดหา/ผลิต/ใช้/เผยแพร่สื่อการเรียนรู้ เพื่อบูรณาการหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2.4 จัดทำ/พัฒนา/เผยแพร่ แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อสนับสนุนการ เรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.5 ใช้แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในชุมชน ที่เสริมสร้างการพัฒนา
คุณลักษณะอย่างพอเพียงของผู้เรียน

2.6 จัดแสดง/เผยแพร่/ประกวด/แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลงานของผู้เรียน ที่เกิด
จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้

2.7 ใช้วิธีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย และสอดคล้องกับการจัด
กิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.8 จัดทำเครื่องมือวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย และสอดคล้องกับ
วัตถุประสงค์ของหน่วยการเรียนรู้ที่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.9 รายงานผลการประเมิน และนำมาปรับปรุง/พัฒนา การจัดกิจกรรมการ
เรียนการสอนที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. โรงเรียนบ้านแม่แค่น้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ มีการจัด
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่หลากหลาย อย่างสอดคล้องกับบริบทและภูมิสังคมของสถานศึกษา เพื่อ
สนับสนุนการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับผู้เรียน

3.1 มีแผนงาน/โครงการ ส่งเสริมกิจกรรมนักเรียน เพื่อให้ผู้เรียน “อยู่อย่าง
พอเพียง”

3.2 จัดกิจกรรมลูกเสือ/เนตรนารี/ยุวกาชาด หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์
สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.3 ส่งเสริมให้มีการจัดตั้ง ชุมนุม/ชมรม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง

3.4 มีการประยุกต์ใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม หลักคำสอนทางศาสนา
ในการจัดกิจกรรมนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.5 มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดจิตอาสา และมีส่วนร่วมใน
กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.6 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา หรือพัฒนาสถานศึกษา ชุมชน
ด้านเศรษฐกิจ หรือ สังคม หรือสิ่งแวดล้อม หรือ วัฒนธรรม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4. โรงเรียนบ้านแม่แค่น้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ มีการพัฒนา
บุคลากรของสถานศึกษาให้ได้เรียนรู้และพัฒนาการปฏิบัติงานและปฏิบัติหน้าที่ โดยยึดหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง

4.1 มีแผนงาน/โครงการ พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาเพื่อสร้างความรู้
ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4.2 มีการจัดประชุม อบรม สัมมนา ศึกษางานแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติการกิจหน้าที่

4.3 ส่งเสริมให้บุคลากรแสวงหาความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสม่ำเสมอ

4.4 จัดกิจกรรมส่งเสริมการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติการกิจหน้าที่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่บุคลากรของสถานศึกษา เช่น กิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรม

4.5 ติดตามผลการดำเนิน โครงการ/กิจกรรม พัฒนาศักยภาพเพื่อส่งเสริมการดำเนินชีวิตและปฏิบัติการกิจหน้าที่ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4.6 นำผลการติดตามมา ปรับปรุง/พัฒนา การดำเนินโครงการกิจกรรมพัฒนาบุคลากร เพื่อส่งเสริมการดำเนินชีวิตและปฏิบัติการกิจหน้าที่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4.7 ขยายผลและเผยแพร่ ผลการดำเนินชีวิตและปฏิบัติการกิจหน้าที่ของบุคลากรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5. โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ มีการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการบ่มเพาะอุปนิสัย “อยู่อย่างพอเพียง” เช่น ความสะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย มีแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด คุ่มค่า สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

6. โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ มีการนำชุมชน หน่วยงาน องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับผู้เรียน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งสิ้น จำนวน 65 คน มีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบบันทึกข้อมูล แบบสัมภาษณ์และแบบตรวจสอบ ดำเนินงานวิจัยเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาและสังเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ระยะที่ 2 การศึกษาภาคสนาม และระยะที่ 3 การตรวจสอบความถูกต้องโดยใช้วิธีตรวจสอบซ้ำกับกลุ่มเป้าหมายเดิม

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน และแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน ดังนี้

- 1.1 แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ห้องสมุดมีชีวิต ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องอาเซียน ห้องจริยธรรม ห้องศิลปะ ห้องพิพิธภัณฑ์ผ้าทอปกากะญอ ห้องประชุม สนามเด็กเล่น สนามกีฬา โรงอาหาร สวนสมุนไพร แหล่งน้ำในโรงเรียน

1.2 แหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน วัดแม่แค่น้อย โบสถ์ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลแม่แค องค์การบริหารส่วนตำบลแม่แค แหล่งน้ำธรรมชาติในหมู่บ้านทุ่งนาชั้นบันได ป่าชุมชน ตลาดนัดชุมชน ร้านค้าภายในหมู่บ้าน สวนผลไม้ (สตรอว์เบอร์รี ลูกพลับและแอปเปิล) หน่วยจัดการต้นน้ำแม่แจ่ม แหล่งทอผ้า คนตรีพื้นบ้าน การละเล่นพื้นเมือง เทคโนโลยีชาวบ้าน ภาษาท้องถิ่น

โดยมีการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสภาพชีวิตจริง สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ช่วยให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน ครอบครัว ท้องถิ่น ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้ลงมือปฏิบัติจริง ส่งผลให้เกิดทักษะการแสวงหาความรู้ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สามารถเชื่อมโยงความรู้ท้องถิ่นสู่ความรู้สากลสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวไปสู่สิ่งที่อยู่ไกลตัวได้อย่างเป็นรูปธรรม ได้เรียนในสิ่งที่มีความหมายต่อชีวิต ทำให้เห็นคุณค่า เห็นความสำคัญของสิ่งที่เรียน เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีส่วนร่วมในองค์กรท้องถิ่น บุคคล และครอบครัวในการพัฒนาท้องถิ่น

2. แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แค่น้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีดังนี้

2.1 มีการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เข้ามาเป็นหลักการในการบริหารจัดการสถานศึกษาในทุกมิติ คือ 1) ด้านนโยบายและแผน 2) ด้านบริหารงบประมาณ 3) ด้านบริหารงานบุคคล และ 4) ด้านบริหารทั่วไป รวมถึงในเรื่องชุมชนสัมพันธ์ โดยมีการดำเนินงาน คือ

2.1.1 ด้านบริหารงานทั่วไป

2.1.1.1 จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านแม่แค่น้อยที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.1.1.2 ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

2.1.1.3 มีหน่วยการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามมาตรฐานการเรียนรู้

2.1.1.4 มีการนิเทศ ติดตามและประเมินผล การนำหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

2.1.1.5 มีการศึกษา วิเคราะห์และวิจัย เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.1.1.6 ประสานสัมพันธ์กับชุมชนให้มีส่วนร่วม ในการส่งเสริม การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอย่างพอเพียงของผู้เรียน

2.1.2 ด้านนโยบายและแผนฯ

2.1.2.1 กำหนดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในวิสัยทัศน์ของ สถานศึกษา คือ “โรงเรียนบ้านแม่แค่น้อย เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ที่จัดการศึกษา ได้มาตรฐาน บริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ยึดหลักธรรมาภิบาล และแนวคิดตาม หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการศึกษาร่วมกัน

2.1.2.2 น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนใน สถานศึกษาและบูรณาการในแผนยุทธศาสตร์ แผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติงานประจำปี

2.1.2.3 มีการดำเนินงานแผนงาน โครงการ และกิจกรรมด้านวิชาการที่ ส่งเสริมการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน

2.1.3 ด้านบริหารงบประมาณ

2.1.3.1 มีการบริหารจัดการงบประมาณของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.1.4 ด้านบริหารงานบุคคล

2.1.4.1 มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานขับเคลื่อนปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา

2.1.4.2 ส่งเสริมการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่นุคลากรของสถานศึกษา

2.2 มีการจัดการเรียนการสอนที่สอดแทรกกระบวนการปลูกฝังหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติของผู้เรียน ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และ ทุกระดับชั้น

2.2.1 มีแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ตามมาตรฐานการเรียนรู้

2.2.2 การจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

2.2.3 จัดหา ผลิต ใช้ และเผยแพร่สื่อการเรียนรู้ เพื่อบูรณาการหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2.2.4 จัดทำ พัฒนา และเผยแพร่แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อสนับสนุน การเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2.5 ใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในชุมชน ที่เสริมสร้างการพัฒนา คุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของผู้เรียน

2.2.6 จัดแสดง เผยแพร่ ประกวดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลงานของผู้เรียน ที่เกิดจากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้

2.2.7 ใช้วิธีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย และสอดคล้องกับการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2.8 จัดทำเครื่องมือวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย และสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของหน่วยการเรียนรู้ที่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2.9 รายงานผลการประเมิน และนำมาปรับปรุง/พัฒนา การจัดกิจกรรมการ เรียนการสอนที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 มีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่หลากหลาย อย่างสอดคล้องกับบริบทและ ภูมิสังคมของสถานศึกษา เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับผู้เรียน

2.3.1 มีแผนงาน และ โครงการส่งเสริมกิจกรรมนักเรียน เพื่อให้ผู้เรียน “อยู่อย่างพอเพียง”

2.3.2 จัดกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาดหรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.3.3 ส่งเสริมให้มีการจัดตั้ง ชุมนุมหรือชมรม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ เศรษฐกิจพอเพียง

2.3.4 มีการประยุกต์ใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม หลักคำสอนทางศาสนา ในการจัดกิจกรรมนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.3.5 มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดจิตอาสา และมีส่วนร่วม ในกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.3.6 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา หรือพัฒนาสถานศึกษาและชุมชน ด้านเศรษฐกิจ หรือ สังคม หรือสิ่งแวดล้อม หรือ วัฒนธรรม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.4 มีการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้ได้เรียนรู้และพัฒนาการปฏิบัติตนและ ปฏิบัติหน้าที่ โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง

2.4.1 มีแผนงานและ โครงการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.4.2 มีการจัดประชุม อบรม สัมมนา ศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อ ส่งเสริมการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติการงานหน้าที่

2.4.3 ส่งเสริมให้บุคลากรแสวงหาความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสม่ำเสมอ

2.4.4 จัดกิจกรรมส่งเสริมการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่บุคลากรของสถานศึกษา เช่น กิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรม

2.4.5 ติดตามผลการดำเนิน โครงการหรือกิจกรรม พัฒนาบุคลากรเพื่อส่งเสริมการดำเนินชีวิตและปฏิบัติภารกิจหน้าที่ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.4.6 นำผลการติดตามมา ปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินโครงการกิจกรรม พัฒนาบุคลากร เพื่อส่งเสริมการดำเนินชีวิตและปฏิบัติภารกิจหน้าที่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.4.7 ขยายผลและเผยแพร่ ผลการดำเนินชีวิตและปฏิบัติภารกิจหน้าที่ของบุคลากรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.5 มีการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการบ่มเพาะอุปนิสัย “อยู่อย่างพอเพียง” เช่น ความสะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย มีแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด คุ่มค่า สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

2.6 มีการนำชุมชน หน่วยงาน องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับผู้เรียน

อภิปรายผล

1. การใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แค่น้อย อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีการใช้แหล่งเรียนรู้แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน และแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของแหล่งเรียนรู้ ที่หมายถึงแหล่งข่าวสารข้อมูล สารสนเทศ แหล่งความรู้ทางวิชาการและประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียน ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่องจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ (กรมสามัญศึกษา, 2544, 6) และแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนและแหล่งเรียนภายนอกโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2547, 3-4) โดยแยกย่อยตามการจัดการศึกษา 4 ด้าน คือ 1) ด้านนโยบายและแผนฯ 2) ด้านงบประมาณ 3) ด้านการบริหารงานบุคคล และ 4) ด้านการบริหารทั่วไป ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาตามกฎหมายกระทรวงซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจ

การบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) และสอดคล้องกับงานวิจัยของภัทรรณ มานิตย์ (2550) เรื่องการจัดการแหล่งเรียนรู้ของกลุ่มโรงเรียนโป่งสา จังหวัดแม่ฮ่องสอน เบญจวรรณ ระดา (2551) เรื่องการใช้แหล่งเรียนรู้ในการเรียนการสอนของโรงเรียนเทศบาลดอกเงิน จังหวัดเชียงใหม่ เอกพงษ์ อวดมูล (2553) เรื่องการใช้แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสเบย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และนฤมล จันทระพี (2554) เรื่องการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนทุ่งกว่าวิทยาคม จังหวัดลำปาง การใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน ที่ว่ามีการใช้แหล่งเรียนรู้ ทั้ง 2 ประเภท คือ แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน และแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน

2. แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

2.1 มีการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เข้ามาเป็นหลักการในการบริหารจัดการสถานศึกษาในทุกมิติ คือ ฝ่ายบริหารงานทั่วไป ฝ่ายนโยบายและแผนฯ ฝ่ายงบประมาณ และฝ่ายบุคลากร รวมถึงในเรื่องชุมชนสัมพันธ์

2.2 มีการจัดการเรียนการสอนที่สอดแทรกกระบวนการปลูกฝังหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติของผู้เรียน ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และทุกระดับชั้น

2.3 มีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่หลากหลาย อย่างสอดคล้องกับบริบทและภูมิสังคมของสถานศึกษา เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับผู้เรียน

2.4 มีการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้ได้เรียนรู้และพัฒนาการปฏิบัติตนและปฏิบัติหน้าที่ โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง

2.5 มีการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการบ่มเพาะอุปนิสัย “อยู่อย่างพอเพียง” เช่น ความสะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย มีแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด คำนึงค่าสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

2.6 มีการนำชุมชน หน่วยงาน องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับผู้เรียน

ซึ่งสอดคล้องกับ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546) สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้เสนอแนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ขึ้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสรุปได้ว่า ควรมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้และ

ปลูกฝัง เสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยส่งเสริมให้มีความรู้ ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และตระหนักในความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2550) สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เสนอแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์มีแนวทาง คือ

1. การพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาควรมีการพัฒนาหรือบูรณาการเนื้อหาสาระของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษา
2. การจัดการเรียนการสอน สถานศึกษาควรจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ เน้นการปฏิบัติจริง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในวิถีชีวิตประจำวัน
3. การจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา สถานศึกษาควรจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ ปลูกฝังหล่อหลอมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และเอื้อต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา
4. การจัดระบบบริหารจัดการของสถานศึกษา สถานศึกษาควรมีการจัดระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เอื้อต่อการส่งเสริมการสนับสนุนการจัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
5. การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ในขั้นตอนสำคัญทุกขั้นตอน
6. การติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับจักรปรุพห์ วิชาอัครวิทย์ (2555) ที่ได้กล่าวถึงรูปแบบที่เหมาะสมในการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในด้านงานบริหารวิชาการ ดังนี้คือ โรงเรียนมีนโยบายนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการการบริหารสถานศึกษาและได้กำหนดไว้ในแผนงาน โครงการและแผนปฏิบัติงานประจำปี มีการติดตามและรายงานผลแล้วนำผลการติดตามมาพัฒนานโยบาย แผนงาน โครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา มีการส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัด

ของผู้เรียน และมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน มีการสำรวจแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา ชุมชนและท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการสนับสนุนให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน

รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีพร แก้วโง้ง (2554) ที่ได้ศึกษาการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในศูนย์เครือข่ายสถานศึกษารัตนมิตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 อังคณา ตุงคะสมิต (2554) ศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนทั้งโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น และศึกษาผลที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) อัญญรัตน์ นามเมือง และคณะ (2555) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อการเรียนการสอนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา และ อัจฉราวรรณ ใจยะเขียว (2556) ได้ศึกษา การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านสันกอง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ที่มีความเห็นตรงกันว่า แนวทางการดำเนินงานการขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน คือ

1. การบริหารจัดการสถานศึกษา ควรให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษา ควรกำหนดนโยบายโดยจัดทำแผนปฏิบัติงาน และบรรจุแผนงานโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในแผนปฏิบัติงานประจำปีทุกปี และควรนำผลการติดตามการพัฒนา/ปรับปรุง การบริหารจัดการของโรงเรียนเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. การจัดการเรียนการสอนและหลักสูตรการเรียนรู้ จัดให้มีหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทุกระดับชั้น มีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ โดยครูผู้สอนสร้างสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และนำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จัดกิจกรรมให้กับผู้เรียน จัดหาสื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละระดับชั้น จัดแสดงผลงานของผู้เรียนให้ผู้ปกครอง ชุมชนทราบทุกภาคเรียน และควรมีการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นประจำปีการศึกษา

3. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจัดให้มีการแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน จัดให้มีกิจกรรมนักเรียนทั้งกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ชมรม ชุมชม ส่งเสริมในการจัดกิจกรรมเพื่อ

สังคมและสาธารณะประโยชน์ นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบูรณาการในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมให้มากที่สุด และมีการกำกับ ติดตามการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายอย่างสม่ำเสมอ

4. การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา โดยการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรได้มีการพัฒนาตนเอง ปฏิบัติภารกิจหน้าที่ที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การประชุมอบรม สัมมนา จากหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานอื่น เป็นต้น และข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผลลัพธ์และภาพความสำเร็จควรมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนควรนำเสนอแนะต่าง ๆ จากข้าราชการครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ไปพัฒนา ปรับปรุง เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และควรมีการกำกับ ติดตามอย่างสม่ำเสมอ ทั้งจากผู้บริหารและ/หรือหน่วยงานต้นสังกัด

5. การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของทุกภาคส่วน มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ปกครองชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนการสอน เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษารายละเอียดและวิเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาคุณภาพในสถานศึกษาก่อนนำไปใช้

2. แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ สามารถนำไปบูรณาการใช้ตามความเหมาะสมและบริบทของสถานศึกษาอื่น โดยอาจปรับปรุง เพิ่มเติมนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยครั้งนี้ จะเห็นได้ว่าเป็นการวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ เป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาที่ดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้มีมาตรฐาน ดังนั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรมีการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาอื่นในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของสถานศึกษา
2. ควรมีการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาในสังกัดอื่นนอกเหนือจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา หรือสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ, กรมสามัญศึกษา. (2544). การพัฒนาและการใช้แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน และท้องถิ่นเพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- _____. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- _____. กรมวิชาการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- _____. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2554). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษา ในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 – 2561). กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- กรณีการ์ โปธา. (2556). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาลำพูน เขต 2. (การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพิษณุโลก).
- กิ่งแก้ว อารีรักษ์. (2548). การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบหลากหลาย. กรุงเทพฯ: เมธีทิปส์.
- เกษม คำนุดดา. (2550). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. (การศึกษาค้นคว้าอิสระศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ UNDP. (2547). รายงานการพัฒนาคน/โครงการพัฒนาแห่ง สหประชาชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ.
- จรรยา ชูลาก. (2544). การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- จักรปรุพห์ วิชาอัครวิทย์. (2553). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงตามแนว ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- _____. (2555). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่).

เจริญ ภูวจิตร. (2550). ปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Problems of Debt of Teachers and Sufficiency Economy). *วารสารข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา*, 27(1), 31-34.

ชไมพร เอกทัศนาวรรณ และคณะ. (2551). *ประมวลบทความ ฯพณฯ นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี พุทธศักราช 2550-2551*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชัยวัฒน์ วรรณพงษ์. (2541). ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมุ่งสร้างกิจกรรมฝึกการคิด. *วารสารการปฏิรูปการศึกษา*, 1(4), 8-10.

ชัยรินทร์ ชัยวิสิทธิ์. (2545). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างเสริมค่านิยมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้นักเรียนและชุมชนด้วยโครงการอาชีพ. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิจัยและสถิติการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).

ชาญชัย เพ็ชรประพันธ์กุล. (2550). *เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศจากแนวปรัชญาสู่การนำไปปฏิบัติจริง*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ธีรศักดิ์ อัครบวร. (2545). *กิจกรรมการศึกษา เพื่อท้องถิ่น: เพื่อทรัพยากรมนุษย์ และสังคมแห่งการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: ก.พลพิมพ์.

เบญจวรรณ ระดา. (2551). *การใช้แหล่งเรียนรู้ในการเรียนการสอนของโรงเรียนเทศบาลดอกเงิน จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).

ปภัศ นัตรยาลักษณ์ และคณะ. (2553). *การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการศึกษา*. เชียงใหม่: สาขาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

ประจักษ์ บุญอารีย์. (2545). การใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อการศึกษา. *วารสารครูทัศน์*, 16, (เมษายน), 46-47.

ประไพ เกษแก้ว. (2548). *การบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อ จัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี).

ประเวศ วะสี. (2553). *กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนาประเทศไทย ท้องถิ่นเข้มแข็ง*. กรุงเทพฯ: ทีคิวพี.

_____. (2544). *เศรษฐกิจพอเพียง : ข้อเสนอสู่การปฏิบัติ*. รายงานการสัมมนามติทางวัฒนธรรมในยุคเศรษฐกิจพอเพียง วันที่ 17 ธันวาคม 2542 ณ หอประชุมศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร / ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

- ประสิทธิ์ พิทักษ์คงวงศ์. (2554). การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการการศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์).
- ปริญญ พินุลสรารุช. (2549). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการจัดการศึกษา*. กรุงเทพฯ: บริษัทศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง จำกัด.
- ปรียาดา สุขสว่าง และสำเริง ชูชัย (2557). การบริหารจัดการการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ).
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2541). *เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: บริษัทสหธรรมิกจำกัด.
- พิสมัย ถิระแก้ว. (2540). *หลักสูตรประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- เพ็ญภา ชีรทองดี. (2552). การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง).
- ไพฑูรย์ หาญสามัคคี. (2549). กรมราชทัณฑ์ องค์กรแห่งความพอเพียง. *วารสารราชทัณฑ์*, 51(1), 15-22.
- ภัครภรณ์ มานิตย์. (2550). *การจัดการแหล่งเรียนรู้ของกลุ่มโรงเรียนโป่งสา จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. (การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- นฤมล จันทร์ดี. (2554). *การใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนทุ่งกว้าววิทยาคม จังหวัดลำปาง*. (การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- นันทนิญ เทียงพูน โภก. (2551). การพัฒนาสภาพแวดล้อมเป็นแหล่งเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนวัดเปรมประชากร. *วารสารวิชาการ*, 11(4) (ตุลาคม – ธันวาคม), 29 - 35.
- นิคม ทาแดง, กอบกุล ปราบประชา, อำนวย เดชชัยศรี. (2545). *เทคโนโลยีการศึกษาเพื่อการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.
- รัศมี อุกประโคน. (2558). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานวิชาการโดยบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

- นกรราชสีมา. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 10(1), (มกราคม-มิถุนายน 2558), 43-49.
- โรงเรียนบ้านแม่แค่น้อย (2558). รายงานการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2558. เชียงใหม่: โรงเรียนบ้านแม่แค่น้อย.
- ลีลาภรณ์ บัวสาย. (2549). เศรษฐกิจพอเพียงร่วมเรียนรู้ สานข่าย ขยายผล. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- วัฒนา ศรีสัตย์วาจา. (2549). การดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงและความเชื่อทางพุทธศาสนาของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตวังทองหลาง. วารสารมนุษยศาสตร์ปริทรรศน์, 28, 119-135.
- วิไลรัตน์ ลีลาหกิจ. (2555). การศึกษา (Education). สืบค้นจาก www.gotoknow.org/posts/269867
- วิเศษ ชินวงศ์. (2544). การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ. วารสารวิชาการ, 4(5), 4-5.
- ศรีพร แก้วโขง. (2554). การบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในศูนย์เครือข่ายศึกษารัตนมิตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 2. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- สรרך วรอินทร์และทิพวัลย์ คำคง. (2545). ครูกับการจัดการศึกษาของชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.
- สหทยา พลปลัดพี. (2548). การนำเสนอแนวทางการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และ สุวัฒน์ เงินจำ. (2549). แผนการศึกษาชาติ ปรัชญาการอาชีวศึกษาภายใต้การสนับสนุนทรัพยากรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาเฉพาะสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลีปพนนท์ เกตุทัต. 2542. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และบทบาทใหม่ของคุรุสภา. วารสารวิทยาจารย์, 98 (มิถุนายน 2542), 7 – 14.
- สุจิต ลีลาภักย์. (ม.ป.ป.). การจัดแหล่งวิชาชุมชน (Resource For Learning). นครปฐม: ม.ป.พ.
- สุดา จุลเสวก. (2550). การวิจัยการติดตามประเมินผลการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา เขตตรวจราชการที่ 13 ปีการศึกษา 2550. กรุงเทพฯ: สำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 8.
- สุมน อมรวิวัฒน์. (2544). กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช.

สุเมธ ตันติเวชกุล. (2541). การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ.

กรุงเทพฯ: กรมพัฒนาชุมชน.

_____. (2549). ได้เบื่องพระยุคลบาท. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: มติชน.

_____. (2550). ขาแผ่นดินสอนลูก. กรุงเทพฯ: มติชน.

สุรางค์ วิสุทธิสระ. (2553). การใช้แหล่งเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 30. เอกสารประกอบการเรียน รายวิชาแนวโน้มน

เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมเพื่อการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์.

(วิทยานิพนธ์บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่)

สุขสรรค์ กันตะบุตร. (2550). การศึกษาการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจ.

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.

สรเสรีญ วงศ์ชะอุ่ม. (2544). เศรษฐกิจพอเพียง : พื้นฐานสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ:

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). คู่มือการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ:

คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2541). แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 9

(พ.ศ. 2545 – 2559). กรุงเทพฯ: กราฟฟิค.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, คณะอนุกรรมการขับเคลื่อน

เศรษฐกิจพอเพียง. (2546). การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ:

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

_____. (2550). การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: กลุมงานเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

_____. (2550). เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร. กรุงเทพฯ: คณะอนุกรรมการขับเคลื่อน

เศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาเศรษฐศาสตร์. (2550). เศรษฐกิจ พอเพียงของ

ในหลวงกับการวิเคราะห์ความหมายของนักเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักงาน

คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาเศรษฐศาสตร์.

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2544). รายงานการปฏิรูปการศึกษาต่อประชาชน. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง.

_____. (2545). ปัญหาปฏิรูปการศึกษาแนวทางการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: บริษัท พิมพ์ดี การพิมพ์ จำกัด.

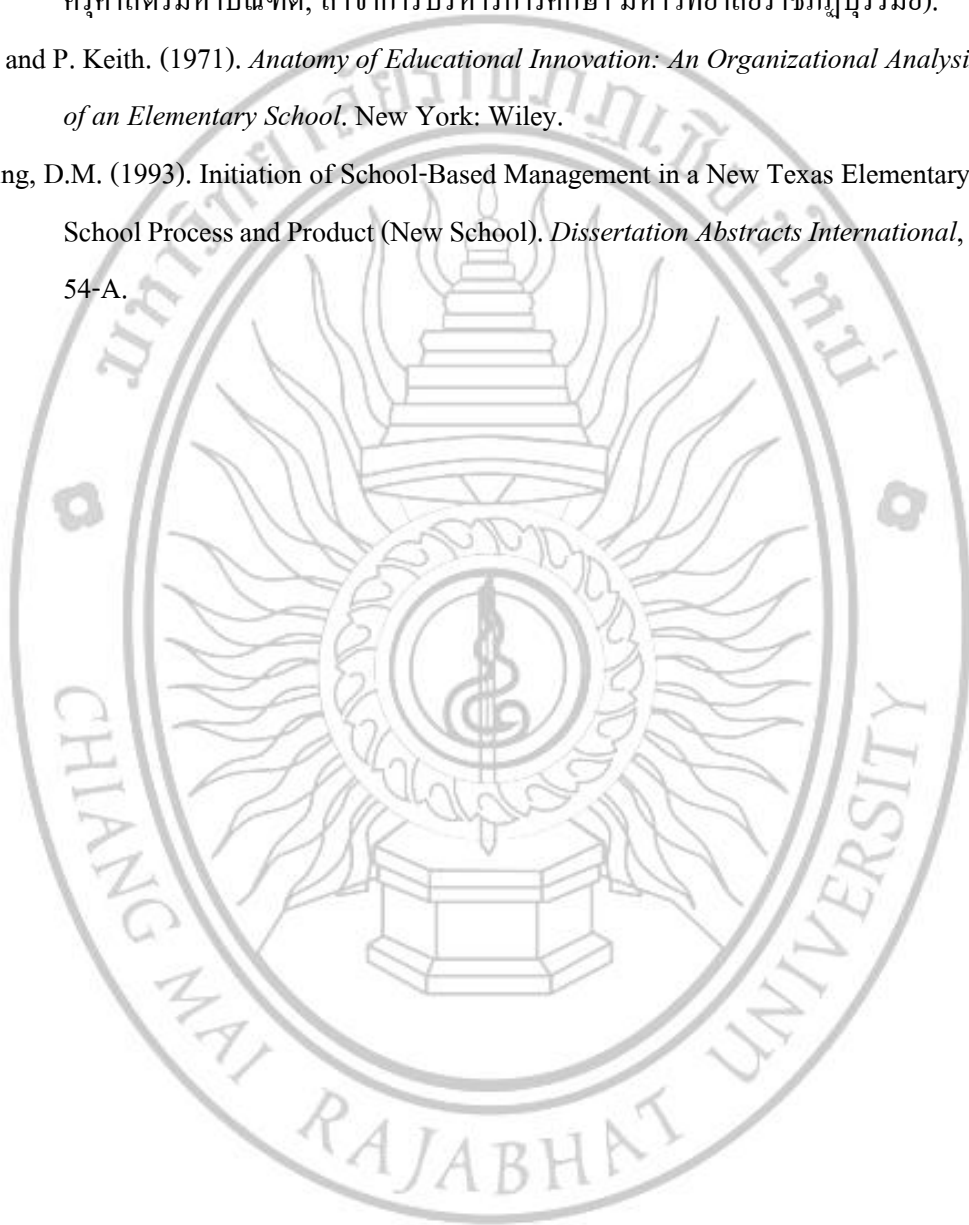
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2549). *เศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). *รายงานการวิจัย เรื่องภาพการศึกษาไทยในอนาคต 10 - 20 ปี*. กรุงเทพฯ: บริษัท พิมพ์ดี การพิมพ์ จำกัด.
- สำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์. (2546). *โครงการพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎี เศรษฐศาสตร์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: สำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). *คู่มือบริหารจัดการเวลาเรียน ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- อรรถพล อนันตวรสกุล. (2552). การสังเคราะห์และนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิชัย พันธเสน และคณะ. (2549). *สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อังคณา ตุงคะสมิต. (2554). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสาร Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 4(2), 288-301.
- อจรรย์วรรณ ใจยะเขียว. (2556). การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านต้นทอง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal*, 6(3) (เดือนกันยายน – ธันวาคม), ไม่ปรากฏเลขหน้า.
- อัญชลี ตรงด่านกลาง. (2554). *การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา*. (วิทยานิพนธ์หลักสูตร ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต).
- อัญญรัตน์ นาเมือง และคณะ. (2556). *การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อการเรียนการสอน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ ปรัชญาดุสิตบัณฑิต, สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช).
- เอกพงษ์ อวตมูล. (2553). *การใช้แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา สบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. (การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).

อรสุดา เจริญรัตน์. (2546). *เศรษฐกิจพอเพียง : ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อร่าม นุชพิทักษ์. (2552). *การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในอำเภอโนนสุวรรณสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์)*.

Smith and P. Keith. (1971). *Anatomy of Educational Innovation: An Organizational Analysis of an Elementary School*. New York: Wiley.

Stribling, D.M. (1993). Initiation of School-Based Management in a New Texas Elementary School Process and Product (New School). *Dissertation Abstracts International*, 54(1), 54-A.



ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - นามสกุล	นางสาวชนิษฐา กาดัง	
ชื่อ - นามสกุล	Miss Khanittha Katang	
วัน เดือน ปีเกิด	23 มิถุนายน 2526	
ที่อยู่ปัจจุบัน	3/4 ซอย ก ตำบลป่าตัน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ รหัสไปรษณีย์ 50300	
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2551	วิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
	พ.ศ. 2554	หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
	พ.ศ. 2560	ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ประสบการณ์การทำงาน	พ.ศ. 2545 - 2553	บริษัท ราฟัด ล้านนาดีไซน์ จำกัด
	พ.ศ. 2553 - 2555	เจ้าหน้าที่ธุรการโรงเรียน โรงเรียนบ้านท่าเมืองดั่งและโรงเรียน วัดป่าตัน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
	พ.ศ. 2555- 2557	ครูผู้ช่วย โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่
	พ.ศ. 2557- 2559	ครู คศ.1 โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่
	พ.ศ. 2559- ปัจจุบัน	ครู คศ.1 โรงเรียนบ้านหนองโค้ง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่



ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

**ประเด็นการศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้
ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่**

1. ภูมิหลังของสถานศึกษา (ประกอบด้วย ข้อมูลพื้นฐาน เช่น ประวัติความเป็นมาของสถานศึกษา ที่ตั้งสถานศึกษา สภาพภูมิศาสตร์ สภาพเศรษฐกิจ ลักษณะของชุมชน สภาพแวดล้อมและสภาพทางกายภาพ แหล่งเรียนรู้ ระดับการศึกษาที่จัด จำนวนชั้น โครงสร้างการบริหารงานในสถานศึกษา ข้อมูลอาคารสถานที่ ข้อมูลบุคลากร ข้อมูลนักเรียน ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกโรงเรียน (SWOT) เป็นต้น)

.....

.....

.....

2. มีแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ อะไรบ้าง

2.1 แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

.....

.....

2.2 แหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

.....

.....

3. มีการใช้แหล่งเรียนรู้ ที่สนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ เพื่อประโยชน์อย่างไร

.....

.....

4. มีการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการบริหารงานในสถานศึกษาอย่างไรบ้าง

4.1 ด้านนโยบายและแผน

.....

.....

4.2 ด้านบริหารงบประมาณ

.....

.....

4.3 ด้านบริหารงานบุคคล

.....

.....

4.4 ด้านบริหารทั่วไป

.....

.....

4.5 ด้านอื่นๆ

.....

.....

5. มีแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

**แบบตรวจสอบแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้
ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**

โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง แบบตรวจสอบแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเป็นไปได้และความเหมาะสมในทางปฏิบัติของแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลภูมิหลังของผู้ตรวจสอบ

ตอนที่ 2 การตรวจสอบแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1 ข้อมูลภูมิหลังของผู้ตรวจสอบ

ชื่อ นามสกุล

ตำแหน่ง

ตอนที่ 2 การตรวจสอบแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้

1. ความถูกต้องของแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้

.....

.....

2. ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

.....

.....

3. ความเหมาะสมของแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้

.....

.....

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

.....

ภาคผนวก ค

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

- | | |
|-----------------------------------|--|
| 1. รองศาสตราจารย์ประวิติ พันผาสุข | อาจารย์ประจำสาขาการบริหารการศึกษา
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ |
| 2. นายอนุสิทธิ์ จันทะภู | ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่แค่น้อย
อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ |



ภาคผนวก ง

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ตรวจสอบแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้
เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

1. นางสาวชนพร มาใหม่ ศึกษานิเทศก์
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6
2. นายอนุสิทธิ์ จันทะภู ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย
อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่
3. นายชูเดช เพื่องฟู ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านแม่แฮเหนือ
อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
4. นางสาวสมจิต คำคำแสง ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านจันทร์
อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

ภาคผนวก จ

ภาพถ่ายที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้
เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่



ภาพที่ 1 การจัดประชุมกลุ่มสนทนา (Focus Group)
กับผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน



ภาพที่ 2 การจัดประชุมกลุ่มสนทนา (Focus Group)
กับผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาพถ่ายที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้
เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่



ภาพที่ 3 การสัมภาษณ์ พูดคุย และจัดประชุมกลุ่มสนทนา (Focus Group)
กับผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา



ภาพที่ 4 การสัมภาษณ์ พูดคุย และจัดประชุมกลุ่มสนทนา (Focus Group)
กับผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

ภาพถ่ายที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้
เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่



ภาพที่ 5 แหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่



ภาพที่ 6 แหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

ภาพถ่ายที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้
เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่



ภาพที่ 7 แหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่



ภาพที่ 8 แหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

ภาพถ่ายที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้
เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่



ภาพที่ 9 แหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่



ภาพที่ 10 แหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของโรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่